

ראמ"ה - הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

وزارة التربية والتعليم • Ministry of Education • משרד החינוך

מיצ"ב תש"ף

מדדי יעילות וצמיחה בית ספרית

נתוני אקלים וסביבה פדגוגית

תשרי תשפ"א • ספטמבר 2020

ראמ"ה: מדידה בשירות הלמידה

בית אבגד, ז'בוטינסקי 5, רמת גן 5252006 טלפון: 073-3937777, פקס: 073-3937709
דוא"ל: rama@education.gov.il, אתר: <http://rama.education.gov.il>

2	פתח דבר	2
4	הקדמה	4
7	תובנות עיקריות	7
9	אקלים בית ספרי	9
9	1. שביעות רצון	9
10	1.1 תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	10
13	2. יחסים בין-אישיים בין באי בית הספר	13
14	2.1 יחסים חיוביים בין מורים לתלמידים	14
14	2.1.1 יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	14
17	2.1.2 יחסי קרבה ואכפתיות בין מחנכים לתלמידים – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	17
19	2.2 יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	19
22	3. משמעת והתנהגות	22
23	3.1 התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	23
26	4. תחושת מוגנות וביטחון	26
28	4.1 היעדר תחושת מוגנות של התלמידים – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	28
31	4.2 מעורבות באירועי אלימות – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	31
34	4.3 אלימות מילולית – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	34
38	4.4 אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	38
41	4.5 היבטים נוספים של אלימות – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	41
46	4.6 פגיעה של מורים בתלמידים – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	46
50	4.7 שתיית אלכוהול – דיווחי תלמידים בחט"ע	50
53	סביבה פדגוגית	53
53	5. היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה	53
54	5.1 מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	54
57	6. דרכי הוראה-למידה-הערכה	57
57	6.1 הוראה-למידה-הערכה איכותיות	57
58	6.1.1 תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	58
61	6.1.2 פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	61
64	6.1.3 קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	64
67	6.2 שימוש בתקשוב לצורכי למידה	67
68	6.2.1 אופן השימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	68
71	7. חינוך חברתי-ערכי בבית הספר	71
72	7.1 מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	72
75	7.2 היעדר סובלנות כלפי האחר והשונה – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע	75

פתח דבר

דוח זה מתפרסם בצל משבר הקורונה שפגע בשגרת הלימודים בשנת תש"ף. בעת הזו עומד משרד החינוך בפתח שנת לימודים מורכבת ומאתגרת שבה יידרש להתאים את המערכת ללמידה מרחוק ולהנהיג אותה בתקופה של חוסר וודאות. הנתונים המוצגים בדוח הנוכחי מבוססים על שאלונים שהועברו לתלמידים במהלך החודשים ינואר-מרץ 2020 בבתי ספר יסודיים, בחטיבות ביניים ובחטיבות עליונות. לפיכך, **הנתונים משקפים את תמונת המצב בבתי הספר טרום מגפת הקורונה ומציגים את העשייה הבית ספרית בשגרה**. עם זאת אנו מקווים שהמידע המוצג בדוח הנוכחי הגם שמתייחס לתקופה שלפני המגפה יסייע למובילי מערכת החינוך בתכנון תכנית העבודה בשנת הלימודים תשפ"א.

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) פועלת להטמעת תרבות של "מדידה בשירות הלמידה" – מדידה המיועדת לתמוך בשיפור מתמיד של הלמידה וההקשר שבו היא מתנהלת בבתי הספר, בהלימה ליעדים הלימודיים ולחזון הבית ספרי. התפיסה המובילה את ראמ"ה היא שהמדידה אינה מטרה כשלעצמה, אלא כלי בשירות הלמידה. כחלק מתפיסה זו, הרואה בבית הספר את מוקד העשייה החינוכית, מתכונת ההערכה הארצית משלבת הערכה פנימית (מיצ"ב פנימי) והערכה חיצונית (מיצ"ב חיצוני).

המיצ"ב – מדדי יעילות וצמיחה בית ספרית – הוא מערכת מדדים בית ספריים שמטרתה לספק מידע למנהל ולצוותים הפדגוגיים בבתי הספר על תפקוד בית ספרם במגוון של נושאים. לפיכך, מודל המיצ"ב בנוי כך שהוא כולל מבחני הישגים שמשקפים את התוצרים הקוגניטיביים של הלמידה וסקרי אקלים וסביבה פדגוגית שמשקפים את ההיבטים החברתיים-רגשיים-פדגוגיים. מידע רחב זה, לצד מידע ממקורות נוספים ותוך התייחסות למאפיינים הייחודיים של כל בית ספר, נועד לסייע לבתי הספר לנטר את תהליך הלמידה הבית ספרי ואת האקלים הבית ספרי שבו מתרחשת הלמידה. יש לציין שבתש"ף לא הועברו מבחני הישגים חיצוניים בקרב התלמידים.

סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב נועדו לספק תמונת מצב מפורטת בנוגע להיבטים שונים של האקלים החברתי ושל התהליכים הפדגוגיים בבתי הספר. קביעת ההיבטים הנבדקים בשאלונים התבססה על כמה מקורות: דיונים עם גורמים מוסמכים במטה משרד החינוך, קבוצות מיקוד עם מורים ומנהלים, היוועצות עם חוקרים מהאקדמיה וסקירה של ספרות עדכנית. הסקרים עוסקים בטווח רחב של נושאים מחיי בית הספר המשקפים את מגוון התהליכים החינוכיים והלימודיים החיוניים לעשייה חינוכית איכותית. הסקרים בתש"ף עוסקים בנושאים כמו שביעות רצון כללית מבית הספר, היחסים בין באי בית הספר, תחושת המוגנות של התלמידים, מוטיבציה וסקרנות של התלמידים בלמידה פרקטיות הוראה-למידה-הערכה (הל"ה) איכותיות ועוד. השנה קוצרו שאלוני התלמידים באופן משמעותי. כמו כן, לא הועברו שאלונים בקרב המורים ועל כן מובאים בדוח זה נתוני התלמידים בלבד. פרטים נוספים על סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית מפורסמים באתר ראמ"ה.

מתכונת ההערכה במיצ"ב כוללת חלוקה של בתי הספר לשלוש קבוצות ארציות. כל קבוצה מבין שלוש הקבוצות מהווה מדגם מייצג של כלל בתי הספר בארץ בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי. בתי ספר בכל קבוצה משתתפים במיצ"ב החיצוני ובסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית אחת לשלוש שנים.

בדוח זה מוצגים נתוני האקלים הבית ספרי והסביבה הפדגוגית לשנת תש"ף. הנתונים בדוח זה מדווחים ברמה כלל-ארצית ובחלוקה לפי מגזר שפה (בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית) כאשר נתוני התלמידים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל (כיתות ה'-ו', כיתות ז'-ט' וכיתות י'-יא). הדיווח כולל גם השוואות רב-שנתיות בכל מקום שניתן. הדוח מפורסם באתר ראמ"ה בקישור הבא:

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Rama/School_Evaluation/DochotMaarachtim.htm

נוסף על הדוח הארצי מופקים דוחות בית ספריים עבור מנהלי בתי הספר שתלמידיהם השיבו השנה על שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית. דוחות אלו יוכלו לסייע למנהלים ולצוותים החינוכיים בבתי הספר בכל הנוגע לקביעת יעדים בית ספריים מבוססי נתונים לשם בקרה, ניטור תהליך הלמידה והקצאת משאבים.

תודות – הדוחות המערכתיים לשנת תש"ף ודוחות המיצ"ב הבית ספריים הם פרי עבודה מקצועית, מאומצת וקפדנית של צוות ראמ"ה ועימו שותפים רבים: הגורמים המוסמכים במשרד החינוך; החברות הזכייניות – טלדור (תפעול הסקרים), המרכז הארצי לבחינות ולהערכה – מאל"ו (עיבוד הנתונים), ויועצים ממאגר המומחים של ראמ"ה. תודתנו נתונה לכולם.

לסיכום, אנו מקווים שהתובנות שעולות מדוח זה, יוכלו לסייע למערכת החינוך לקדם את החינוך וליישם טוב יותר עקרונות של תרבות בית ספרית התומכת בתהליכי הוראה ולמידה איכותיים ומעמיקים, ובכך לאפשר לכל ילדי ישראל למצות את מיטב יכולתם.

בברכה,

ד"ר חגית גליקמן

מנכ"לית ראמ"ה

נתוני אקלים וסביבה פדגוגית

הקדמה

בדוח זה מוצגת תמונת המצב הכללית של האקלים הבית ספרי ושל הסביבה הפדגוגית בבתי הספר בישראל בשנת הלימודים תש"ף. הדיווח על נתוני בתי הספר מציג תמונת מצב רחבה ומקיפה של האקלים הבית ספרי ושל הסביבה הפדגוגית המאפיינת את בתי הספר, כפי שהתלמידים תופסים אותם ומדווחים עליהם. הנתונים בדוח מדווחים ברמה כלל-ארצית ובחלוקה לפי מגזר שפה (בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית).

חשוב לציין כי הנתונים המוצגים בדוח משקפים את תמונת המצב בבתי הספר טרום מגפת הקורונה ומציגים את העשייה הבית ספרית בשגרה. עם זאת אנו מקווים שהמידע המוצג בדוח הנוכחי הגם שמתייחס לתקופה שלפני המגפה יסייע למובילי מערכת החינוך במיקוד העשייה ובתכנון תכנית העבודה בשנת הלימודים תשפ"א.

דיווחי התלמידים מוצגים בשני חלקים – אקלים חינוכי וסביבה פדגוגית. כל אחד מהחלקים בנוי מפרקים ומתתי-פרקים. **חלק האקלים הבית ספרי** כולל פרקים העוסקים בשביעות רצון מבית הספר, ביחסים בין אישיים בין באי בית הספר, במשמעת והתנהגות של תלמידים ובתחושת מוגנות וביטחון.

חלק הסביבה הפדגוגית כולל פרקים העוסקים בהיבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה, בדרכי הוראה-למידה-הערכה ובחינוך חברתי-ערכי בבית הספר. בכל אחד מן הפרקים ותתי-הפרקים מוצגים דיווחי התלמידים על שאלות שונות שהופנו אליהם בנושא בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית.

בכל אחד מנושאים אלו הוצגו למשיבים כמה היגדים המתארים היבטים שונים של אותו נושא. במרבית המקרים התבקשו המשיבים לציין באיזו מידה הם מסכימים או לא מסכימים עם הנאמר בהיגד על סולם בן חמש דרגות הנע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגד, ושיעורם (באחוזים) מוצג בהמשך הדוח.

בעבור מרבית הנושאים חושב מדד מסכם המתאר את התמונה הכללית בנושא הנדון מעבר להיבטיו השונים. המדד המסכם הוא הממוצע של אחוז המסכימים עם הנאמר בהיגדים המרכיבים את המדד. בהתאם לכך, ערכי המדד נעים בין 0 ל-100 אחוזים.

במקרים נוספים נעשה שימוש בסולם תדירות (אף פעם, פעם אחת, פעמיים וכו') או סולם אחר. לשם נוחות הקריאה מובא מתחת ללוחות המתארים את הרכב המדד המסכם פירוט של אפשרויות התשובה בסולם המדידה ומתואר אופן חישוב המדד המסכם. במקרים שבהם נכללו במדד המסכם היגדים שנוסחו בכיווניות הפוכה מיתר ההיגדים והם נוסחו מחדש לצורכי הדיווח (כך שערך גבוה יותר בהיגד ישקף מצב רצוי, בדומה ליתר ההיגדים) מובא מתחת ללוחות נוסח ההיגדים המקוריים בשאלון. בעבור מקצת הנושאים לא חושב מדד מסכם ונתוני ההיגדים או השאלות בנושאים הללו מדווחים בנפרד.

במרבית פרקי הדוח מוצגת תחילה השוואה בין נתוני תש"ף לנתוני עשר השנים הקודמות: תש"ע-תשע"ט.¹ הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל: יסודי (כיתות ה'–ו'), חט"ב (כיתות ז'–ט') וחט"ע (כיתות י'–יא) ולפי מגזר שפה (בתי

¹ החל בשנת הלימודים תשע"א חל שינוי באופן העברת שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית בקרב התלמידים והם מועברים החל משנה זו באופן אנונימי. בבדיקות שנערכו לא נמצא הבדל משמעותי בנתונים בין ההעברה האנונימית להעברה המזוהה. ממצאי סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית, תש"ף

ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית) עבור כלל בתי הספר. במדדים מסכמים או בהיגדים שאינן נתונים החל בשנים מאוחרות יותר ההשוואות הרב-שנתיות פותחות בשנה הראשונה שבה החלו להיאסף הנתונים.

בתחילת כל פרק מובאים עיקרי הממצאים. בהמשך מוצגים בפרוט נתוני ההיגדים והמדדים המסכמים בחלוקה לפי מגזר שפה. נתוני המדדים המסכמים בדוח מוצגים בדפוס קבוע: תחילה מוצגים דיווחי התלמידים במדדים המסכמים שנבדקו לאורך השנים, ולאחר מכן מוצגים נתוני ההיגדים בשנת המחקר הנוכחית לצד נתוני המדד המסכם שחושב על בסיסם. כאמור, המדד המסכם מציג תמונה כללית של הנושא. המלצתנו היא לא להסתפק רק בתמונה הכוללת העולה מתוך המדד המסכם את התחום, אלא לבחון גם את הנתונים של ההיגדים הספציפיים המרכיבים אותו.

בקריאת הנתונים חשוב לזכור כי הם מייצגים **תפיסות ועמדות סובייקטיביות** של הנשאלים, וכי חשוב לבחון אותם באופן השוואתי (למשל לעומת שנים קודמות) כדי לעמוד על מלוא משמעותם. כמו כן ידוע כי לקבוצות משיבים שונות, הנבדלות זו מזו מבחינת רקע תרבותי או שכבת גיל יש נטייה לפרש היגדים באופנים מעט שונים ולפיכך להשיב באופן שונה על שאלות הסקרים. לנוכח זאת יש להתייחס להיבטים אלו כאשר מפרשים את הנתונים.

בשל סגירת בתי הספר על רקע מגפת הקורונה, הופסקה סקירת התלמידים במרץ 2020 ולפיכך נסקרו פחות בתי ספר מהמתוכנן. לנוכח זאת, כדי לתקן הטיות העלולות לבוע מפערים אפשריים בהתפלגות משתני הרקע של בתי הספר שנסקרו בהשוואה להתפלגות באוכלוסייה, בוצע הליך סטטיסטי של תיקון באמצעות שימוש במשקלות כך שייצגו את אוכלוסיית בתי הספר במערכת החינוך.

המידע המובא בדוח הנוכחי מתבסס על שאלונים שהועברו ל-48,131 תלמידי כיתות ה'ו', ל-59,427 תלמידי כיתות ז'ט' ול-38,934 תלמידי כיתות י'י"א. בסך הכול השתתפו בסקרים תלמידים מ-422 בתי ספר הכוללים כיתות ה'ו'², מ-231 בתי ספר הכוללים כיתות ז'ט'³ ומ-219 בתי ספר הכוללים כיתות י'י"א.⁴ פירוט מספר המשיבים, שיעור הנסקרים (בשל מגפת הקורונה), שיעור המשיבים מבין הנסקרים ושיעור ההשתתפות הכולל בחלוקה לפי בתי ספר דוברי עברית ודוברי ערבית מוצג בלוח 1 שלהלן.

בשנת תש"ף לא הועברו שאלונים בקרב המורים ועל כן מובאים בדוח זה נתוני התלמידים בלבד. כמו כן, השנה קוצרו שאלוני התלמידים באופן משמעותי וכלל התלמידים השיבו על נוסח שאלון אחיד בכל שכבת גיל. בשל קיצור השאלונים, לא נאספו נתונים על מדדים והיגדים רבים שנבדקו בשנים עברו. השאלונים והסקרים פותחו על ידי הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה).

הדוח הארצי מלווה בנספחים המפורסמים בנפרד באתר ראמ"ה. בנספחים מוצגים שיעורי ההסכמה של התלמידים עם ההיגדים ועם המדדים המסכמים לאורך שנים ולפי שכבת גיל. הנתונים מוצגים בכמה פילוחים: לפי מגזר שפה (דוברי עברית ודוברי ערבית), פיקוח (ממלכתי וממלכתי-דתי), מגזר ערבי (ערבי, דרוזי ובדואי בדרום), מדד חברתי כלכלי (נמוך, בינוני, גבוה) ומגדר (בנים, בנות).

² בתי ספר הכוללים כיתות ה'ו': סה"כ 422, דוברי עברית-280; דוברי ערבית-142.

³ בתי ספר הכוללים כיתות ז'ט': סה"כ 231, דוברי עברית-154; דוברי ערבית-77. בסקירת תלמידי כיתות ז'ט' השתתפו 179 חט"ב ו-52 בי"ס יסודיים 8 שנתיים.

⁴ בתי ספר הכוללים כיתות י'י"א: סה"כ 219, דוברי עברית-145; דוברי ערבית-74 ממצאי סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית, תש"ף

לוח 1: מס' המשיבים, שיעור הנסקרים, שיעור המשיבים מבין הנסקרים ושיעור ההשתתפות הכולל של התלמידים בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית, בחלוקה לפי שכבת גיל ומגזר שפה (תש"ף)

תלמידים		דוברי עברית	דוברי ערבית	כלל בתי הספר
ה'ו'	מס' המשיבים	30,694	17,437	48,131
	% הנסקרים*	62%	95%	71%
	% המשיבים מבין הנסקרים**	84%	92%	87%
	% השתתפות כולל***	53%	88%	62%
ד'-ט'	מס' המשיבים	36,884	22,543	59,427
	% הנסקרים*	56%	97%	66%
	% המשיבים מבין הנסקרים**	84%	89%	86%
	% השתתפות כולל***	47%	87%	57%
י.ו.י"א	מס' המשיבים	23,565	15,369	38,934
	% נסקרים*	61%	92%	69%
	% המשיבים מבין הנסקרים**	73%	88%	78%
	% השתתפות כולל***	44%	81%	54%

* האחוזים מייצגים את שיעור התלמידים בבתי הספר (וכיתות) שנסקרו מתוך סך התלמידים בבתי הספר שתוכננו להיסקר. בשל סגירת בתי הספר על רקע מגפת הקורונה, הופסקה הסקירה במרץ 2020 ולפיכך נסקרו פחות בתי ספר מהמתוכנן.

** האחוזים מייצגים את שיעור התלמידים שהשיבו על השאלונים בפועל מבין התלמידים בבתי הספר שנסקרו.

*** האחוזים מייצגים את שיעור התלמידים הכולל שהשיבו על השאלונים מתוך סך התלמידים בבתי הספר שתוכננו להיסקר, דהיינו שיעור הנסקרים כפול שיעור המשיבים.

תובנות עיקריות

במבט על:

לאורך עשור נרשמה על-פי-רוב מגמה של שיפור הדרגתי במדדי האקלים והסביבה הפדגוגית בכלל בתי הספר עם התייצבות בשנים האחרונות. מרבית תלמידים מביעים שביעות רצון מבית הספר ומדווחים על קשר טוב עם מוריהם (ביסודי) אך פחות ממחציתם מדווחים על התנהגות נאותה בכיתות.

בכל הנוגע לתחושת מוגנות וביטחון, רוב התלמידים חשים מוגנים בבית הספר. במרבית המדדים אפשר לדווח על מגמה מתמשכת ועקבית של ירידה בהיבטים של אלימות. עם זאת השנה נצפתה הרעה בבתי ספר יסודיים ובחטיבות הביניים בהיבטים של אלימות מילולית (קללות) ונדליזם. בנוסף, בקרב דוברי ערבית נצפתה הרעה גם בגניבות ובאלימות מורים כלפי תלמידים. חשוב להמשיך ולעקוב אחר היבטים אלו בשנים הבאות.

כשלושה רבעים מבין התלמידים ביסודי וכמחצית מביניהם בחט"ב ובחט"ע תופסים את ההוראה-למידה-הערכה בבית ספרם כמעניינת, ברורה ואיכותית ומדווחים על חינוך ערכי בבית ספרם.

בפירוט:

להלן יוצגו הממצאים המרכזיים שעלו מניתוח הנתונים שנאספו בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית תש"ף. הממצאים מוצגים בחלוקה לארבעה אשכולות: שביעות רצון תלמידים ויחסים בין באי בית הספר; אלימות, מוגנות והתנהגויות סיכון; דרכי הוראה-למידה-הערכה; וחינוך חברתי ערכי בבית הספר.

א. שביעות רצון תלמידים ויחסים בין באי בית הספר:

- באופן כללי, מרבית התלמידים הביעו שביעות רצון מבית הספר (כ-80% ביסודי וכ-70% בחט"ב ובחט"ע).
- כ-70% מהתלמידים בבתי הספר היסודיים וכ-50% מהתלמידים בחט"ב ובחט"ע דיווחו כי ישנם יחסי קרבה ואכפתיות בינם לבין מוריהם. שיעור גבוה יותר של תלמידים דיווחו על אכפתיות של מחנך הכיתה כלפיהם ועל יחסים חיוביים בינם לבין חבריהם לכיתה (כ-85% ביסודי וכ-75% בחט"ב ובחט"ע). ככלל, תמונת המצב המדווחת לגבי יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים חיובית יותר בכ-15% בבתי ספר דוברי ערבית בהשוואה לבתי ספר דוברי עברית.
- כמחצית מתלמידי היסודי וכ-40% מהתלמידים בחט"ב ובחט"ע דיווחו כי הלימודים מתאפיינים בהתנהגות נאותה של תלמידים בכיתה (בקרב תלמידים דוברי ערבית שיעורי הדיווח גבוהים בכ-15% בהשוואה לדוברי עברית בכל שכבות הגיל).
- ככלל, במרבית המדדים בנושא נרשמה עלייה מתונה לאורך עשור עם התייצבות בשנה האחרונה, וזאת בשני מגזרי השפה ושלושת שלבי הגיל.

ב. אלימות, מוגנות והתנהגויות סיכון:

- עד כעשירית מן התלמידים בכל שכבות הגיל דיווחו על היבטים שונים של אלימות כמו: היעדר תחושת מוגנות, מעורבות באירועי אלימות, אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ואלימות פיזית של מורים כלפי תלמידים. ברוב המדדים בנושא זה שיעור הדיווח גבוה יותר בקרב תלמידים דוברי ערבית. ביטויי האלימות השכיחים ביותר בבתי הספר (שמינית עד רבע מהתלמידים) הם קללות, וכן דחיפות או מכות של תלמידים, כאשר ביטויים אלו מדווחים בשיעור גבוה יותר בקרב דוברי עברית.
- לאורך עשור נצפתה מגמה של שיפור בדיווחי התלמידים בשלבי החינוך יסודי וחט"ב בהיבטים: היעדר תחושת מוגנות, מעורבות באירועי אלימות ואלימות של מורים כלפי תלמידים. עם זאת, בשנה האחרונה מגמה זו נעצרה, ואף נרשמה עלייה קלה (2%) בשיעורי הדיווח של תלמידים על מעורבות באירועי אלימות ואלימות מילולית של מורים כלפי תלמידים. בדיווחי תלמידים בחט"ע נרשמה בעיקר יציבות לאורך השנים.
- גם באלימות מילולית של תלמידים (קללות) נצפה בשנה האחרונה שינוי מגמה ועלייה בשיעורי הדיווח ביסודי (3%) ובחט"ב (2%) לאחר מגמת ירידה לאורך העשור. יש לעקוב אחר היבט זה של אלימות בשנים הבאות. בחט"ע, לעומת זאת, נרשמה יציבות בשנה האחרונה אחרי מגמת ירידה שבאה לפניה. באשר לאלימות מילולית של תלמידים על רקע גזעני אפשר לדווח על יציבות בשנתיים האחרונות בשלושת שלבי הגיל, זאת אחרי ירידה לאורך העשור ביסודי ובחט"ב ויציבות בחט"ע.
- שיעורים גבוהים יחסית של תלמידים דיווחו על ונדליזם (כרבע ביסודי ויותר משליש בחט"ב ובחט"ע), בשיעור גבוה יותר בבתי ספר דוברי עברית בהשוואה לדוברי ערבית (פער של מעל 10%). כחמישית מבין התלמידים ביסודי ובחט"ע וכרבע בחט"ב דיווחו על בריונות, בשיעור גבוה יותר בקרב דוברי ערבית בהשוואה לדוברי

עברית (פער של מעל 10%). כעשירית מהתלמידים דיווחו על תופעה של **גניבות** בשיעור מעט גבוה יותר בקרב דוברי עברית ביסודי ובחט"ב. יש לציין כי בשנה האחרונה נרשמה עלייה מדאיגה בתופעה של **ונדליזם** (4% ביסודי, 7% בחט"ב ו-3% בחט"ע), זאת אחרי מגמה של ירידה בשלוש השנים שקדמו לה. העלייה בדיווחי תלמידים על ונדליזם נצפתה בשני מגזרי השפה. בהיבטים של **גניבות וחבורות** נרשמה השנה בעיקר יציבות.

- כיתות י"א-י"ב 35% מבין התלמידים דוברי העברית וכ-10% מבין דוברי העברית בתש"ף דיווחו על היבטים שונים של **שתיית אלכוהול**. בקרב דוברי ערבית נרשמה ירידה ניכרת בשיעור הדיווח (9%) השנה בהשוואה לשנים קודמות לעומת יציבות בקרב דוברי עברית.

ג. דרכי הוראה-למידה-הערכה:

- הנושא של דרכי הוראה-למידה-הערכה נבחן באמצעות שלושה מדדים מסכמים: **תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה**, **פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות**, ו**קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים**. היבטים רגשיים מוטיבציוניים בלמידה נבדקו באמצעות המדד המסכם **מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה**.
- **בכל ארבעת המדדים המסכמים** שנבדקו, עם המעבר של התלמידים משכבת הגיל יסודי לשכבות הגיל חט"ב וחט"ע נרשמה ירידה בשיעורי ההסכמה של התלמידים (כ-75% ביסודי לעומת כ-55% בחט"ב ובחט"ע) כאשר שיעורי ההסכמה של תלמידים דוברי ערבית גבוהים בכ-20% ומעלה בהשוואה לאלו של דוברי עברית.
- ככלל, ככול המדדים המסכמים שלעיל, לרוב נרשמה יציבות בשיעורי הדיווח לאורך חמש השנים האחרונות. עם זאת, כדאי לשים לב לתחילת ירידות בשיעורי הדיווח של תלמידים דוברי עברית בחט"ע ודוברי ערבית ביסודי.
- היבט נוסף שנבדק הוא **שימוש בתקשוב לצורכי למידה**. מעל לכמחצית מהתלמידים דיווחו על שימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות. השנה נרשמו עליות משמעותיות בשיעורי הדיווח על המדד המסכם בקרב דוברי ערבית (עלייה של 8% ביסודי, 12% בחט"ב ו-14% בחט"ע). בקרב דוברי העברית לא נרשמה מגמת שינוי אחידה.

ד. מאמצי בית הספר למעורבות חברתית וסובלנות לאחר:

- לפי דיווחי מרבית התלמידים בית הספר **משקיע מאמצים לעידוד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית** (כ-70% ביסודי וכמחצית בחט"ב ובחט"ע). שיעור הדיווח בקרב תלמידים דוברי ערבית גבוה יותר ב-10% עד 20% בהשוואה לדוברי עברית.
- בקרב התלמידים בבתי ספר יסודיים נצפתה לאורך חמש השנים האחרונות (תשע"ה עד תש"ף) עלייה של 5% במדד המסכם. בחט"ב ובחט"ע לא חל שינוי לאורך שנים אלו שהתאפיינו בתנודתיות. בחט"ע, בין השנים תשע"ד ותש"ף עם החלת רפורמת הלמידה המשמעותית, נרשמה עלייה גדולה של 13% בשיעור הדיווח על מאמצים מצד בית הספר לעידוד מעורבות חברתית. עם זאת יש לשים לב לירידה משמעותית של 6% בתש"ף שמקורה בתלמידים דוברי עברית.
- בסדרת שאלות נוספות נשאלו התלמידים על המידה בה הם נחשפים לגילויים של חוסר סובלנות כלפי קבוצות שונות של תלמידים. לפי דיווחי התלמידים מתקיים **שיח פוגעני** כלפי קבוצות אחרות שנע בין 6%-23% בחט"ב ובחט"ע, ובין 4%-13% בבתי ספר יסודיים. נראה כי התופעה הנפוצה ביותר בחט"ב ובחט"ע היא שפה פוגענית בשל **מראה חיצוני** וכלפי מי שמחזיק **בדעה פוליטית אחרת** (כ-20%) ובקרב דוברי ערבית גם כלפי **בני/בנות מין אחר** (כ-15%). זאת ועוד, בעוד ששיעור הדיווח גבוה יותר בקרב דוברי עברית כשמדובר בפגיעה בשל מראה חיצוני ודעה פוליטית שונה, הרי שבקרב דוברי ערבית שיעור הדיווח גבוה יותר כאשר מדובר בתלמידים עם מוגבלויות.
- לצד זאת, בשנה האחרונה המשיכה מגמת הירידה בשיעור הדיווח של התלמידים על קיומו של שיח פוגעני כלפי קבוצות שונות של תלמידים בשני מגזרי השפה, זאת למעט עלייה בשיעור הדיווח לגבי שפה פוגעת כלפי מי שמחזיק **בדעה פוליטית שונה** בקרב דוברי עברית (נזכיר כי בשנים 2019-2020 נערכו בישראל שלוש מערכות בחירות).

אקלים בית ספרי

בבתי הספר, שהם מוסדות חינוך, מתקיימים ממשקים ויחסי גומלין חברתיים ומשמעותיים בין כל השותפים למעשה החינוכי: תלמידים, מורים, מנהלים והורים. מכלול יחסי הגומלין הללו, והתחושות הנוצרות בקרב באי בית הספר הם שמהווים את האקלים הבית ספרי. בחלק העוסק באקלים הבית ספרי נבחנים היבטים שונים של האווירה ושל היחסים בבית הספר.

מידת שביעות הרצון מבית הספר היא אחד ממדדי איכות החיים הבית ספריים. הפרק הראשון של חלק האקלים בדוח עוסק בסוגיות הבסיסיות של שביעות הרצון והתחושה הכללית של תלמידים כלפי המוסד בו הם לומדים. לשביעות הרצון ולתחושות כלפי בית הספר נודעת חשיבות רבה, אולם הן אינן התמונה כולה. לפיכך, חשוב לבחון גם היבטים נוספים של האקלים החברתי והסביבה הפדגוגית בבתי הספר, כפי שמבקש להראות הדוח הנוכחי.

1. שביעות רצון

המדדים וההיגדים שיוצגו בפרק זה משרטטים בפני הקורא תמונה המציגה את התחושות הכלליות בקרב תלמידים: האם הם אוהבים לבוא לבית הספר? האם הם שמחים לשהות בו?

תחילה יוצגו הממצאים והתובנות העיקריות בנושא זה ובהמשך יוצגו נתוני המדדים המסכמים וההיגדים בפירוט.

ממצאים עיקריים

- הממצאים המתוארים להלן עוסקים בשביעות הרצון של התלמידים מבית הספר.
- באופן כללי, מרבית התלמידים (כ-80% ביסודי וכ-70% בחט"ב ובחט"ע) דיווחו על **תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר**. בחט"ע – שביעות רצון התלמידים גבוהה יותר בקרב דוברי עברית בהשוואה לדוברי ערבית. בבתי ספר יסודיים ובחט"ב נרשמו שיעורי דיווח דומים בין שני מגזרי השפה.
- לאורך עשור נרשמה עלייה מתונה בשיעורי הדיווח בקרב דוברי עברית, שהמשיכה בשנה האחרונה ביסודי והתייבבה בחט"ב וחט"ע. בבתי ספר יסודיים דוברי ערבית נרשמה עלייה הדרגתית לאורך כל השנים אך בתש"ף חלה ירידה. בחט"ב חלה התייבבות בתש"ף לאחר עלייה משמעותית בתשע"ח ובחט"ע המשך עלייה.

1.1 תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

בתת-פרק זה מוצגים דיווחי התלמידים על אודות שביעות הרצון שלהם מבית הספר ותחושת השייכות שלהם לבית הספר. נתונים אלו נאספו בקרב כלל התלמידים מכל שכבות הגיל: כיתות ה'ו', כיתות ז'-ט' וכיתות י'-י"א. תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם "תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר" בין השנים תש"ע-תש"ף, ולאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו לשנת תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

מדד מסכם: תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר*
א. "אני אוהב להיות בבית הספר"
ב. "גם אילו הייתי יכול, לא הייתי עובר לבית ספר אחר"***
ג. "טוב לי בבית הספר"

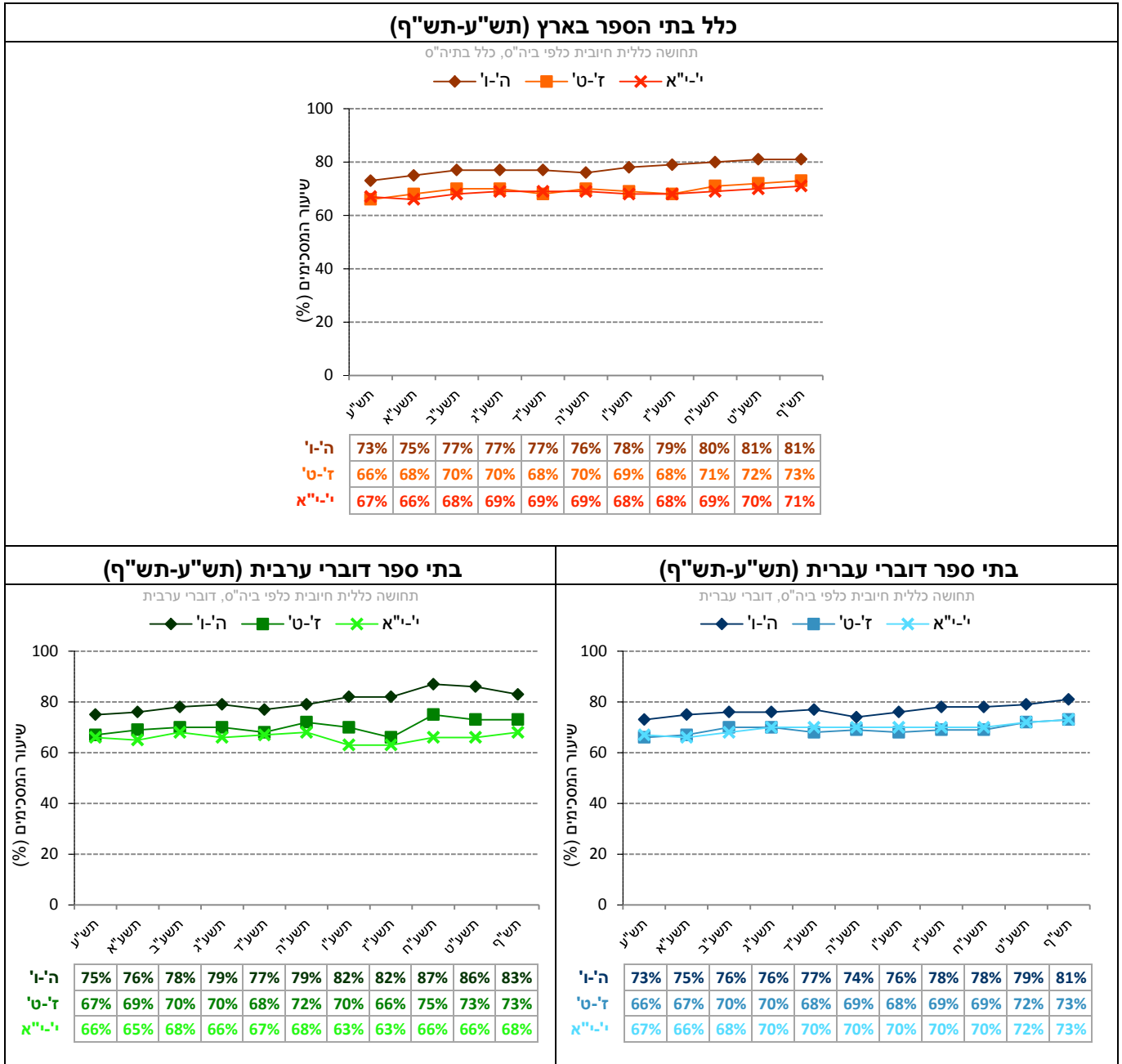
* סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד, וערכיו נעים בין 0 ל-100.

** נוסח ההיגד בשאלון היה "אילו הייתי יכול, הייתי עובר לבית ספר אחר". לצורך הדיווח בדוח נוסח ההיגד מחדש, כך שערך גבוה יותר בהיגד ישקף מצב רצוי יותר, בדומה לשאר ההיגדים במדד המסכם.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 1 מוצגים נתוני המדד המסכם "תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

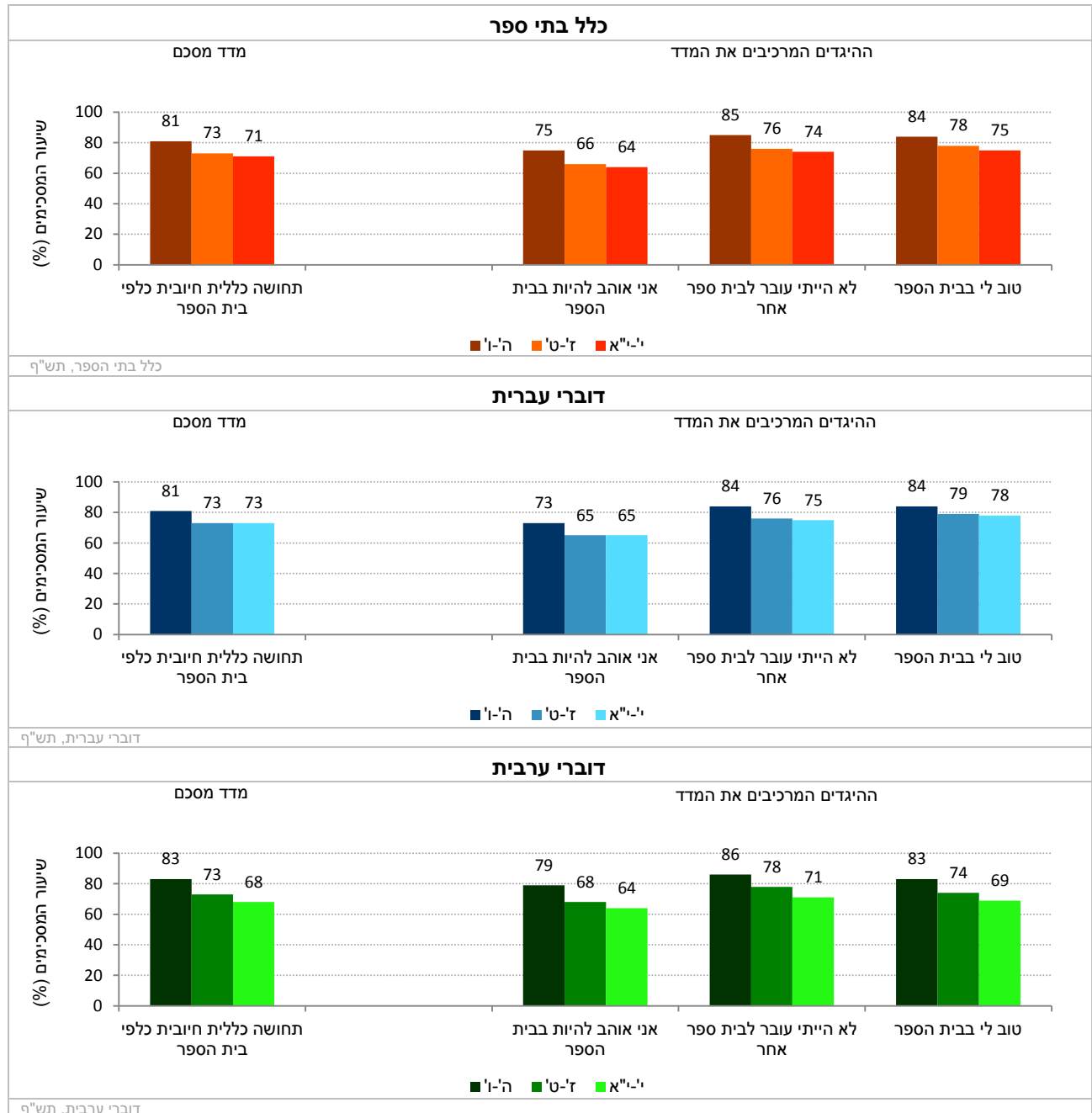
תרשים 1: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר: נתוני המדד המסכם בשנים תש"ע-תש"ף

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 2 מוצגים נתוני המדד המסכם "תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 2: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)

2. יחסים בין-אישיים בין באי בית הספר

בהמשך לבחינת שביעות הרצון הכללית של התלמידים מבתי הספר, יעסוק פרק זה ביחסים הבין-אישיים בין המורים לתלמידים ובין התלמידים לתלמידים מנקודת מבטם של התלמידים, שהם תנאי חשוב לתפקוד מיטבי של בית הספר.

תחילה יוצגו הממצאים והתובנות העיקריות בנושא זה ובהמשך יוצגו נתוני המדדים המסכמים וההיגדים בפירוט.

ממצאים עיקריים

- הממצאים המתוארים להלן עוסקים ביחסים שבין המורים לתלמידים וביחסים שבין התלמידים לבין חבריהם.
- כ-70% מהתלמידים בבתי הספר היסודיים וכמחצית מהתלמידים בחט"ב ובחט"ע דיווחו כי מתקיימים **יחסי קרבה ואכפתיות בינם לבין מוריהם**. שיעור גבוה של תלמידים (כ-85% ביסודי וכ-70% בחט"ב ובחט"ע) דיווחו על **אכפתיות של מחנך הכיתה כלפיהם** (כפי שניתן לראות – באופן כללי התלמידים חווים אכפתיות רבה יותר מצד המחנך מאשר מצד מורים).
- ככלל, תמונת המצב המדווחת **לגבי יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים** חיובית יותר בבתי ספר דוברי ערבית מאשר בבתי ספר דוברי עברית (פער של כ-10% ביסודי וחט"ע ושל כ-20% בחט"ב). לעומת זאת, לגבי הקשר עם המחנך, דיווחי תלמידים דוברי ערבית בחט"ע נמוכים יותר בהשוואה לדוברי עברית (67% לעומת 73%, בהתאמה), בחט"ב - דומים בין שני מגזרי השפה (כ-75%) וביסודי גבוהים יותר בקרב דוברי ערבית (89% לעומת 85%).
- בקרב דוברי ערבית נצפתה עלייה איטית לאורך השנים בשיעור הדיווח על **יחסי קרבה ואכפתיות בין התלמידים למוריהם** בכל שכבות הגיל, עם יציבות בשנתיים האחרונות אחרי עלייה משמעותית בתשע"ח. בקרב דוברי עברית נרשמה גם כן עלייה איטית לאורך השנים ובשנים האחרונות נרשמה יציבות בשלושת שכבות הגיל. גם בנושא **הקשר עם מחנך הכיתה** נרשמה לאורך השנים עלייה מתונה בדיווחי תלמידים דוברי עברית. בקרב דוברי ערבית נרשמה עלייה ניכרת בשנת תשע"ח, אך בשנים האחרונות נרשמה יציבות.
- כ-80% מהתלמידים בבתי הספר היסודיים וכ-75% מהתלמידים בחט"ב ובחט"ע דיווחו כי קיימים **יחסים חיוביים בינם לחבריהם בכיתה**. גם בהיבט זה שיעור הדיווח בקרב תלמידים דוברי ערבית עולים במקצת על אלו של דוברי עברית בשכבות הגיל יסודי וחט"ב, ואילו בחט"ע המצב הפוך.
- בקרב דוברי עברית בכל שכבות הגיל נרשמה עלייה מתונה לאורך העשור בשיעור הדיווח של התלמידים על **יחסים חיוביים בינם לחבריהם בכיתה**, ואילו בשנה האחרונה נרשמה יציבות לאחר שיפור ניכר בשנת תשע"ט. בקרב דוברי ערבית נרשמה גם כן עלייה מתונה לאורך השנים בשכבות הגיל יסודי וחט"ב, אולם בשנתיים האחרונות נרשמה ירידה ביסודי והתייצבות בחט"ב אחרי עלייה משמעותית בתשע"ח. בשכבת הגיל חט"ע נרשמה יציבות עם תנודתיות עד תשע"ח ולאחר מכן עלייה מתונה.

2.1 יחסים חיוביים בין מורים לתלמידים

מערכת יחסים חיובית בין מורים לתלמידים עשויה לתרום לאווירה החינוכית, לתפקודם הלימודי של התלמידים ולרווחתם הרגשית. בתת-פרק זה מוצגים ממצאים מדיווחי תלמידים על מערכת היחסים ביניהם לבין המורים. תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם "יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים" ולאחר מכן מוצגים דיווחי תלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין מחנך הכיתה לבינם.

2.1.1 יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

בתת-פרק זה מוצגים ממצאים בדבר תחושות התלמידים בנוגע למערכת היחסים בינם לבין המורים: האם הם חשים אכפתיות מצד צוות בית הספר? האם הם חשים שיש להם למי לפנות בצוות בית הספר כאשר הם זקוקים לסיוע ולתמיכה? האם הם מקבלים את התמיכה והסיוע גם בהקשר הלימודי וגם בהקשר האישי/הרגשי/החברתי?

נתונים אלו נאספו בקרב כלל התלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי, חט"ב וחט"ע. תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם "יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים" בין השנים תש"ע-תש"ף, ולאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו משנת תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

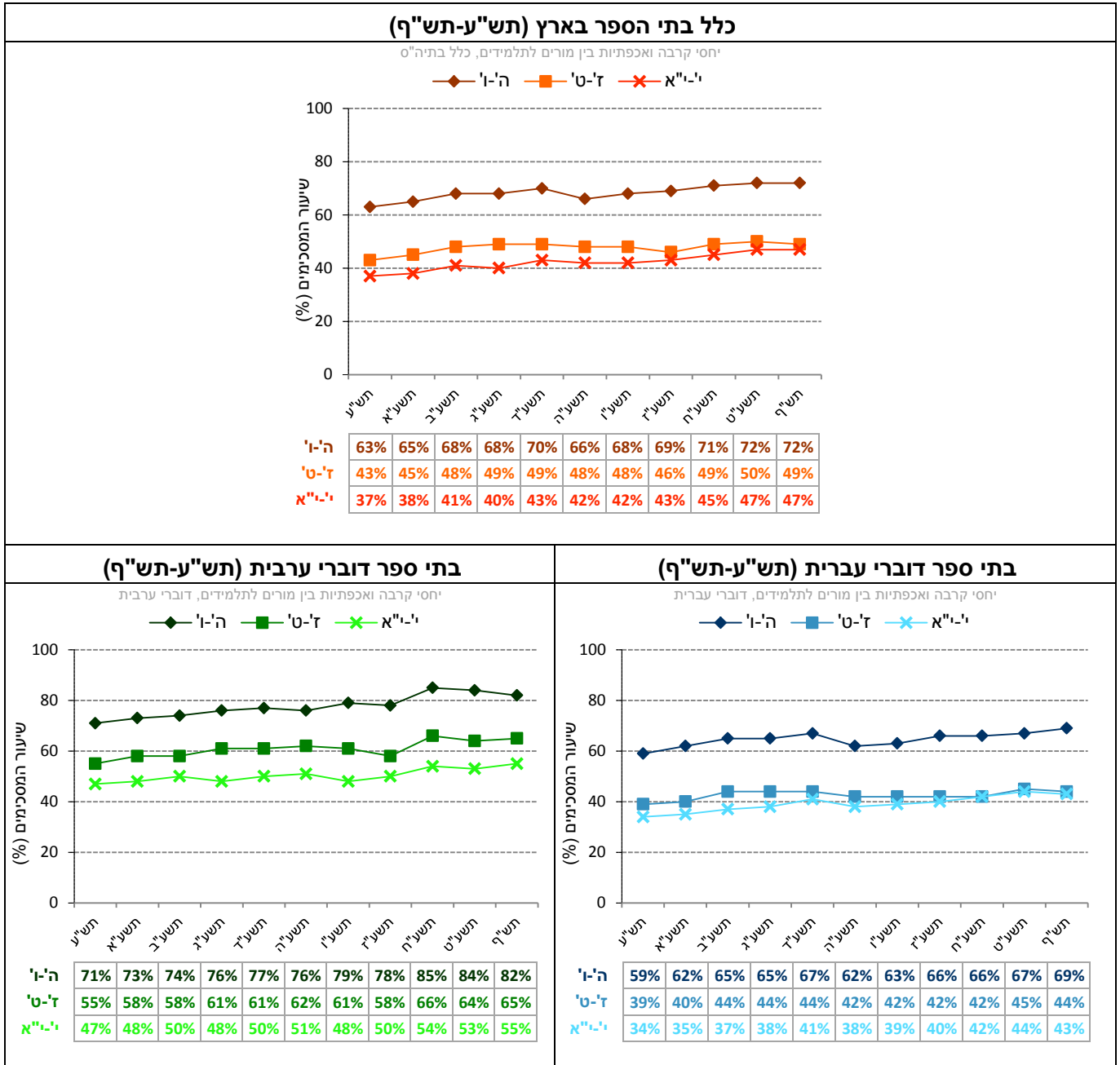
מדד מסכם: יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים*
א. "יש לי יחסים קרובים וטובים עם רוב המורים שלי"
ב. "כשעצוב לי או כשרע לי, אני מרגיש נוח לדבר על זה עם מישהו מהמורים שלי"
ג. "לרוב המורים אכפת ממני וממה שקורה לי ולא רק בקשר ללימודים"
ד. "לרוב המורים חשוב מאוד לדעת איך אני מרגיש בבית הספר ובכלל"

* סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד, וערכיו נעים בין 0 ל-100.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 3 מוצגים נתונים על המדד המסכם "יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

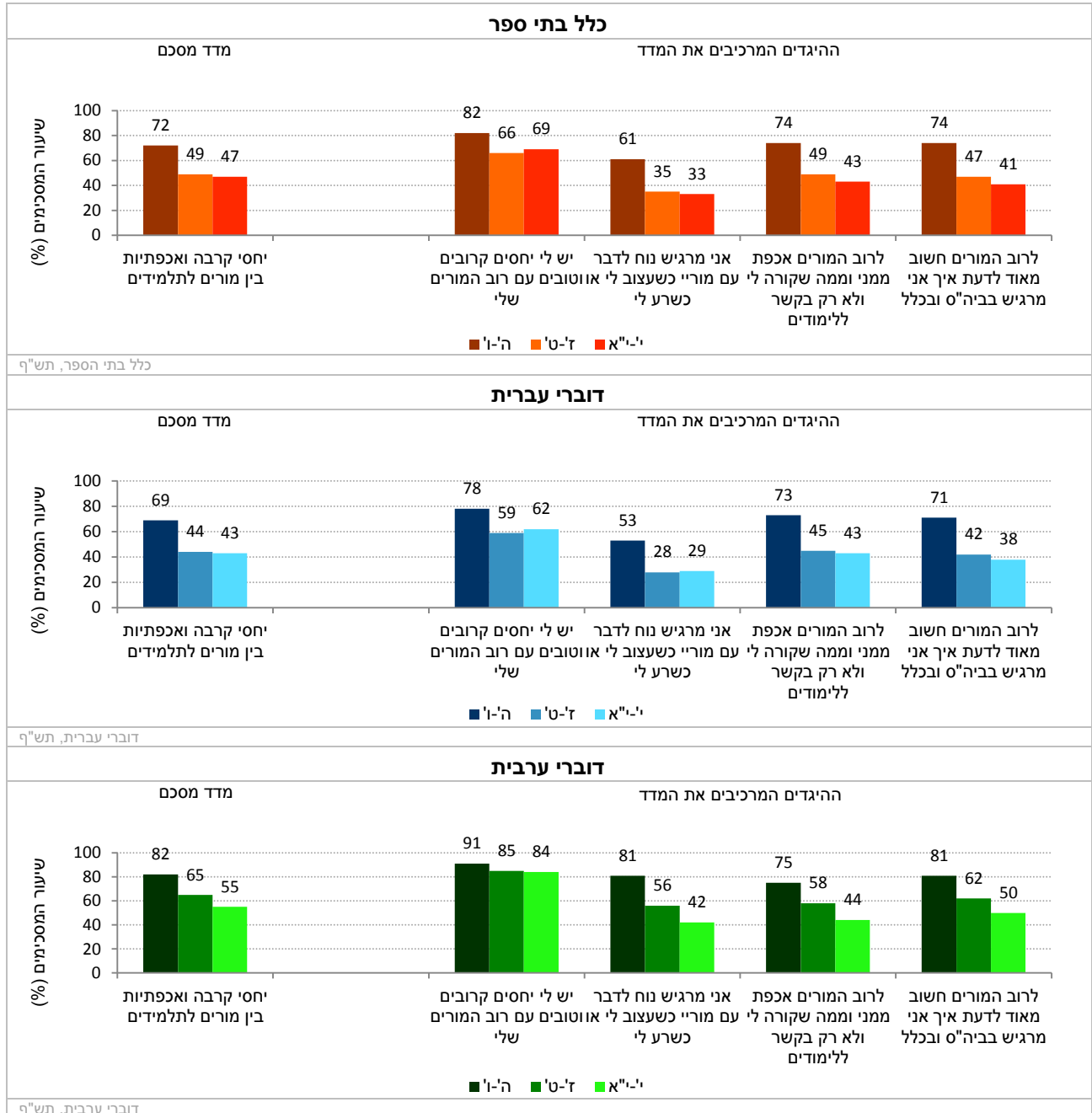
תרשים 3: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים: נתוני המדד המסכם בשנים תש"ע-תש"ף

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 4 מוצגים נתוני המדד המסכם "יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 4: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)

2.1.2 יחסי קרבה ואכפתיות בין מחנכים לתלמידים – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

מחנך טוב נמדד בין השאר באופי הקשר שלו עם תלמידי הכיתה. היכרות קרובה עם התלמידים, יחסים של כבוד עימם, אכפתיות וסובלנות תורמים לאיכות הקשר בין המחנך לתלמידיו. בשאלה נפרדת נשאלו התלמידים על יחסי הקרבה והאכפתיות בין מחנך הכיתה לבינם.

הנתונים נאספו לראשונה בשנה"ל תשע"ו בקרב התלמידים בכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י'-י"א). תחילה מוצגים נתוני ההיגד מתש"ף. בהמשך מוצגת השוואה של נתוני ההיגד לאורך השנים תשע"ו-תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

לוח 2 מציג את דיווחי התלמידים על ההיגד: "למחנך הכיתה אכפת ממני וממה שקורה לי ולא רק בקשר ללימודים".

לוח 2: דיווחי תלמידים על ההיגד: "למחנך הכיתה אכפת ממני וממה שקורה לי ולא רק בקשר ללימודים" (תש"ף)

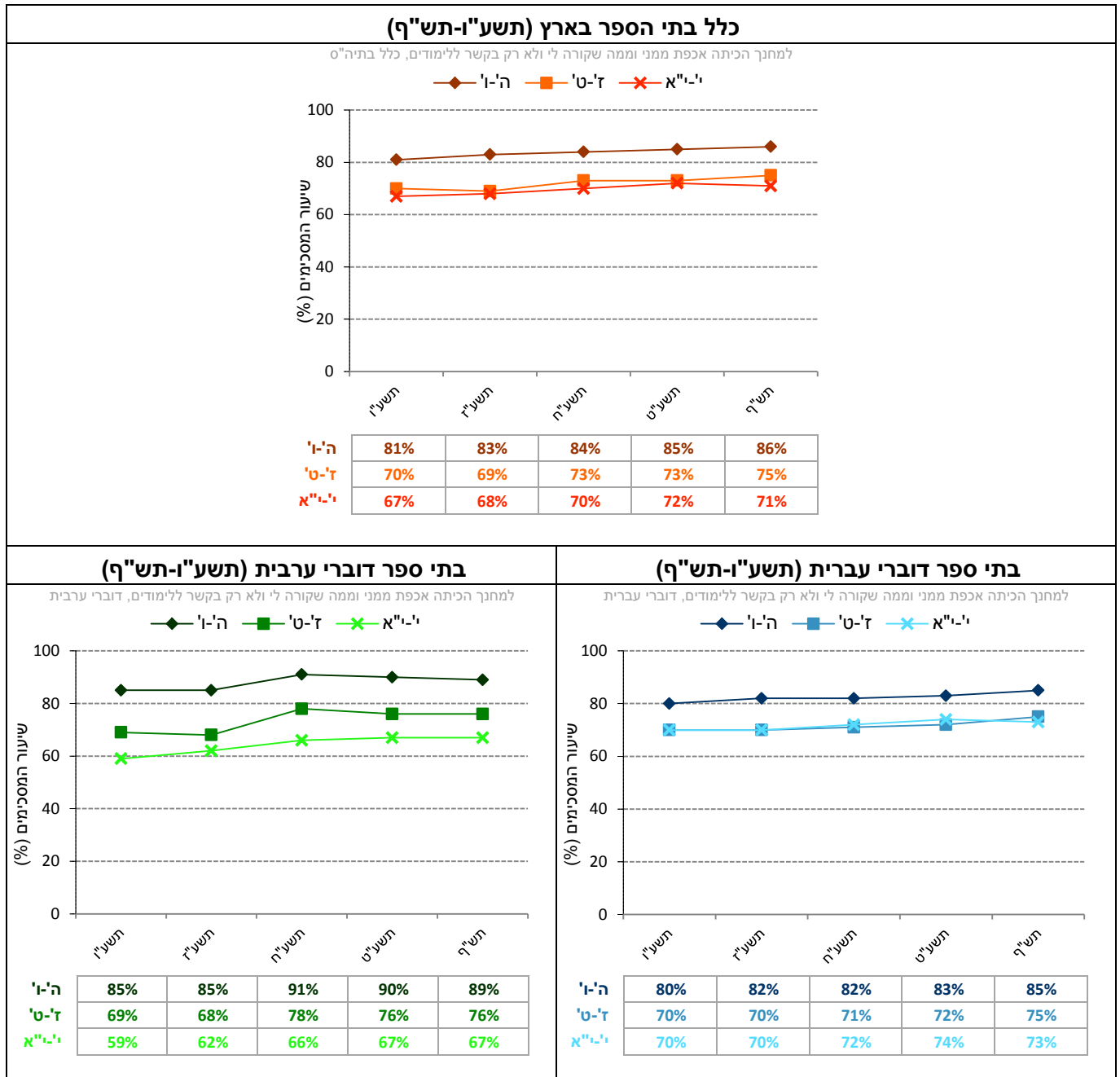
למחנך הכיתה אכפת ממני וממה שקורה לי ולא רק בקשר ללימודים*	שכבת גיל	כלל בתי"ס	בתי"ס דוברי עברית	בתי"ס דוברי ערבית
תש"ף	יסודי	86%	85%	89%
	חט"ב	75%	75%	76%
	חט"ע	71%	73%	67%

* סולם התשובות על ההיגד היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגד, וחושב שיעורם (באחוזים).

השוואה לאורך שנים של ההיגד (תשע"ו-תש"ף)

בתרשים 5 מוצגים נתוני ההיגד "למחנך הכיתה אכפת ממני וממה שקורה לי ולא רק בקשר ללימודים" בשנים תשע"ו-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 5: דיווחי התלמידים על ההיגד "למחנך הכיתה אכפת ממני וממה שקורה לי ולא רק בקשר ללימודים" בשנים תשע"ו-תש"ף

2.2 יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה – דיווחי תלמידים ביסודי בחט"ב ובחט"ע

בתת-הפרק הקודם הוצגו נתונים על אודות יחסים חיוביים בין מורים לתלמידים. תת-הפרק הנוכחי עוסק ביחסים בין תלמידים לחבריהם לכיתה. ליחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה נודעת חשיבות רבה ביצירת אווירה לימודית טובה ובבניית מרקם חברתי פורה, התורמים להצלחתם הלימודית והחברתית.

המדד "יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה" מבקש לבחון את תפיסות התלמידים בדבר טיב היחסים בינם לבין חבריהם לכיתה ולברר באיזו מידה יחסים אלו מתאפיינים באכפתיות, בחברות ובאווירה טובה.

נתונים בדבר תופעות של אלימות, שהן תופעות שליליות במיוחד ביחסים בין תלמידים לחבריהם יוצגו בהרחבה בהמשך הדוח, בפרק 4.

נתוני המדד נאספו בקרב תלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י'י"א). תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם בין השנים תש"ע-תש"ף. לאחר מכן מוצגים נתוני תש"ף של המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

מדד מסכם: יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה**
א. "לרוב התלמידים בכיתה שלי יש עם מי להיות בהפסקות"
ב. "לתלמידים בכיתה אכפת זה מזה"
ג. "בכיתה שלי יש אווירה טובה בין התלמידים"

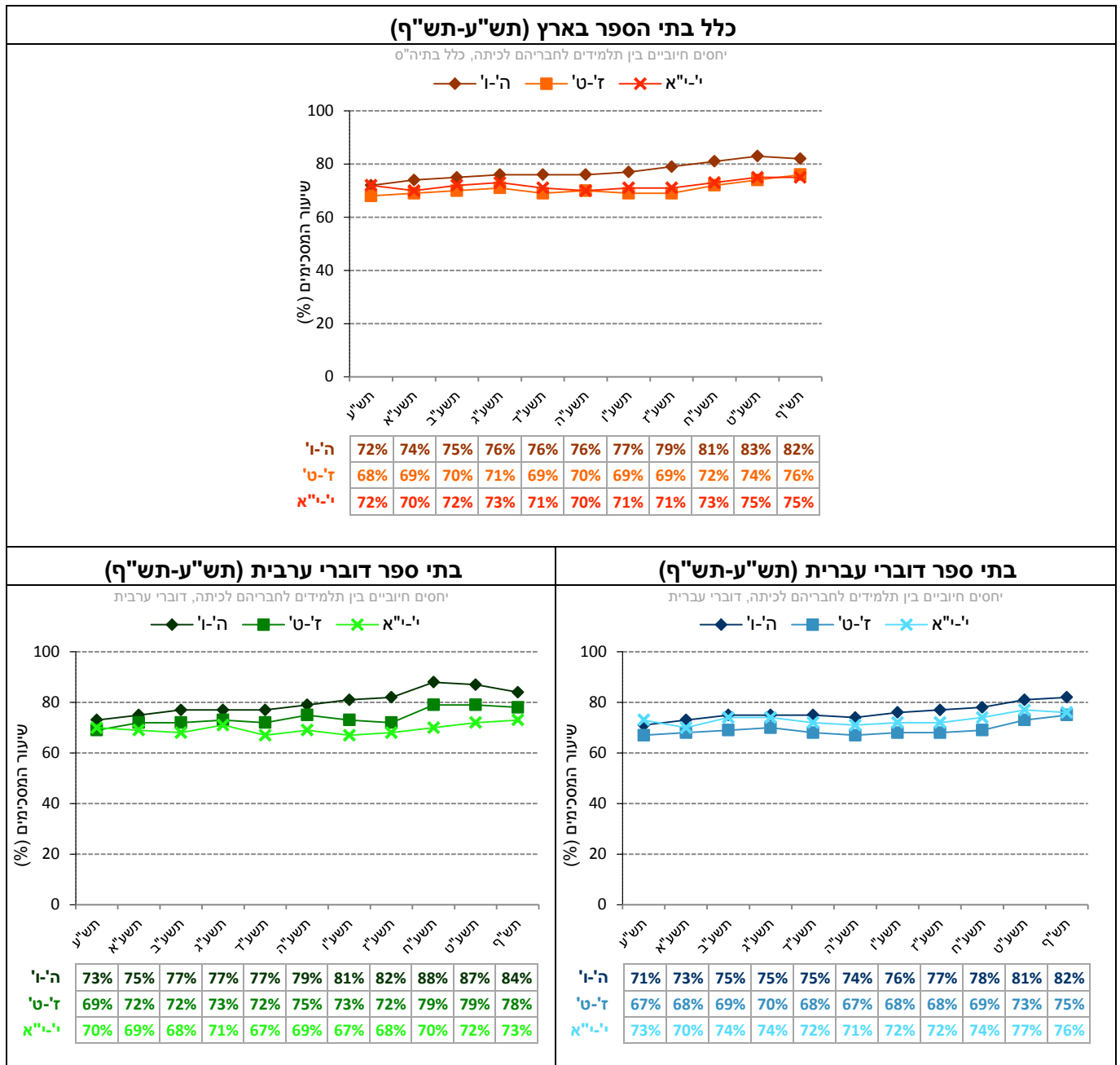
* סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד, וערכיו נעים בין 0 ל-100.

** בשנה"ל תש"ף עודכן הרכב ההיגדים של המדד והושמטו ממנו שני היגדים: "הכיתה שלי מלוכדת ומגובשת" ו-"לרוב התלמידים בכיתה שלי חשוב לעזור אחד לשני". נתוני המדד המסכם חושבו מחדש לשנים עברו. לפיכך, בשל שינויים בהרכב המדד המסכם לא ניתן להשוות את נתוני המדד המעודכן המפורסמים בדוח זה לנתונים שפורסמו בשנת תשע"ט ובשנים שקדמו לה.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 6 מוצגים נתונים על המדד המסכם "יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

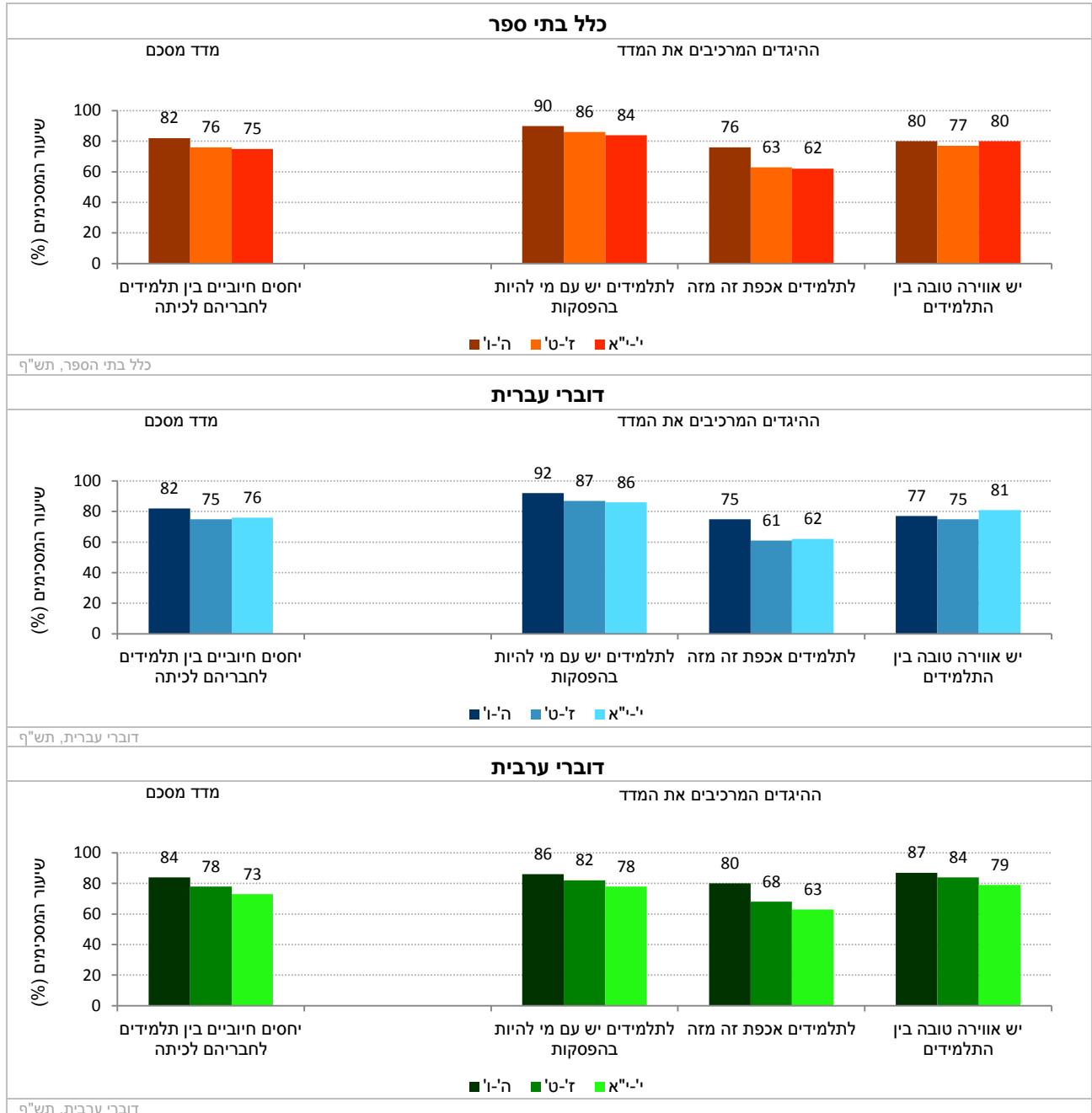
תרשים 6: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה: נתוני המדד המסכם בשנים תש"ע-תש"ף

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 7 מוצגים נתוני המדד המסכם "יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 7: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)

3. משמעת והתנהגות

בפרק הקודם עסקנו ביחסים האישיים בין באי בית הספר כפי שהם באים לידי ביטוי בקשר בין התלמידים למורים ובקשר שבין התלמידים לחבריהם. היבט נוסף של האווירה והיחסים בבית הספר בא לידי ביטוי באמצעות משמעת והתנהגות של תלמידים. בפרק זה נעסוק במישורין בקיומה של אוירת הלמידה בכיתה באמצעות בחינת דפוסי ההתנהגות של תלמידים בכיתה במהלך השיעורים.

תחילה יוצגו הממצאים והתובנות העיקריות בנושא זה ובהמשך יוצגו נתוני המדדים המסכמים וההיגדים בפירוט.

ממצאים עיקריים

- היבטים של משמעת והתנהגות מתוארים להלן באמצעות דיווחי תלמידים על התנהגות נאותה בכיתה.
- ככלל, מחצית מתלמידי ה'ו' וכ-40% מתלמידי ז'–"א דיווחו כי הלימודים מתאפיינים **בהתנהגות נאותה של תלמידים בכיתה** (שיעורי הדיווח בקרב תלמידים דוברי ערבית גבוהים בכ- 15% בהשוואה לדוברי עברית בכל שכבות הגיל).
- כאשר בוחנים את דיווחי התלמידים לאורך עשור, אפשר לזהות עלייה מתונה בקרב דוברי עברית בכל שכבות הגיל שהתייצבה בשנה האחרונה. בקרב דוברי ערבית – גם כן נרשמה עלייה לאורך עשור שהתעצמה בתשע"ח בכל שכבות הגיל, ושלוותה בתשע"ט ובתש"ף בירידה ניכרת ביסודי, בהתייצבות בחט"ב ובהמשך עלייה בחט"ע.

3.1 התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

המדד המסכם "התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה" מבקש לבחון את דיווחי התלמידים בדבר התנהגות תלמידים במהלך השיעורים בכיתה ולברר באיזו מידה השיעורים מתנהלים באווירה נעימה ונינוחה או מתאפיינים בחוסר שקט ובמתח שאינם מאפשרים למידה.

ההיגדים הוצגו לתלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י"א). תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם בין השנים תש"ע-תש"ף ולאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו לשנת תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית. להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

מדד מסכם: התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה*
א. "לעיתים רחוקות התלמידים עושים רעש ובלגן בכיתה ומפריעים ללמוד"***
ב. "בכיתה שלי אין תלמידים שמתחצפים למורים"***
ג. "התלמידים בכיתה שלי מתייחסים בכבוד למורים"
ד. "המורים לא צריכים לחכות הרבה זמן בתחילת השיעור עד שהתלמידים מפסיקים להרעיש"***

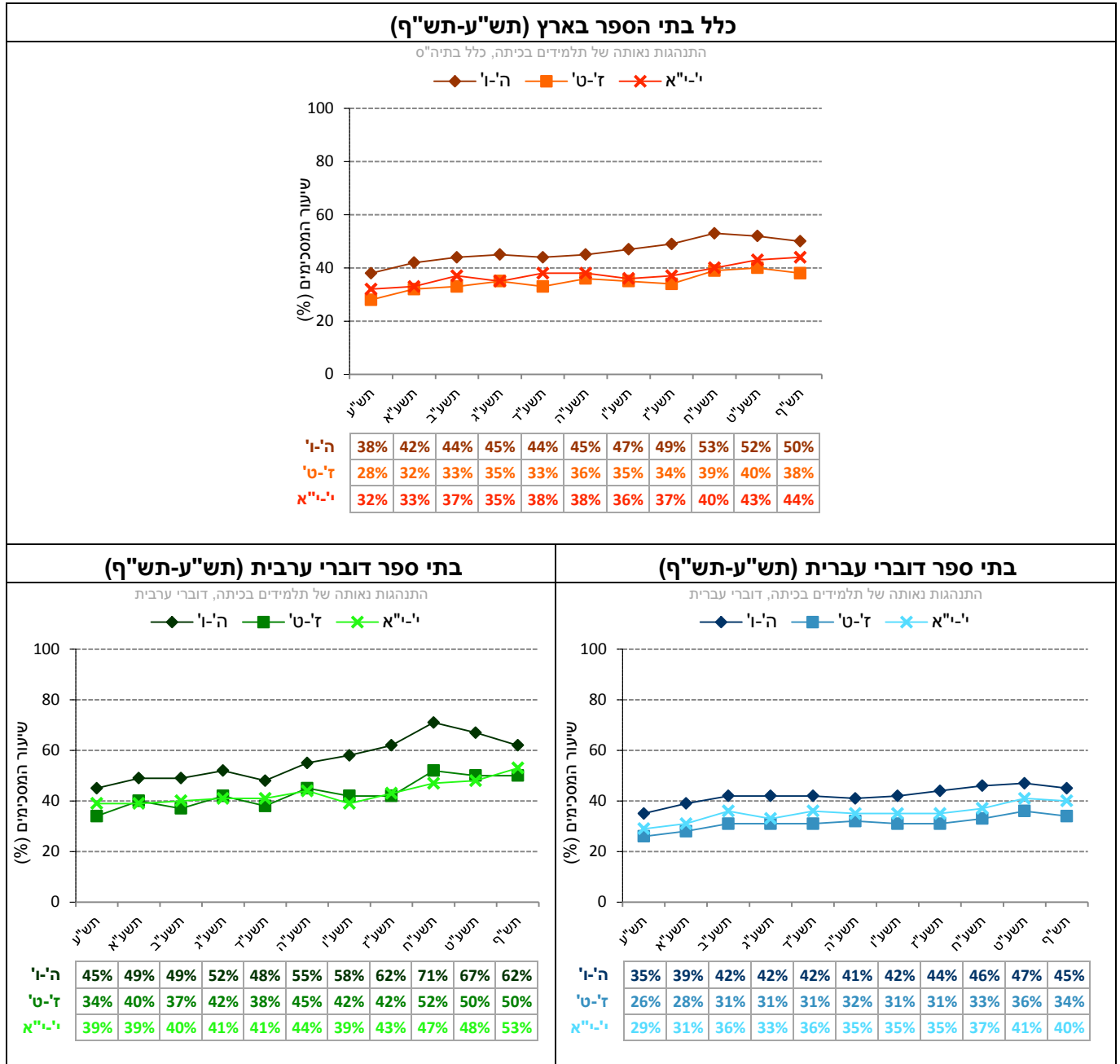
*סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד, וערכיו נעים בין 0 ל-100.

**נוסח ההיגדים בשאלון היה על דרך השלילה: "לעיתים קרובות התלמידים עושים רעש ובלגן בכיתה ומפריעים ללמוד", "בכיתה שלי יש תלמידים שמתחצפים למורים" ו-"המורים צריכים לחכות הרבה זמן בתחילת השיעור עד שהתלמידים מפסיקים להרעיש". לצורך הדיווח נוסחו ההיגדים מחדש על דרך החיוב, כך שערך גבוה יותר בהיגד ישקף מצב רצוי יותר.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 8 מוצגים נתוני המדד המסכם "התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

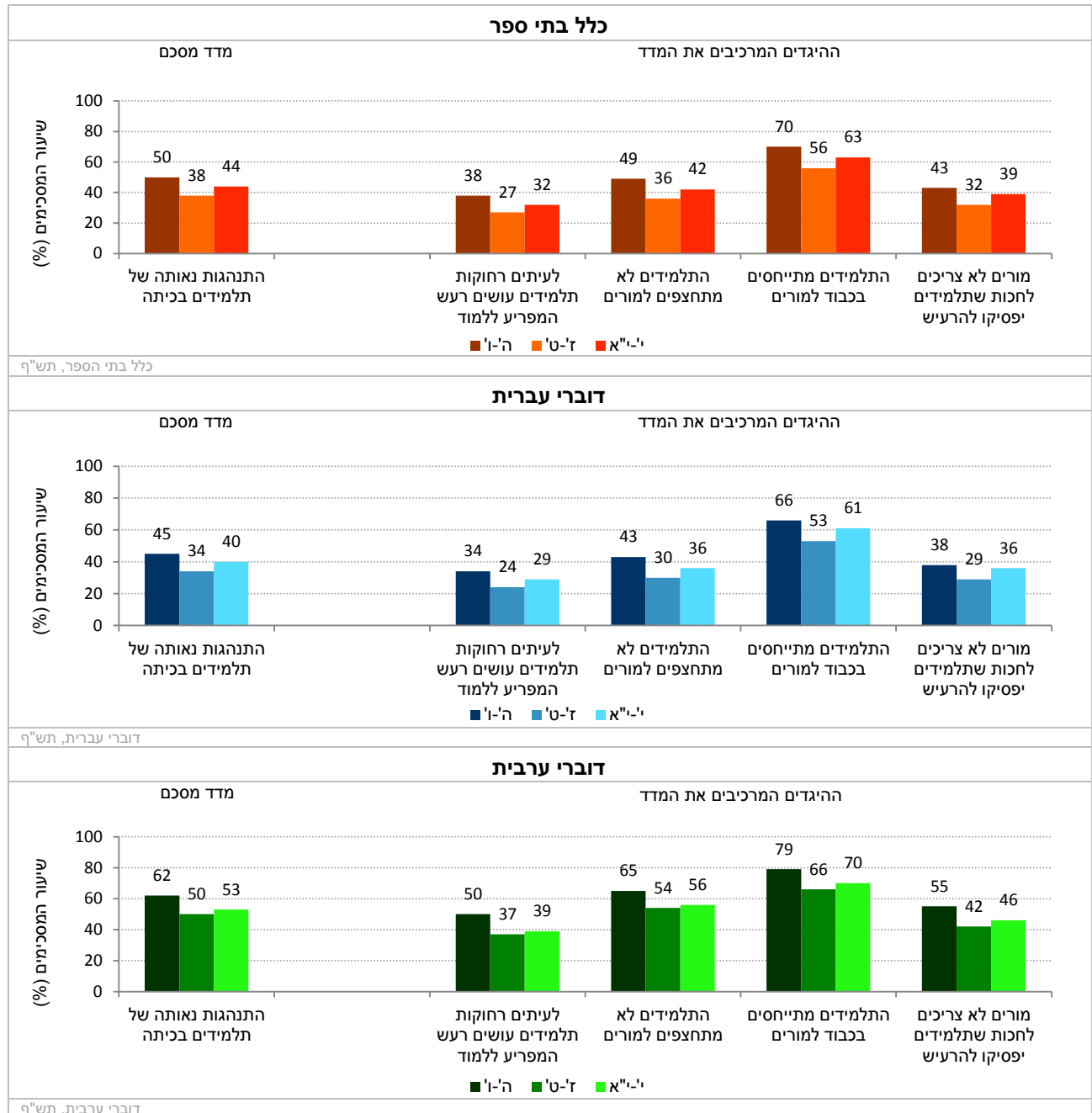
תרשים 8: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה: נתוני המדד המסכם בשנים תש"ע-תש"ף

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 9 מוצגים נתוני המדד המסכם "התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 9: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)

4. תחושת מוגנות וביטחון

נושא האלימות בבתי הספר הוא אחד הנושאים החשובים שעומדים על סדר יומה של מערכת החינוך בשנים האחרונות ונדון באופן תדיר בשיח הציבורי בישראל. גם בית ספר המתאפיין במוטיבציה גבוהה של תלמידים ובהשקעה רבה של הצוות עלול להיכשל בהשגת יעדיו אם באי בית הספר סובלים מאליומות ופועלים באווירה של פחד והיעדר מוגנות.

פרק זה עוסק בכמה היבטים של אלימות והתנהגויות סיכון בקרב תלמידים: מעורבות באירועי אלימות פיזית, חברתית ומילולית, אלימות דיגיטלית, שתיית אלכוהול ופגיעת מורים בתלמידים. בנוסף הפרק דן גם בתפיסת תחושת המוגנות של התלמידים.

לתשומת ליבכם: בעוד שבפרקים הקודמים ערכים גבוהים יותר במדדים המסכמים ובהיגדים הצביעו על תמונת מצב חיובית יותר, בפרק זה ערכים גבוהים יותר מצביעים דווקא על רמות גבוהות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

תחילה יוצגו הממצאים והתובנות העיקריות בנושא זה ובהמשך יוצגו נתוני המדדים המסכמים וההיגדים בפירוט.

ממצאים עיקריים

- פרק זה מציג דיווחי תלמידים בחלוקה לחמישה היבטים העוסקים באלימות ובהתנהגויות סיכון בקרב תלמידים:

היעדר מוגנות, מעורבות באירועי אלימות ואלימות דיגיטלית

- עד כעשירית מן התלמידים בכל שכבות הגיל ובשני מגזרי השפה דיווחו על היבטים שונים של אלימות כמו, **היעדר תחושת מוגנות, מעורבות באירועי אלימות ואלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות**. ברוב המדדים שיעור הדיווח גבוה יותר בקרב תלמידים דוברי ערבית. הסתכלות פרטנית מלמדת, כי ביטויי האלימות החמורה דוגמת **אימים, סחיטה, החרמות ואלימות תוך שימוש בחפצים**, נדירים יותר (עד 7%), אך לרוב בשיעור גבוה יותר בקרב דוברי ערבית. ואילו **דחיפות או מכות** של תלמידים שכיחים יותר (שמינית עד רבע מהתלמידים) אך לרוב בשיעור גבוה יותר בקרב דוברי ערבית.
- בחינת הדיווחים לאורך השנים על **היעדר תחושת מוגנות** מצביעה לרוב על מגמת ירידה כללית. בארבע השנים האחרונות נרשמה יציבות בקרב דוברי ערבית בכל שכבות הגיל. בקרב דוברי ערבית בבתי ספר יסודיים נרשמה יציבות בשנתיים האחרונות והמשך מגמת ירידה בחט"ב ובחט"ע. גם במדד **מעורבות באירועי אלימות** אפשר לדווח על מגמת ירידה כללית לאורך השנים. בשנתיים האחרונות נצפתה מגמת יציבות בקרב דוברי ערבית וערבית, עם זאת, יש לשים לב לעלייה בשיעורי הדיווח של תלמידים דוברי ערבית בבתי ספר יסודיים בתש"ף שיש להמשיך ולעקוב אחריה בשנים הבאות.
- אשר למדד **אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט** (שהחל להיאסף בשנת תשע"ט) ניכר כי שיעור הדיווח דומה בכל שכבות הגיל (כ-4%), אך מעט גבוהים יותר בקרב דוברי ערבית בחט"ע בהשוואה לדוברי ערבית (פער של 4%). מבין כל ההיגדים שנבדקו במדד, ביטויי האלימות השכיח ביותר הוא **הוצאה מקבוצה ברשת החברתית** (כ-8%). בהשוואה לשנה שעברה לא ניכרים שינויים כלשהם במדד.

אלימות מילולית

- ככלל, אלימות מילולית כמו **קללות** של תלמידים נפוצה מאד בבתי הספר (עשירית עד רבע מהתלמידים) בשיעור גבוה יותר בקרב דוברי ערבית.
- בשנה האחרונה נרשמה עלייה קלה ביסודי ובחט"ב בשני מגזרי השפה בשיעור הדיווח על **אלימות מילולית** כגון **קללות** לאחר מגמת ירידה שדווחה בשנים האחרונות. יש להמשיך ולבחון מגמה זו בשנים הבאות. בחט"ע לעומת זאת נרשמה יציבות בשנה האחרונה בשני מגזרי השפה אחרי מגמת ירידה שבאה לפנייה. גם באשר ל**אלימות מילולית** כגון **גזענות** אפשר לדווח על יציבות בשנתיים האחרונות שבאה אחרי מגמת שיפור בשני מגזרי השפה.

ונדליזם, גניבות ובריונות

- שיעורים גבוהים יחסית של תלמידים דיווחו על **ונדליזם** (כרבע ביסודי ויותר משליש בחט"ב ובחט"ע), בשיעור גבוה יותר בבתי ספר דוברי ערבית בהשוואה לדוברי ערבית בכל שכבות הגיל (פער של מעל 10%). כ-10% יותר מבין התלמידים

דיווחו על **גניבות** (בשיעור גבוה יותר בקרב דוברי עברית ביסודי ובחט"ב). יש לציין כי בשנה האחרונה נרשמה מגמה מדאיגה של עלייה בתופעת הוונדליזם בקרב שני מגזרי השפה זאת אחרי מגמה מתמשכת של ירידה. גם בהיבט של **גניבות** נרשמה בשנה האחרונה עלייה בשיעור הדיווח בקרב תלמידים ביסודי ובחט"ב. חשוב לעקוב אחר התפתחות מגמות אלו בעתיד.

- בנוסף, כ-20% מהתלמידים דיווחו על **תופעה של בריונות**, בשיעור גבוה יותר בקרב דוברי ערבית בהשוואה לדוברי עברית בכל שכבות הגיל (פער של כ-12%). בקרב תלמידים בחט"ע בשני מגזרי השפה נרשמה יציבות עם תנודתיות בחמש השנים האחרונות. בקרב דוברי עברית ביסודי ובחט"ב נרשמה גם כן יציבות עם תנודתיות ואילו בקרב דוברי ערבית ביסודי ובחט"ב נרשמה מגמה של ירידה עם תנודתיות בחמש השנים האחרונות.

אלימות מורים

- שיעורי הדיווח של התלמידים על **אלימות פיזית של מורים** כלפיהם עומדים על כ-2% בדוברי עברית ועל כ-8% בדוברי ערבית. לעומת זאת, שיעורי הדיווח על **אלימות מילולית של מורים** גבוהים יותר ועומדים על כ-20% בחט"ב-חט"ע דוברות עברית ועל כ-16% בשכבות הגיל המקבילות בקרב דוברי ערבית. התמונה בקרב תלמידים ביסודי נמוכה במקצת ועומדת על 13% בקרב דוברי עברית ועל 9% בקרב דוברי ערבית.

- בחינת דיווחי התלמידים לאורך שנים על **פגיעה מילולית של מורים** בתלמידים מצביעה על שינוי מגמת הירידה ותחילת עלייה (2%) בשני מגזרי השפה. בדיווחים על **אלימות פיזית** של תלמידים דוברי ערבית גם כן נצפה שינוי מגמה ותחילת עלייה ביסודי ובחט"ב. לעומת זאת, בקרב דוברי עברית נרשמו שיעורי דיווחי נמוכים מאד (כ-2%), ללא שינוי בשנים האחרונות.

שתיית אלכוהול

- בכיתות י"א כ-35% מבין התלמידים דוברי העברית וכ-10% מבין דוברי הערבית בתש"ף דיווחו על היבטים שונים של **שתיית אלכוהול**. בקרב דוברי ערבית נרשמה ירידה ניכרת בשיעור הדיווח (9%) השנה בהשוואה לשנים קודמות לעומת יציבות בקרב דוברי עברית.

4.1 היעדר תחושת מוגנות של התלמידים – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

המדד המסכם "היעדר תחושת מוגנות של התלמידים" משקף את המידה שבה תלמידים חשים חוסר ביטחון אישי בבית הספר, דהיינו היעדר מוגנות וביטחון מפני אלימות ומפני הצקות (כגון חשש מתלמידים אלימים, חשש מפגיעה בהפסקות וחשש להסתובב בבית הספר).

נתונים על "היעדר תחושת מוגנות של התלמידים" נאספו בקרב כלל התלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י"א). תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם לאורך זמן בין השנים תש"ע-תש"ף, ולאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו משנת תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

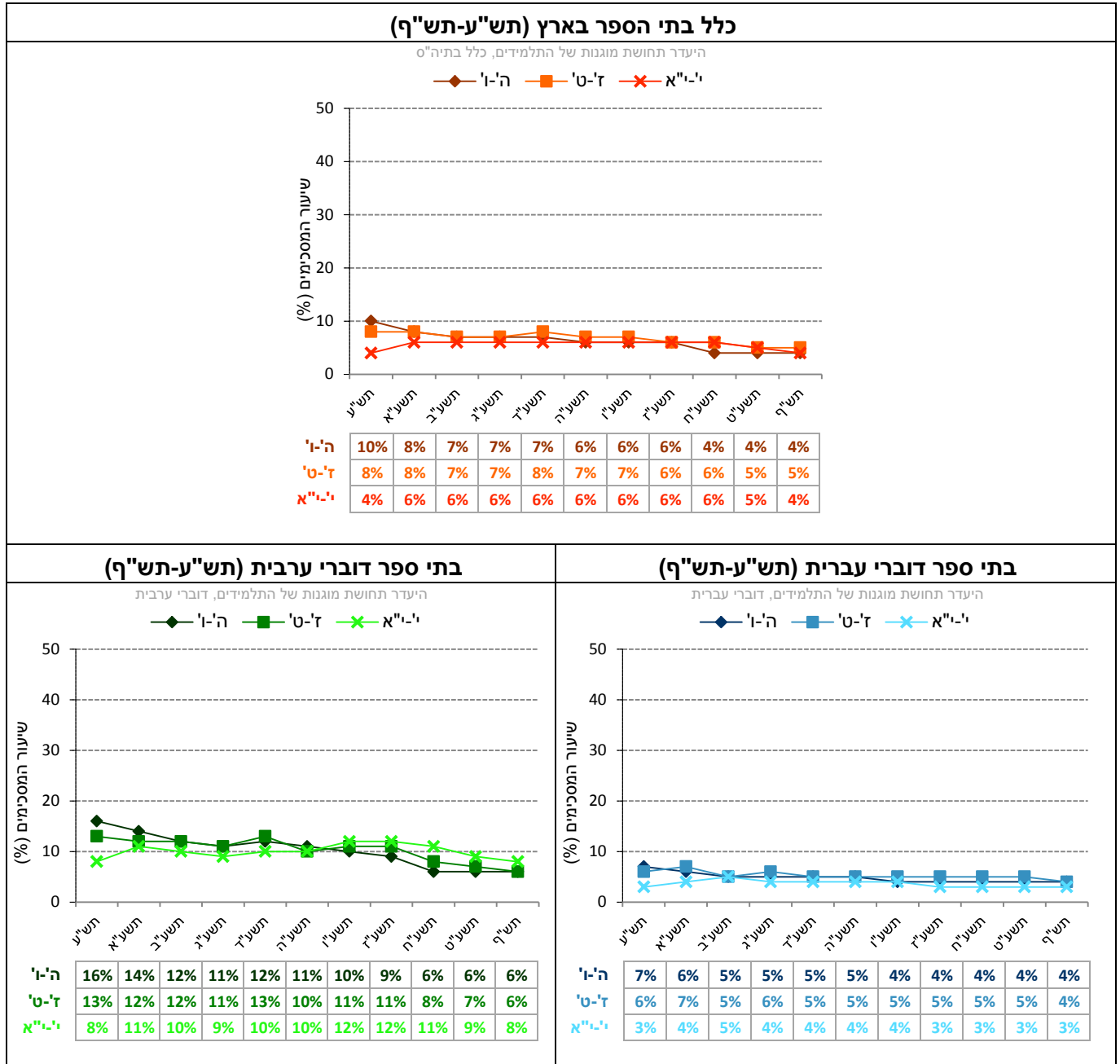
מדד מסכם: היעדר תחושת מוגנות של התלמידים*
א. "לפעמים אני פוחד ללכת לבית הספר, כי יש בו תלמידים שמתנהגים באלימות"
ב. "לפעמים אני מעדיף להישאר בהפסקות בכיתה, כי אני חושש שיפגעו בי"
ג. "יש בבית הספר מקומות שאני פוחד להסתובב בהם"

*סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד, וערכיו נעים בין 0 ל-100.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 10 מוצגים נתוני המדד המסכם "היעדר תחושת מוגנות של התלמידים" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 10: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות של התלמידים: נתוני המדד המסכם בשנים תש"ע-תש"ף*

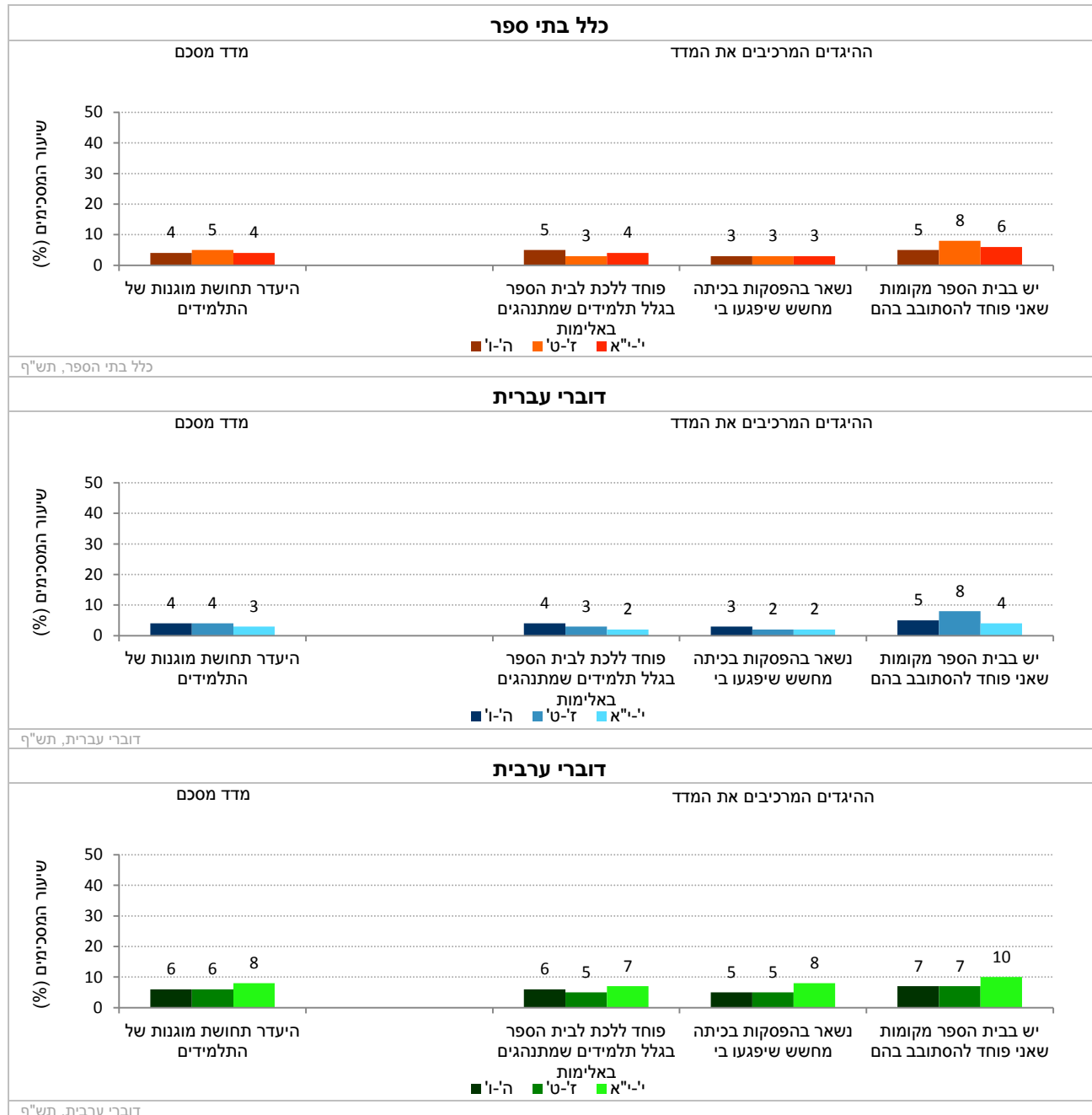

* לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על תחושה חזקה יותר של היעדר מוגנות, לפי דיווחי התלמידים.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 11 מוצגים נתוני המדד המסכם "היעדר תחושת מוגנות של התלמידים" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי"ס, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 11: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)*

* לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על תחושה חזקה יותר של היעדר מוגנות, לפי דיווחי התלמידים.

4.2 מעורבות באירועי אלימות – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

המדד המסכם "מעורבות באירועי אלימות" מבקש לבחון את דיווחי התלמידים על חשיפתם לאירועים אלימים בבית הספר במהלך החודש שקדם להעברת השאלונים. התלמידים התבקשו לדווח על טווח רחב של אירועים אלימים, מסוגים שונים ובדרגות חומרה שונות, החל מדחיפות, דרך הפצת שמועות, חרמות ונידויים, וכלה באיומים ובפגיעות שכללו שימוש בחפצים או באגרופים.⁵

נתונים אלה נאספו בקרב כלל התלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י'א). תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם בין השנים תש"ע-תש"ף, ולאחר מכן מוצגים נתוני תש"ף של המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

מדד מסכם: מעורבות באירועי אלימות* (קורבנות)
אלימות
א. "בחודש האחרון מישהו מהתלמידים דחף אותי"
ב. "בחודש האחרון קיבלתי מכה או בעיטה או אגרוף מאחד התלמידים שרצה לפגוע בי"
אלימות חמורה
ג. "בחודש האחרון אחד התלמידים השתמש במקל, באבן, בכיסא או בחפץ אחר כדי לפגוע בי"
ד. "בחודש האחרון מישהו מהתלמידים נתן לי מכות חזקות"
ה. "בחודש האחרון אחד התלמידים איים שיפגע בי בבית הספר או אחרי הלימודים"
ו. "בחודש האחרון מישהו מהתלמידים סחט ממני באיומים כסף, אוכל או דברי ערך"
אלימות עקיפה
ז. "בחודש האחרון אחד התלמידים ניסה לשכנע תלמידים אחרים לא לדבר איתי או לא להיות חברים שלי"
ח. "בחודש האחרון אחד התלמידים הפיץ עליי שמועות לא נכונות כדי לפגוע בי (למשל באינטרנט או ברכילות מאחורי הגב)"
ט. "בחודש האחרון הטילו עלי 'חרם': קבוצת תלמידים לא רצתה לדבר או לשחק איתי"

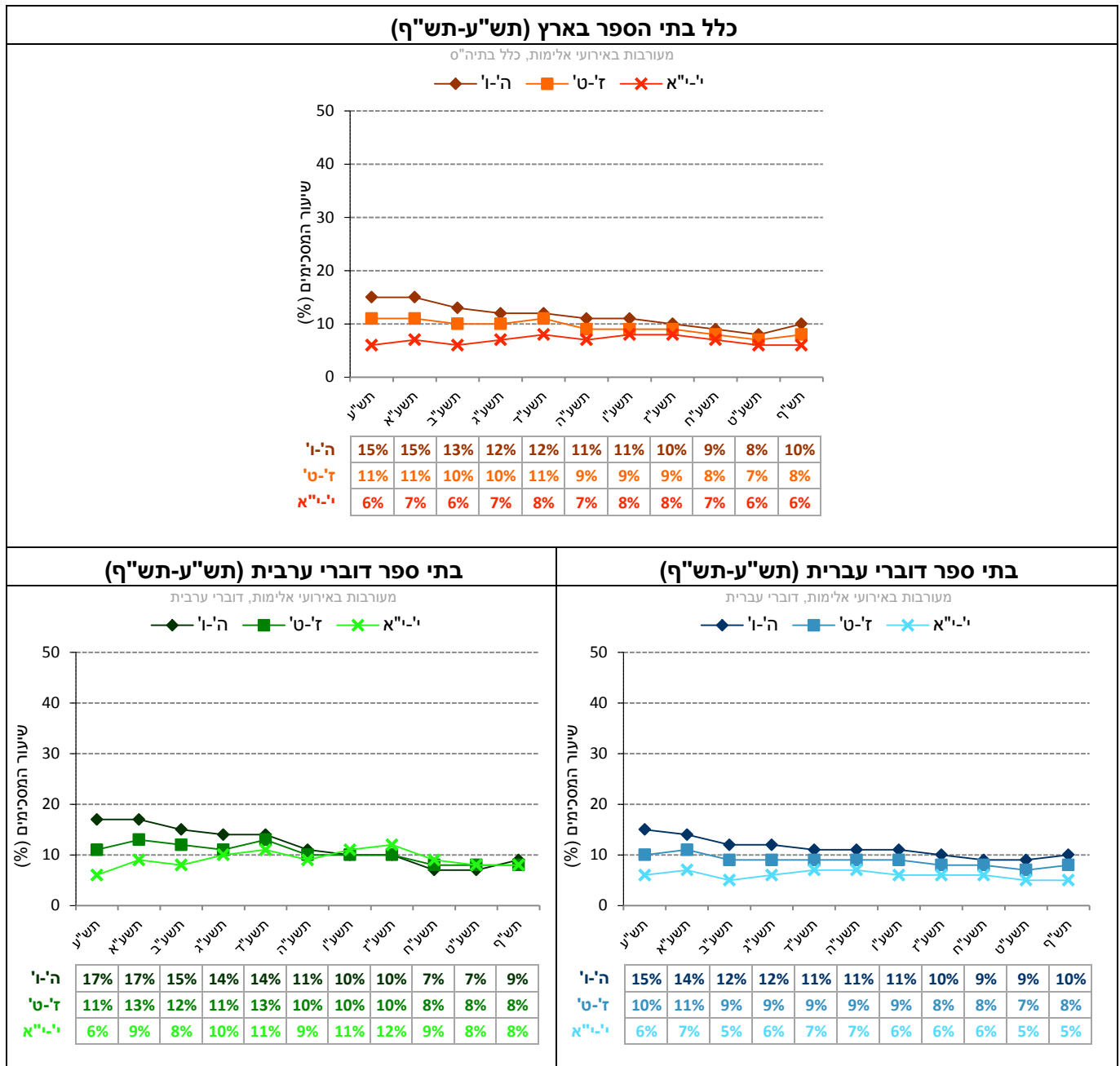
*בהיגדים אלו התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכיחות התרחשו, בחודש שקדם למילוי השאלון, גילויי אלימות שונים המתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקשו התלמידים לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: (1) "אף פעם", (2) "פעם או פעמיים", (3) "שלוש פעמים או יותר". לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("פעם או פעמיים" או "שלוש פעמים ויותר") כמדווחים על האירוע. המדד המסכם "מעורבות באירועי אלימות" הוא הממוצע של שיעור המדווחים על ההיגדים השונים בנושא, והוא נע בין 0 ל-100.

⁵ בנושא זה הסתייענו בליווי מקצועי של פרופ' רמי בבנישתי ובשימוש בכלי המחקר שלו ושל ד"ר מונא חורי-כסאברי ופרופ' רון אסטור. לפירוט נוסף על נושא זה ראו בבנישתי, ר', חורי-כסאברי, מ'. ואסטור, ר' (2005). אלימות במערכת החינוך - דוח מחקר. בית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית, האוניברסיטה העברית בירושלים.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 12 מוצגים נתוני המדד המסכם "מעורבות באירועי אלימות" בקרב התלמידים בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 12: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות: נתוני המדד המסכם בשנים תש"ע-תש"ף*

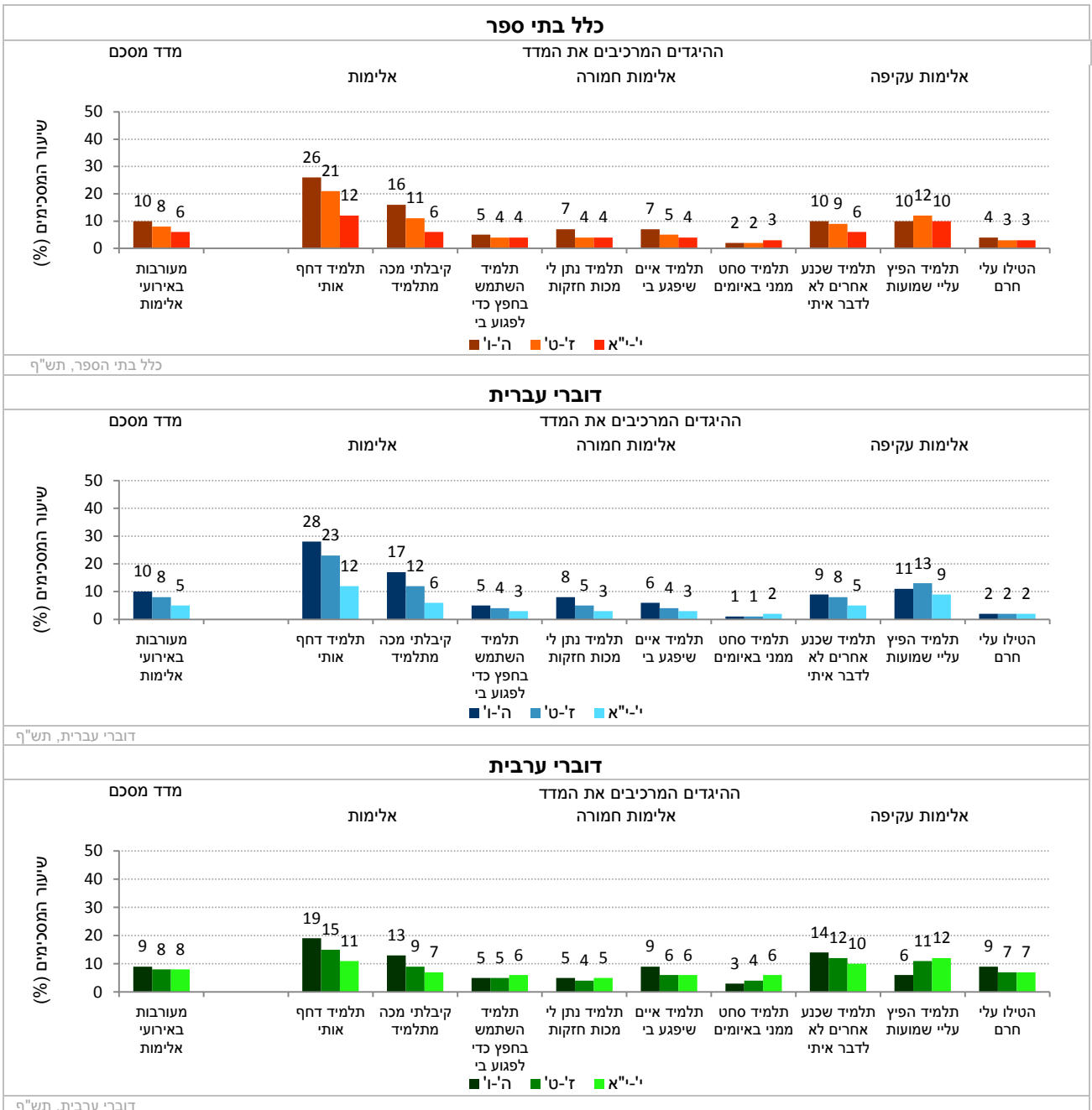

* לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על רמות גבוהות יותר של מעורבות באירועי אלימות, לפי דיווחי התלמידים.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 13 מוצגים נתוני המדד המסכם "מעורבות באירועי אלימות" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 13: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)*

* לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על רמות גבוהות יותר של מעורבות באירועי אלימות, לפי דיווחי התלמידים.

4.3 אלימות מילולית – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

עד כה הוצגו נתונים העוסקים בהיעדר תחושת מוגנות של תלמידים ובחשיפתם של תלמידים לגילויי אלימות בבית הספר. חלק זה מתמקד בחשיפה לאלימות מילולית שהיא תופעה שכיחה במציאות הבית ספרית היום-יומית, מחוץ לכיתה ובתוכה, ויש לה השפעה רבה על חיי התלמידים. בפרק זה מוצגים נתונים המבקשים לבחון באיזו מידה התלמידים חווים פגיעה מילולית על ידי תלמידים אחרים.

נתוני ההיגדים נאספו בקרב תלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י'י"א). בנושא זה לא חושב מדד מסכם והנתונים של כל אחד מן ההיגדים מוצגים בנפרד. תחילה מוצגים נתוני ההיגדים בין השנים תש"ע-תש"ף ולאחר מכן מוצגים זה לצד זה נתוני ההיגדים בתש"ף. ההיגדים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים כפי שהם מוצגים בשאלון:

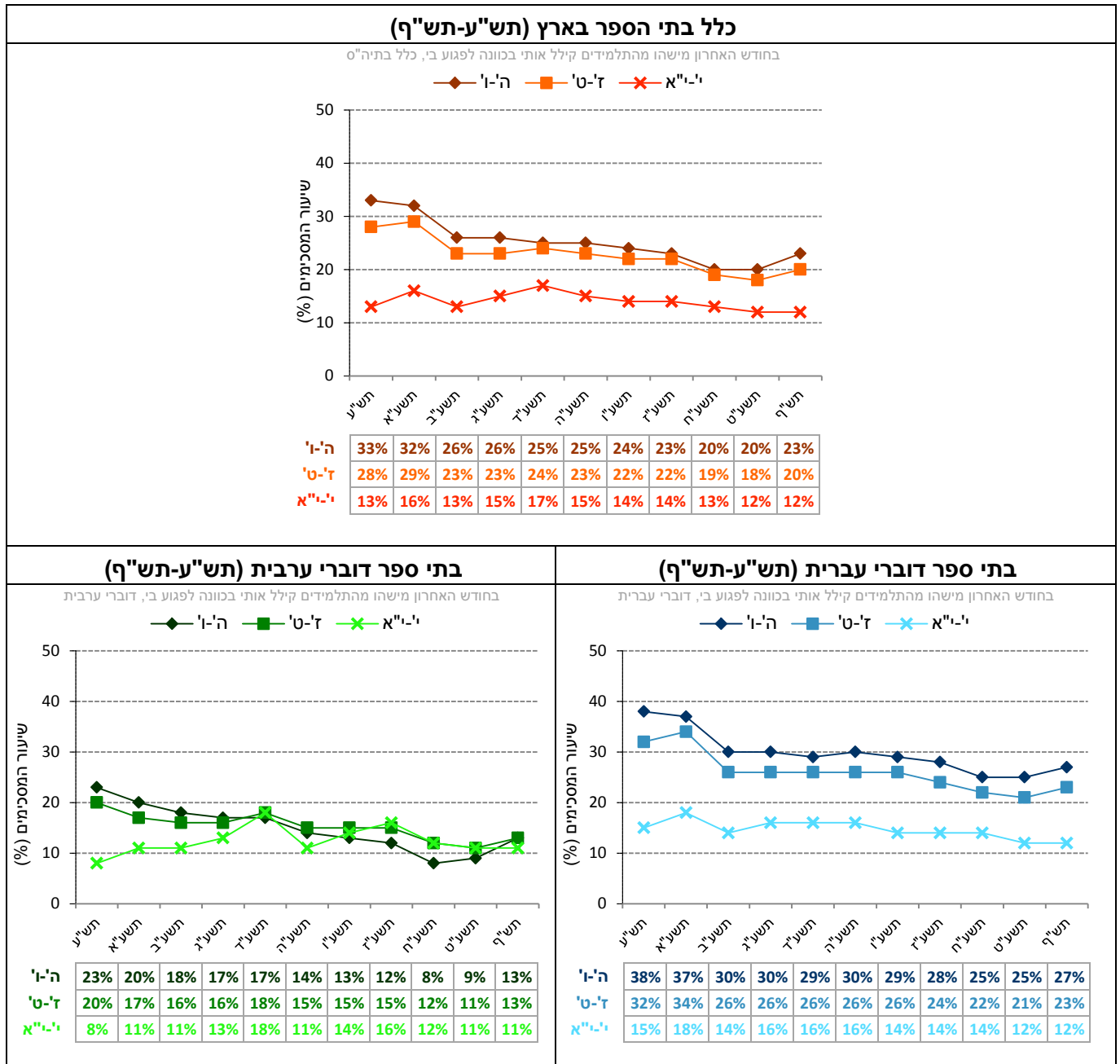
ללא מדד מסכם: היגדים בנושא אלימות מילולית*
א. "בחודש האחרון מישהו מהתלמידים קילל אותי בכוונה לפגוע בי"
ב. "בחודש האחרון מישהו מהתלמידים לעג לי בגלל צבע העור, המוצא או הדת שלי"

* בהיגדים אלו התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכחות התרחשו, בחודש שקדם למילוי השאלון, גילויי אלימות שונים המתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקשו התלמידים לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: (1) אף פעם, (2) פעם או פעמיים, (3) שלוש פעמים או יותר. לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (פעם/פעמיים או שלוש פעמים) כמדווחים על האירוע.

השוואה לאורך שנים של ההיגדים (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 14 מוצגים נתוני ההיגד "בחודש האחרון מישהו מהתלמידים קילל אותי בכוונה לפגוע בי" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 14: דיווחי התלמידים על ההיגד: "בחודש האחרון מישהו מהתלמידים קילל אותי בכוונה לפגוע בי" בשנים תש"ע-תש"ף*

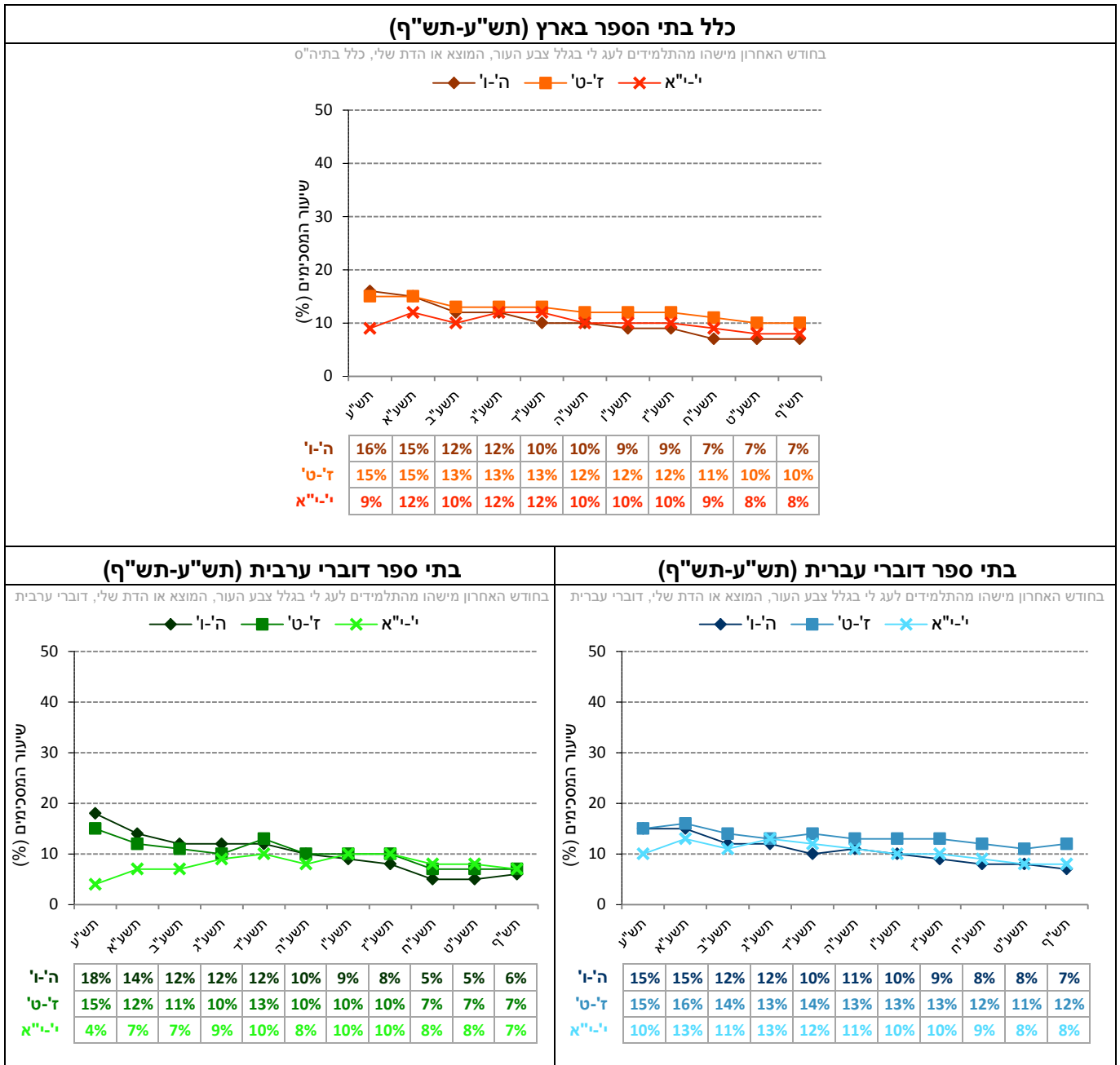

* לתשומת ליבך: במדד זה ערכים גבוהים מצביעים על רמות גבוהות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

השוואה לאורך שנים של ההיגדים (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 15 מוצגים נתוני ההיגד "בחודש האחרון מישהו מהתלמידים לעג לי בגלל צבע העור, המוצא או הדת שלי" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 15: דיווחי התלמידים על ההיגד: "בחודש האחרון מישהו מהתלמידים לעג לי בגלל צבע העור, המוצא או הדת שלי" בשנים תש"ע-תש"ף*

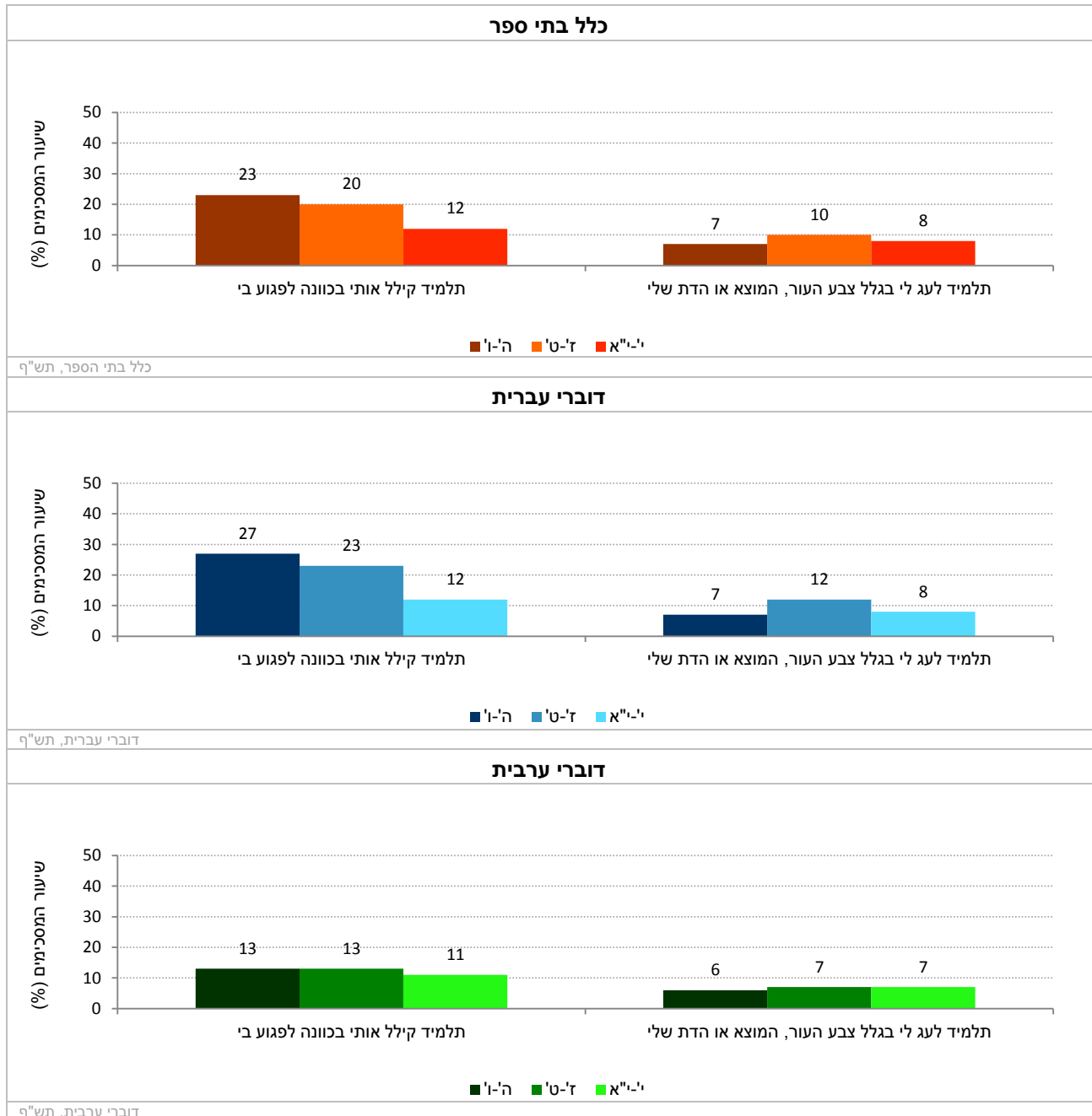

* לתשומת ליבך: במדד זה ערכים גבוהים מצביעים על רמות גבוהות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

כדי לראות את התמונה כולה יוצגו להלן נתוני ההיגדים זה לצד זה.

בתרשים 16 מוצגים נתוני ההיגדים העוסקים ב"אלימות מילולית" משנה"ל תש"ף, לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 16: דיווחי התלמידים על אלימות מילולית: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)*

* לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על רמות גבוהות יותר של אלימות מילולית, לפי דיווחי התלמידים.

4.4 אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

בעשור האחרון חל שינוי דרמטי בדפוס ובהיקף השימוש של ילדים ובני נוער ברשת האינטרנט בכלל וברשתות החברתיות בפרט. ילדים ובני נוער מוצאים באינטרנט וברשתות החברתיות מענה חברתי ולימודי ומרחב לפעילויות פנאי. שינויים אלה מחייבים לתת את הדעת גם על הסכנות הכרוכות בשימוש באינטרנט, כגון חשיפה לתכנים בלתי הולמים, וכן תופעות חברתיות כגון פגיעה בפרטיות ופגיעות חברתיות כמו אלימות מילולית, הפצת שמועות וחרמות. חשיפת ההיקף של תופעת האלימות הדיגיטלית עשויה לסייע בהגברת המודעות של הורים, מורים ותלמידים לחשיבותה של גלישה בטוחה ברשתות החברתיות ובאינטרנט.

המדד המסכם "אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט" מבקש לבחון את שיעור התלמידים שנפגעו בשל הפצת תמונות, פרסום קללות/ועלבונות, שמועות או חרמות ברשתות החברתיות ובאינטרנט. המדד נבדק לראשונה בתשע"ה. בשנה"ל תשע"ט עודכן נוסח ההיגדים המרכיבים את המדד. לפיכך, בשל שינויים אלו מוצגת בדוח השוואה בין השנים תשע"ט ותש"ף בלבד.

נתוני ההיגדים נאספו בקרב תלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י'י"א). תחילה מוצגים נתוני המדד בין השנים תשע"ט-תש"ף ולאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו לשנת תש"ף. ההיגדים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

מדד מסכם: אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט**
א. "בחודש האחרון הפיצו תמונות מעליבות ו/או מביכות שלי ברשתות החברתיות באינטרנט (כגון: ווטסאפ, אינסטגרם, פייסבוק וכו') במטרה לפגוע בי"
ב. "בחודש האחרון ספגתי עלבונות והשפלות (כלומר, עברתי ביוש/ עשו לי שיימינג) ברשתות החברתיות באינטרנט (כגון ווטסאפ, אינסטגרם, פייסבוק וכו')"
ג. "בחודש האחרון מישהו הפיץ עלי שמועות ברשתות החברתיות באינטרנט (כגון ווטסאפ, אינסטגרם, פייסבוק וכו') במטרה לפגוע בי"
ד. "בחודש האחרון הוציאו אותי מקבוצה שהייתי חבר בה ברשת החברתית או שפתחו בלעדיי קבוצה ברשת החברתית"

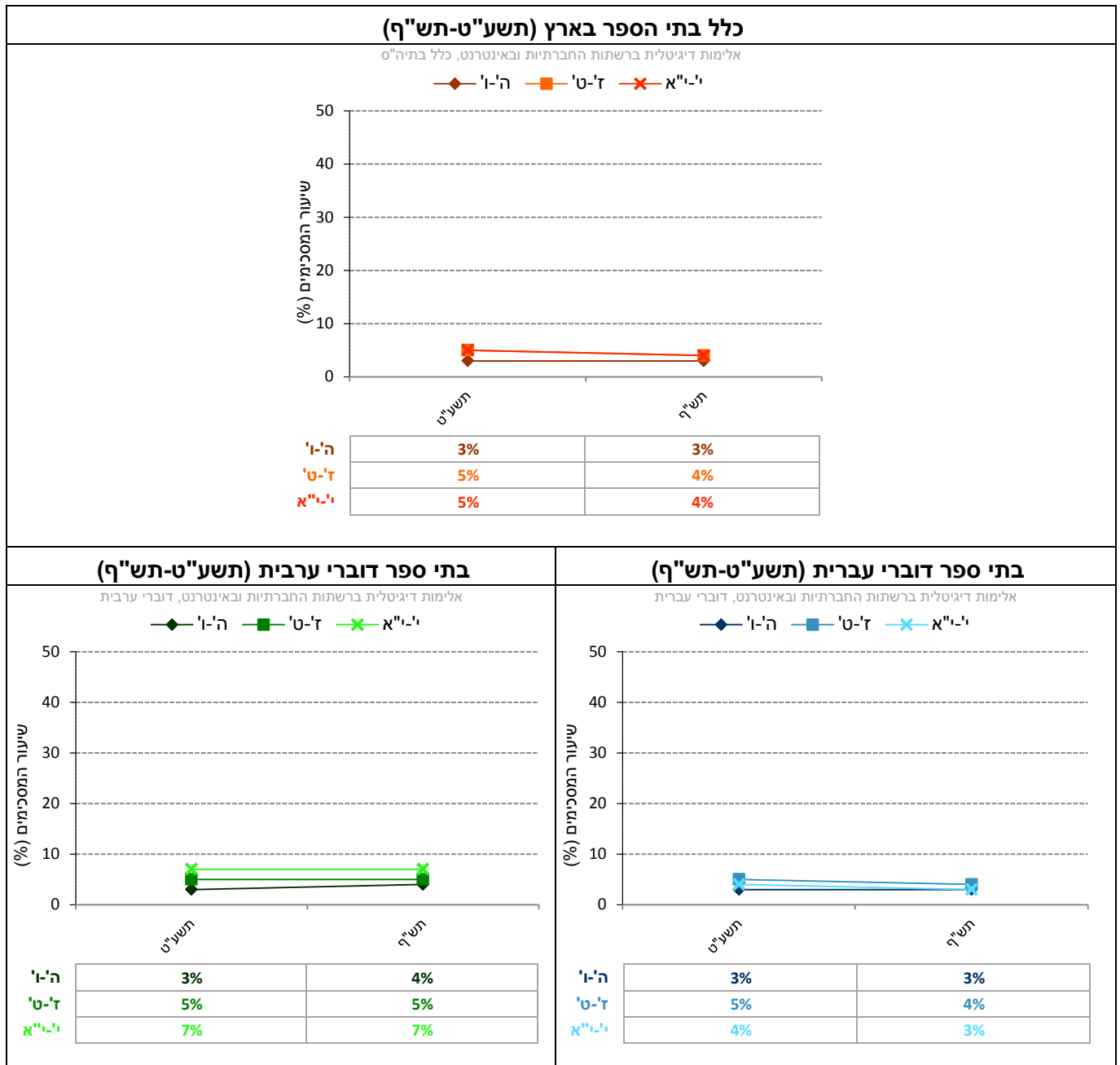
* בהיגדים אלו התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכיחות התרחשו, בחודש שקדם למילוי השאלון, גילויי אלימות שונים המתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקשו התלמידים לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: (1) "אף פעם", (2) "פעם או פעמיים", (3) "שלוש פעמים או יותר". לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("פעם או פעמיים" או "שלוש פעמים ויותר") כמדווחים על האירוע. המדד המסכם הוא הממוצע של שיעור המדווחים על ההיגדים השונים בנושא, והוא נע בין 0 ל-100.

** הערה: נושא זה נשאל לראשונה בתשע"ה. נוסח ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם עודכן בתשע"ט, על כן מוצגת בדוח השוואה בין השנים תשע"ט לתש"ף בלבד.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תשע"ט-תש"ף)

בתרשים 17 מוצגים נתוני המדד "אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט" בשנים תשע"ט-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 17: דיווחי התלמידים על המדד: "אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט" בשנים תשע"ט-תש"ף*

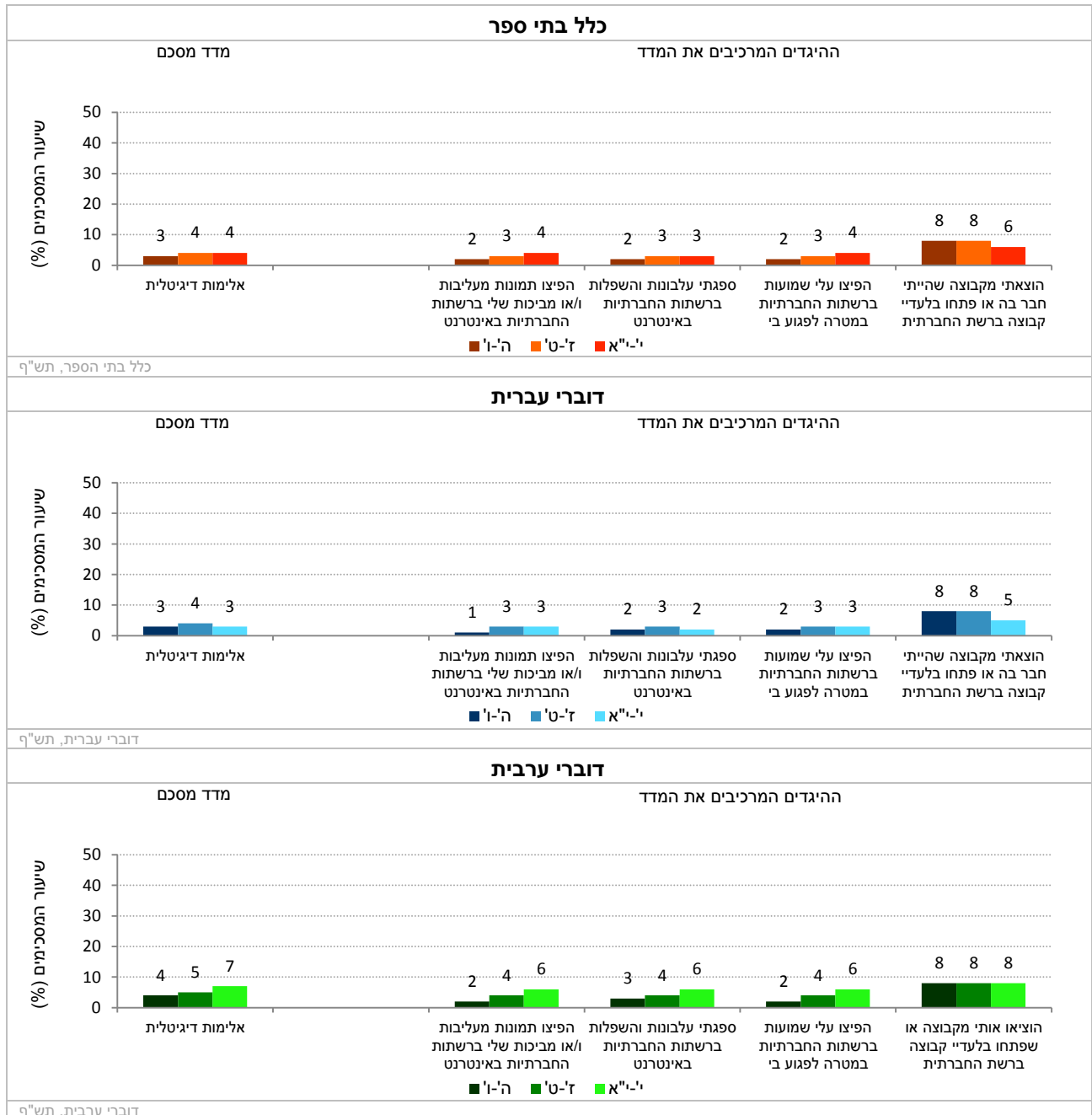

* לתשומת ליבך: במדד זה ערכים גבוהים מצביעים על רמות גבוהות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 18 מוצגים נתוני המדד המסכם "אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 18: דיווחי התלמידים על אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)*

* לתשומת ליבך: במדד זה ערכים גבוהים מצביעים על רמות גבוהות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

4.5 היבטים נוספים של אלימות – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

בתי ספר אמורים להיות מקומות בטוחים ומוגנים עבור התלמידים ולאפשר למידה בתנאים מיטביים. אלימות אינה מתבטאת רק באופנים פיזיים או מילוליים, שבה עסקו תתי-הפרקים הקודמים, אלא יכולה לבוא לידי ביטוי במגוון רחב יותר של מצבים או פעולות הגורמים לתחושת פחד וחרדה, כגון גניבות או ונדליזם. יתירה מזאת, גם תלמידים אשר אינם מעורבים כלל באירועי אלימות, אלא צופים בהם מן הצד, עלולים לסבול מחוסר ביטחון בשל חשיפה לגילויי אלימות בבית הספר.

בתת-הפרק הנוכחי נבדקו עמדות תלמידים כלפי היבטים נוספים של אלימות בבית הספר, הכוללים אירועים של ונדליזם, גניבות וחבורות של תלמידים המתנהגים באופן אלים ופוגעני.

היגדים הוצגו לתלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י'י"א). בנושא זה לא חושב מדד מסכם והנתונים של כל אחד מן ההיגדים מוצגים בנפרד. תחילה מוצגים נתוני ההיגדים בין השנים תש"ע-תש"ף ולאחר מכן מוצגים יחד זה לצד זה נתוני ההיגדים לשנת תש"ף. ההיגדים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים כפי שהם מוצגים בשאלון:

ללא מדד מסכם: היבטים נוספים של אלימות
א. "בחודש האחרון תלמידים מבית הספר שברו או הרסו ציוד של בית הספר"*
ב. "בחודש האחרון תלמידים מבית הספר גנבו לי חפצים אישיים או ציוד"*
ג. "בבית הספר יש חבורות של תלמידים המתנהגים באלימות, מציקים לתלמידים אחרים ופוגעים בהם"***

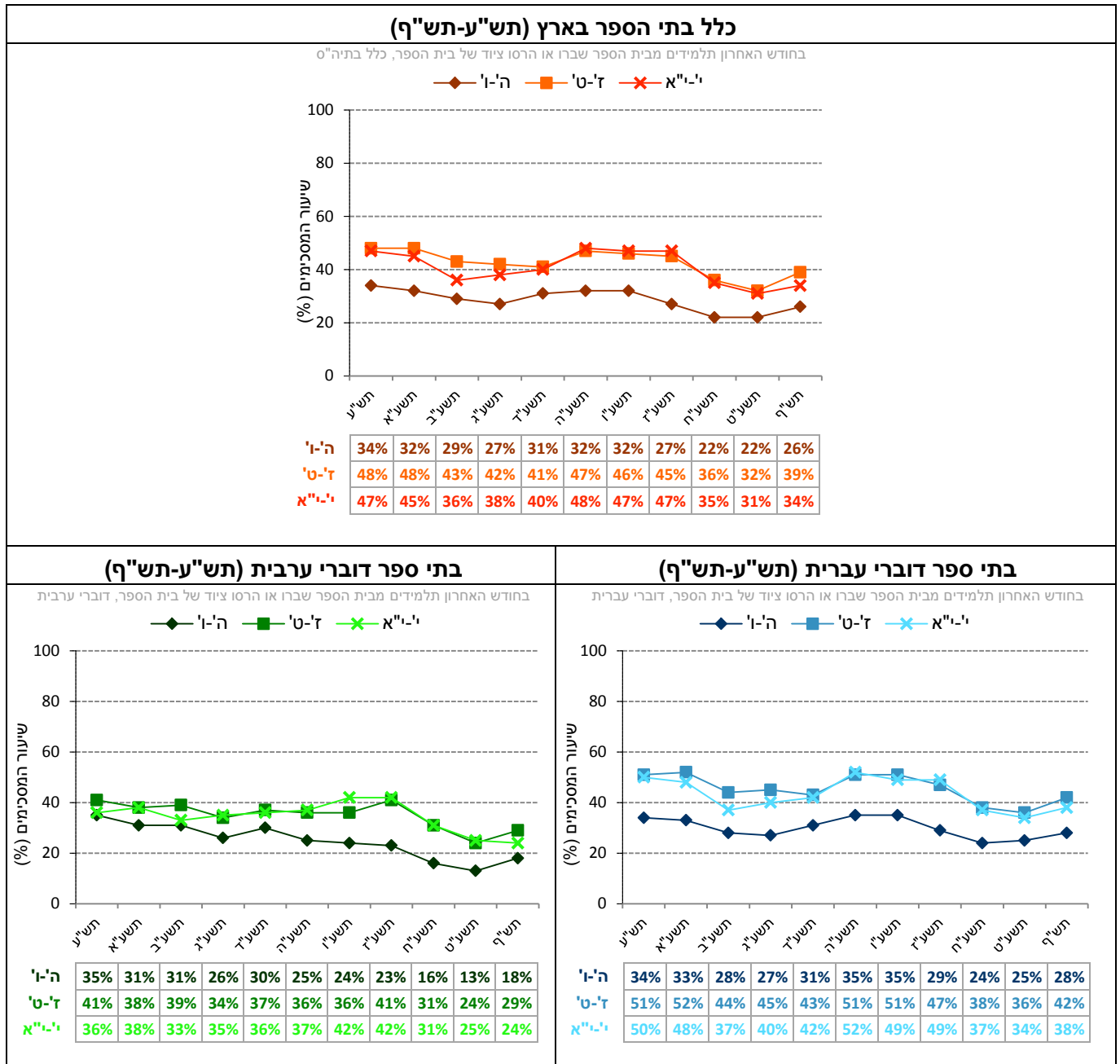
* בהיגדים אלו התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכיחות התרחשו, בחודש שקדם למילוי השאלון, גילויי אלימות שונים המתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקשו התלמידים לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: (1) "אף פעם", (2) "פעם או פעמיים", (3) "שלוש פעמים או יותר". לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("פעם או פעמיים" או "שלוש פעמים ויותר") כמדווחים על האירוע.

** סולם התשובות על ההיגד היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגד, וחושב שיעורם (באחוזים).

השוואה לאורך שנים של ההיגדים (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 19 מוצגים נתוני ההיגד "בחודש האחרון תלמידים מבית הספר שברו או הרסו ציוד של בית הספר" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 19: דיווחי התלמידים על ההיגד: "בחודש האחרון תלמידים מבית הספר שברו או הרסו ציוד של בית הספר" בשנים תש"ע-תש"ף*

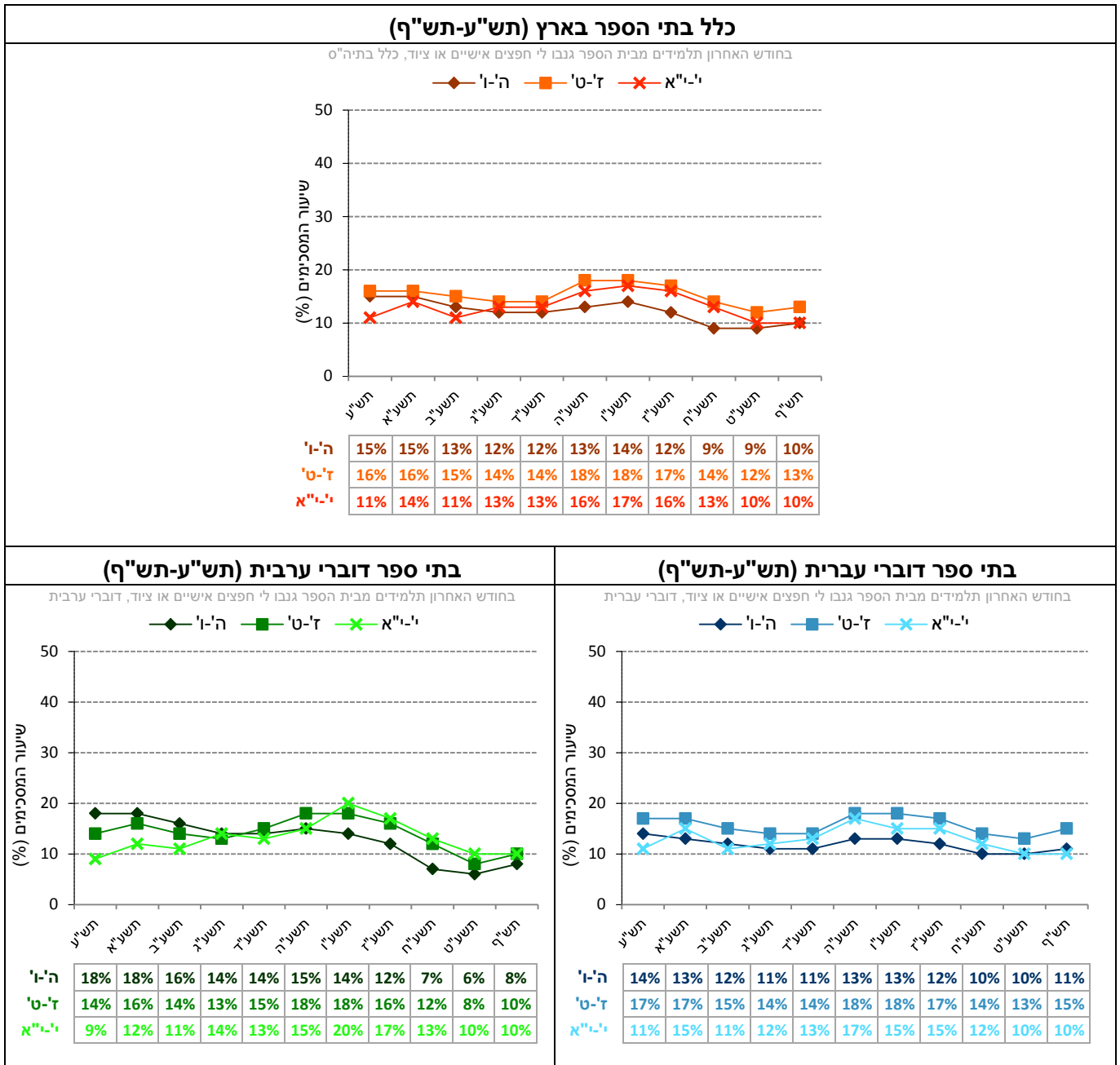

* לתשומת ליבך: בהיגד זה ערכים גבוהים מצביעים על רמות גבוהות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

השוואה לאורך שנים של ההיגדים (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 20 מוצגים נתוני ההיגד "בחודש האחרון תלמידים מבית הספר גנבו לי חפצים אישיים או ציוד" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 20: דיווחי התלמידים על ההיגד: "בחודש האחרון תלמידים מבית הספר גנבו לי חפצים אישיים או ציוד" בשנים תש"ע-תש"ף*

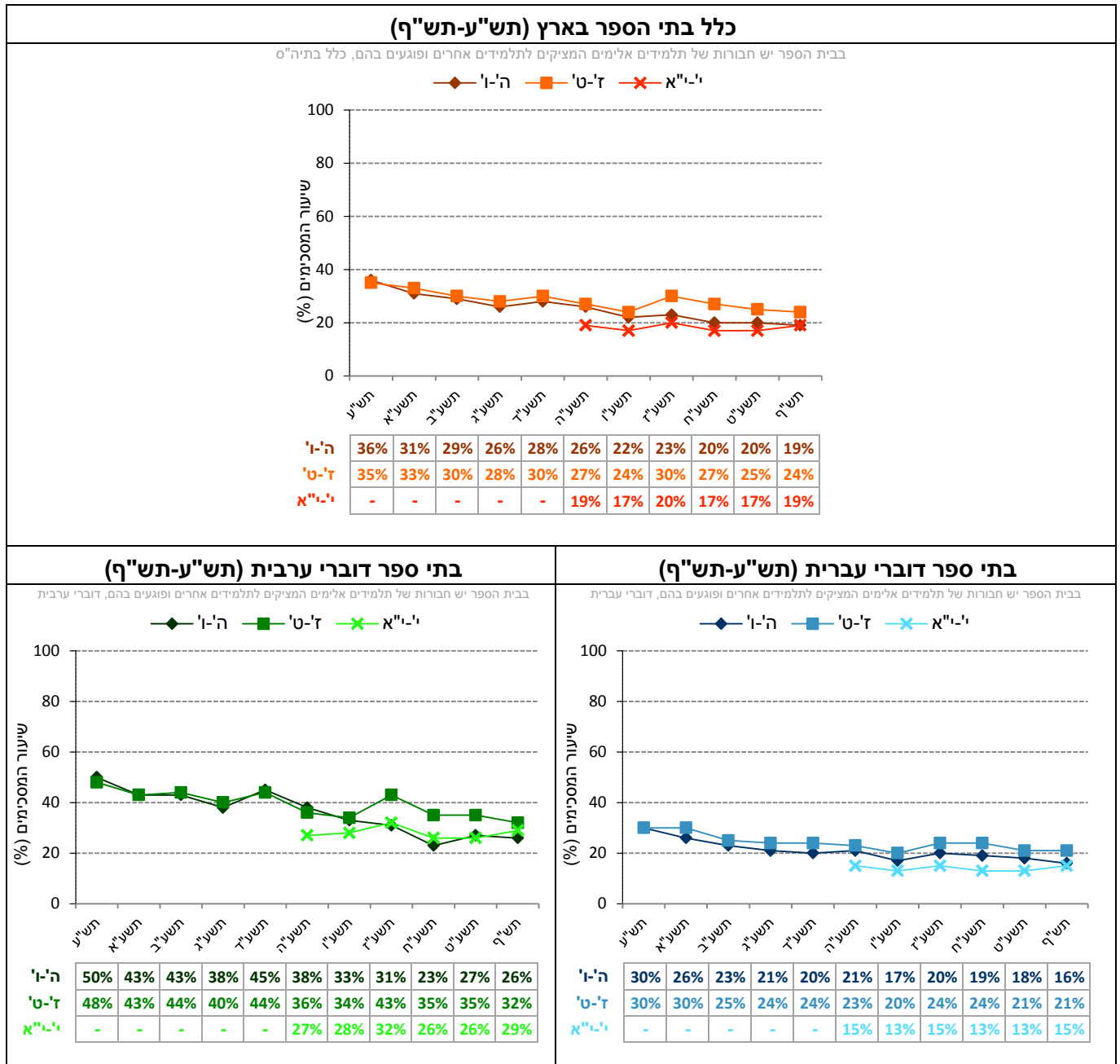

* בהיגד זה ערכים נמוכים מצביעים על רמות נמוכות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

השוואה לאורך שנים של ההיגדים (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 21 מוצגים נתוני ההיגד "בבית הספר יש חבורות של תלמידים אלימים המציקים לתלמידים אחרים ופוגעים בהם" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 21: דיווחי התלמידים על ההיגד: "בבית הספר יש חבורות של תלמידים אלימים המציקים לתלמידים אחרים ופוגעים בהם" בשנים תש"ע-תש"ף*

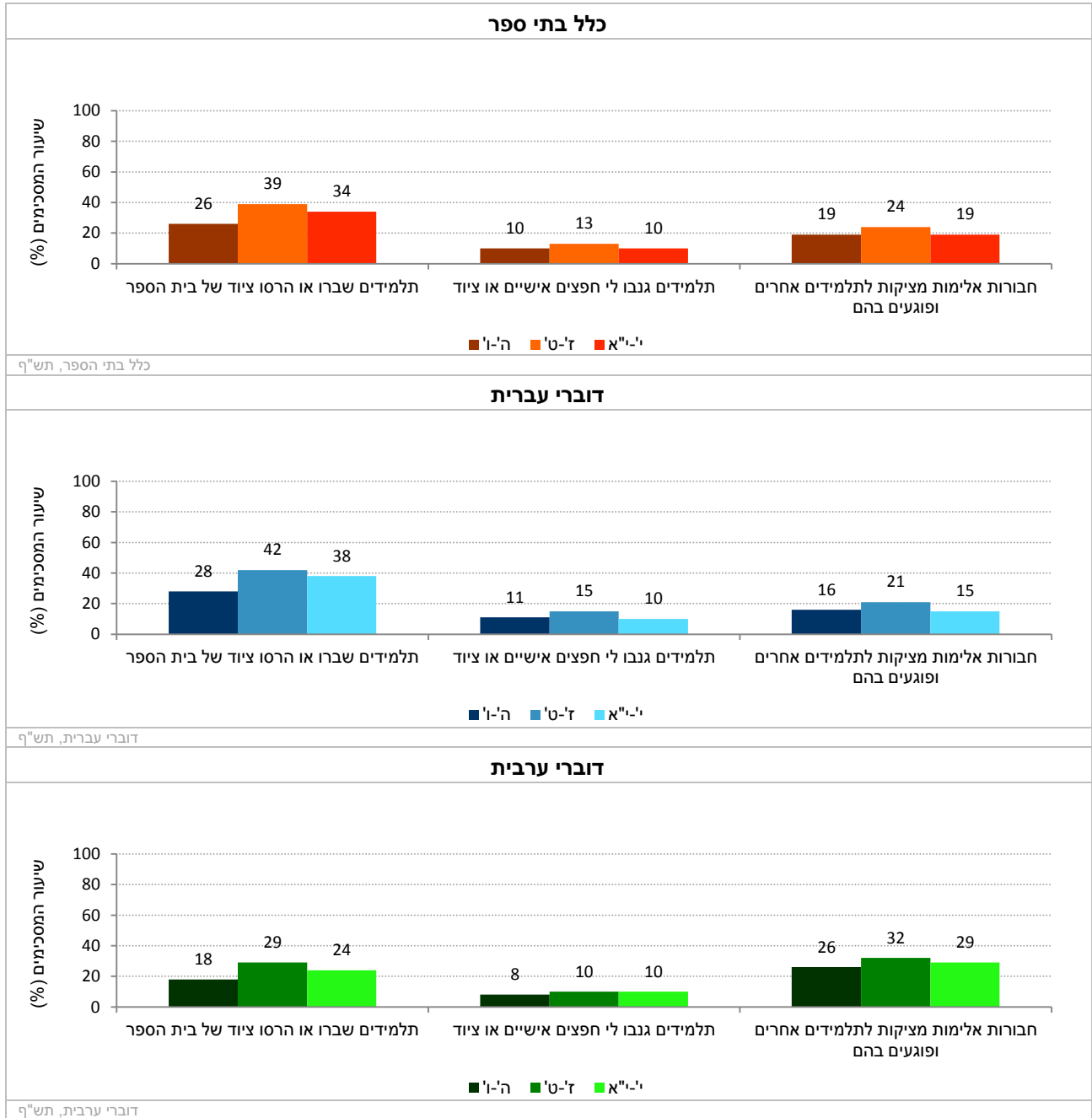

* בהיגד זה ערכים נמוכים מצביעים על רמות נמוכות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

כדי לראות את התמונה כולה נציג להלן את נתוני ההיגדים בתש"ף זה לצד זה.

בתרשים 22 מוצגים נתוני ההיגדים העוסקים בהיבטים נוספים של אלימות משנה"ל תש"ף, לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 22: דיווחי התלמידים על היבטים נוספים של אלימות: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף) **

* ההיגדים העוסקים בשבירת ציוד של בית הספר ובגניבת חפצים אישיים נשאלו על סולם של תדירות האירועים (בחודש האחרון): (1) "אף פעם", (2) "פעם או פעמיים", (3) "שלוש פעמים או יותר". לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("פעם או פעמיים" או "שלוש פעמים ויותר") כמדווחים על האירוע. לעומת זאת ההיגד העוסק בקיום של חבורות אלימות של תלמידים בבית הספר נשאל על סולם בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגד, וחושב שיעורם (באחוזים).

** בהיגדים אלו ערכים גבוהים מצביעים על רמות גבוהות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

4.6 פגיעה של מורים בתלמידים – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

בתתי-הפרקים הקודמים הוצגו דיווחים של תלמידים בדבר פגיעה של תלמידים בתלמידים אחרים. בתת-פרק זה יוצגו דיווחי תלמידים על מקרים שבהם המורים הם אלו שפוגעים בתלמידים. במסגרת זו נבדק אם התלמידים חווים פגיעה מילולית או פיזית מצד מוריהם.

נתונים אלה נאספו בקרב כלל התלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י'א). בנושא זה לא חושב מדד מסכם והנתונים של כל אחד מן ההיגדים מוצגים בנפרד. תחילה מוצגים נתוני ההיגדים בין השנים תש"ע-תש"ף ולאחר מכן מוצגים זה לצד זה נתוני ההיגדים מתש"ף. ההיגדים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים כפי שהם מוצגים בשאלון:

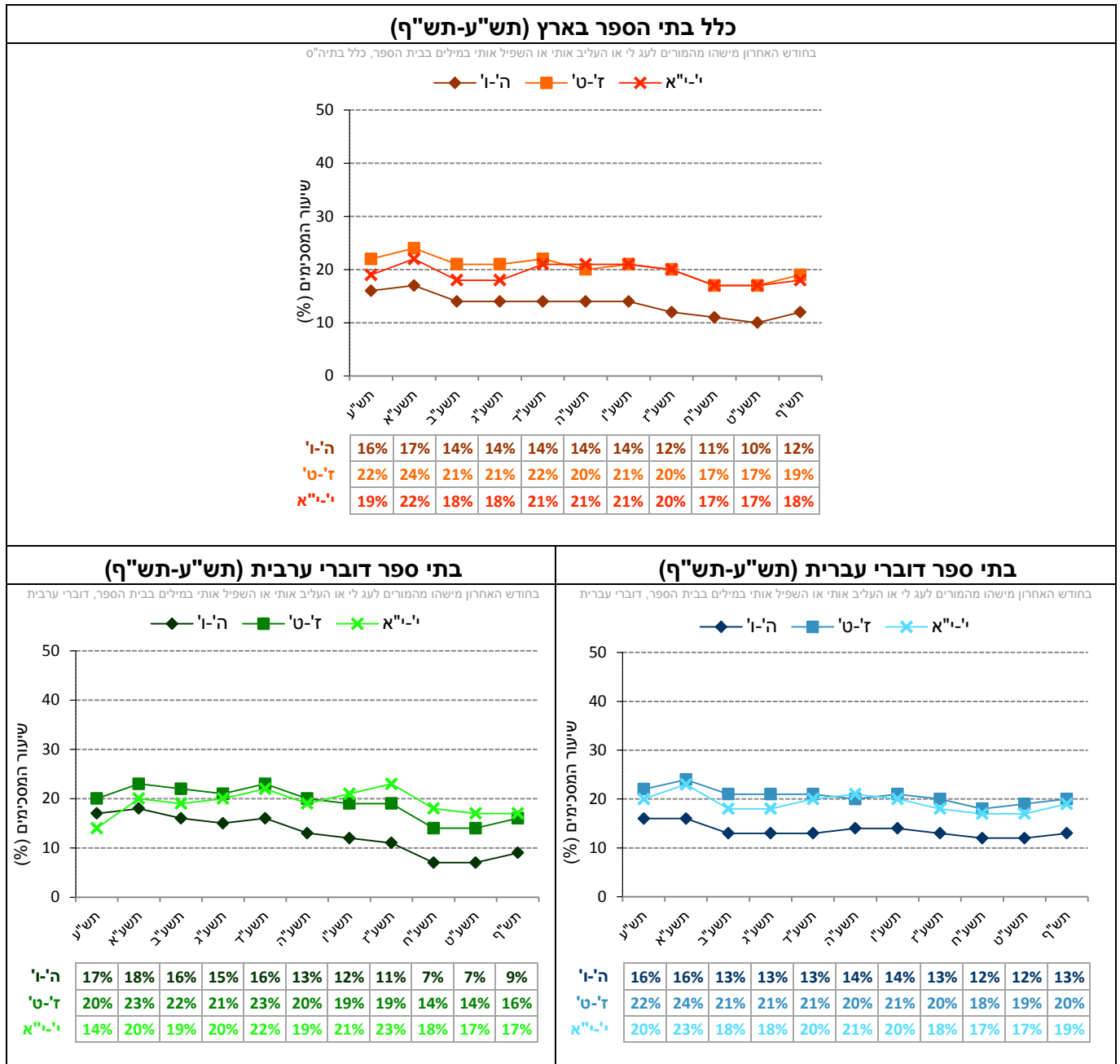
ללא מדד מסכם: פגיעה של מורים בתלמידים*
א. "בחודש האחרון מישהו מהמורים לעג לי או העליב אותי או השפיל אותי במילים בבית הספר"
ב. "בחודש האחרון מישהו מהמורים תפס אותי ודחף אותי או הכה אותי בכונה"

* בהיגדים אלו התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכיחות התרחשו, בחודש שקדם למילוי השאלון, גילויי אלימות שונים המתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקשו התלמידים לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: (1) אף פעם, (2) פעם או פעמיים, (3) שלוש פעמים או יותר. לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (פעם-פעמיים או שלוש פעמים) כמדווחים על האירוע.

השוואה לאורך שנים של ההיגדים (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 23 מוצגים נתוני ההיגד "בחודש האחרון מישהו מהמורים לעג לי או העליב אותי או השפיל אותי במילים בבית הספר" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 23: דיווחי התלמידים על ההיגד: "בחודש האחרון מישהו מהמורים לעג לי או העליב אותי או השפיל אותי במילים בבית הספר" בשנים תש"ע-תש"ף*

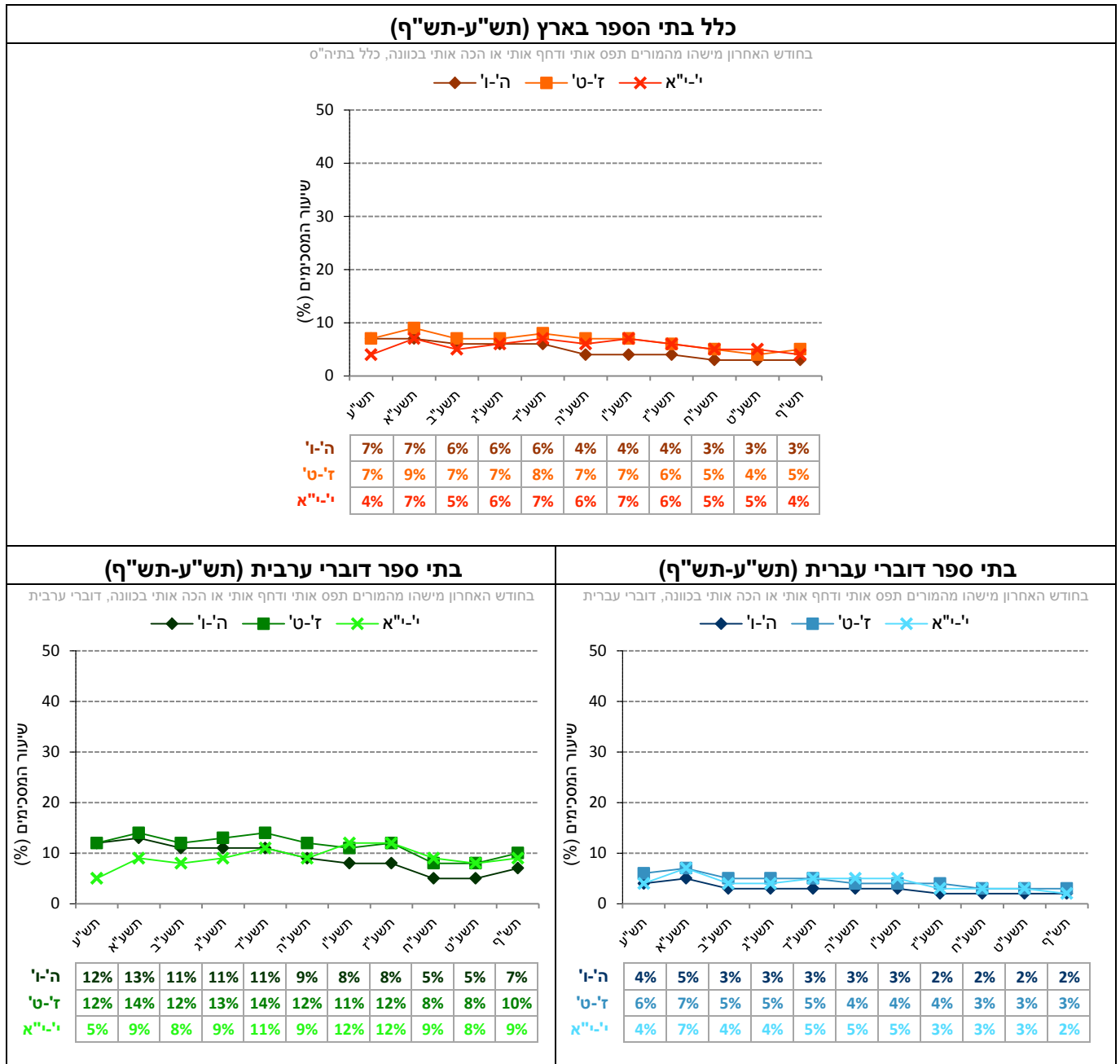

* לתשומת ליבך: בהיגד זה ערכים גבוהים מצביעים על רמות גבוהות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

השוואה לאורך שנים של ההיגדים (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 24 מוצגים נתוני ההיגד "בחודש האחרון מישהו מהמורים תפס אותי ודחף אותי או הכה אותי בכוונה" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 24: דיווחי התלמידים על ההיגד "בחודש האחרון מישהו מהמורים תפס אותי ודחף אותי או הכה אותי בכוונה" בשנים תש"ע-תש"ף*

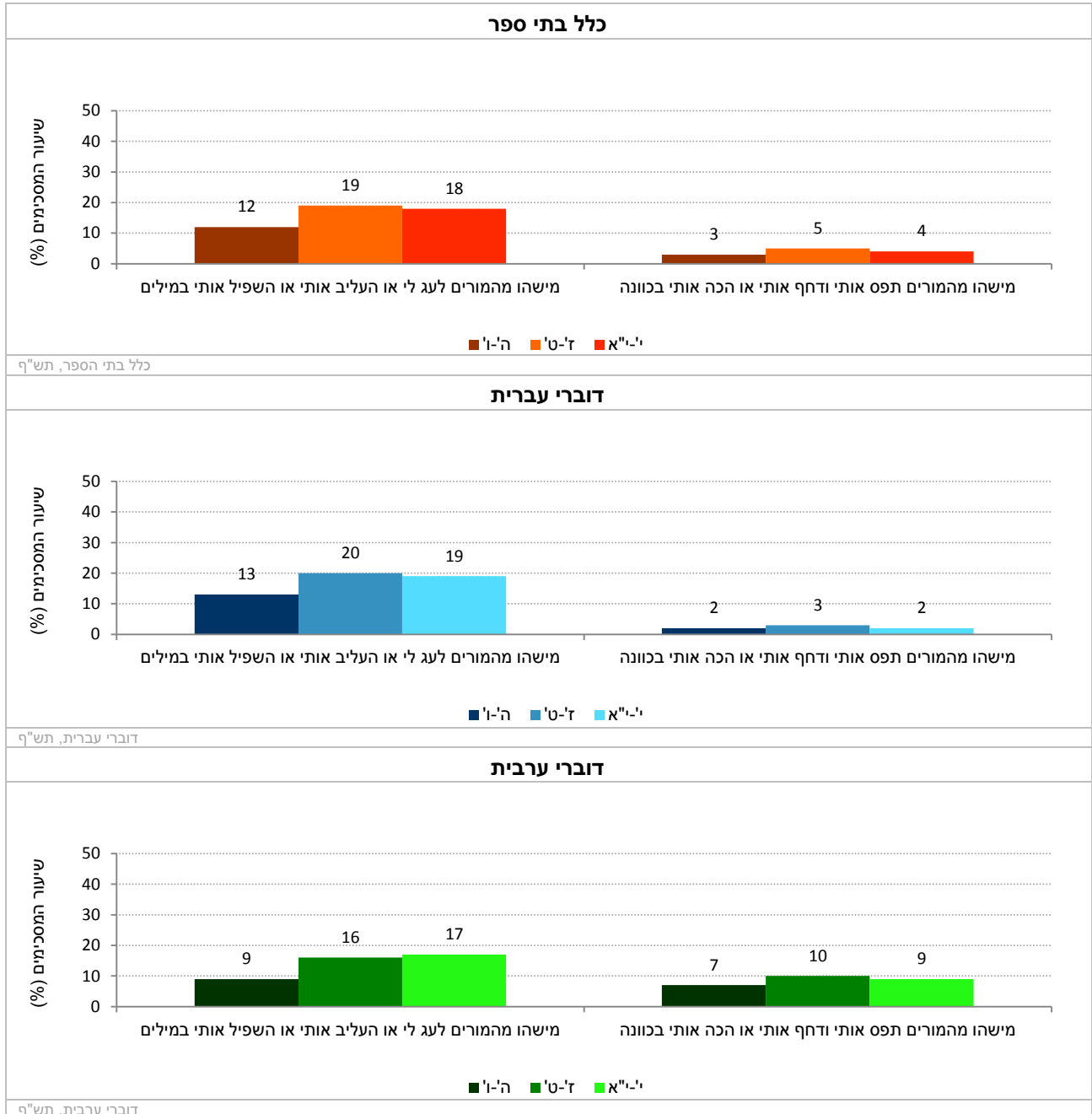

* לתשומת ליבך: בהיגד זה ערכים גבוהים מצביעים על רמות גבוהות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

כדי לראות את התמונה כולה נציג להלן את נתוני ההיגדים בתש"ף זה לצד זה.

בתרשים 25 מוצגים נתוני ההיגדים העוסקים ב"פגיעה של מורים בתלמידים" משנה"ל תש"ף, לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 25: דיווחי התלמידים על פגיעה של מורים בתלמידים: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)*

* לתשומת ליבך: בהיגדים אלה ערכים גבוהים מצביעים על רמות גבוהות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

4.7 שתיית אלכוהול – דיווחי תלמידים בחט"ע

בתתי-הפרקים הקודמים עסקנו באלימות על היבטיה השונים. תת-הפרק הנוכחי עוסק בהתנהגויות בסיכון של תלמידים. בשנים האחרונות אנו עדים לדיווחים מדאיגים על שתיית אלכוהול מרובה בקרב בני נוער, כולל שתייה לשוכרה. צריכה מרובה של אלכוהול היא אחת מהתנהגויות סיכון שבהן מתנסים בני נוער, ועלולות להיות לה השלכות קשות מאוד על חייהם ועל סביבתם. חשיפת היקף התופעה עשויה לסייע להגביר את מודעותם של התלמידים, המורים וההורים לנושא ולמאבק בתופעה.

לצורך בדיקת הנושא נשאלו התלמידים על שתיית אלכוהול באירועים חברתיים, על מקרים שבהם תלמידים שתו לשוכרה ועל לחץ חברתי שמופעל על התלמידים לשתות משקאות אלכוהוליים. המדד נבדק לראשונה בתשע"ה.

נתונים על שתיית אלכוהול נאספו בקרב תלמידי חט"ע (י-יא) בלבד. תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם בין השנים תשע"ה-תש"ף, ולאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו לשנת תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים בנושא זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

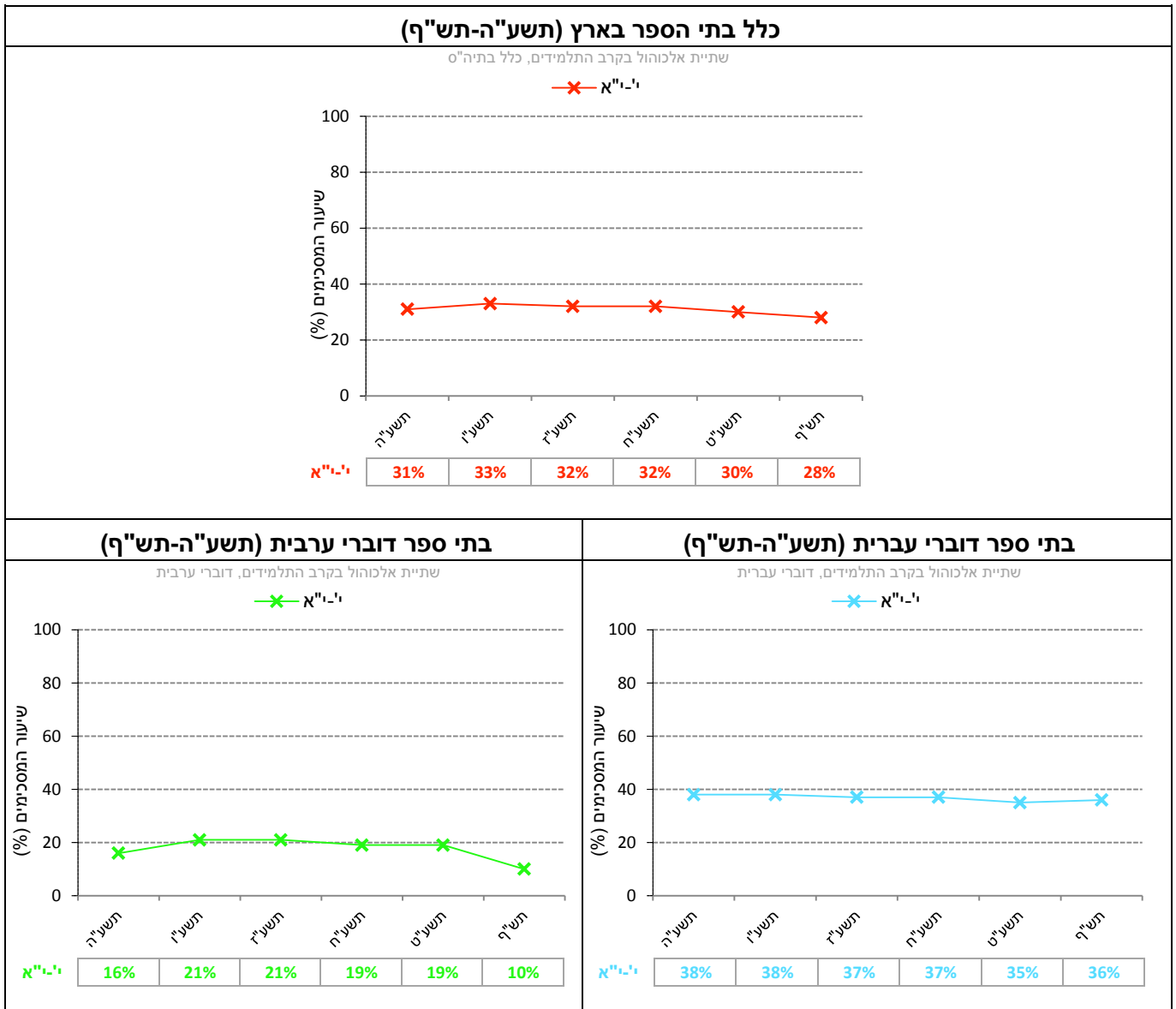
מדד מסכם: שתיית אלכוהול בקרב תלמידים*
א. "תלמידים בשכבה שלי מרבים לשתות אלכוהול באירועים חברתיים"
ב. "מאז תחילת השנה היו מקרים רבים שבהם תלמידים מהשכבה שלי השתכרו משתיית אלכוהול"
ג. "באירועים חברתיים מופעל עלי לחץ חברתי לשתות משקאות אלכוהוליים"

*סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד, וערכיו נעים בין 0 ל-100.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תשע"ה-תש"ף)

בתרשים 26 מוצגים נתונים על המדד המסכם "שתיית אלכוהול בקרב התלמידים" בשנים תשע"ה-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 26: דיווחי התלמידים על שתיית אלכוהול בקרב התלמידים: נתוני המדד המסכם בשנים תשע"ה-תש"ף*

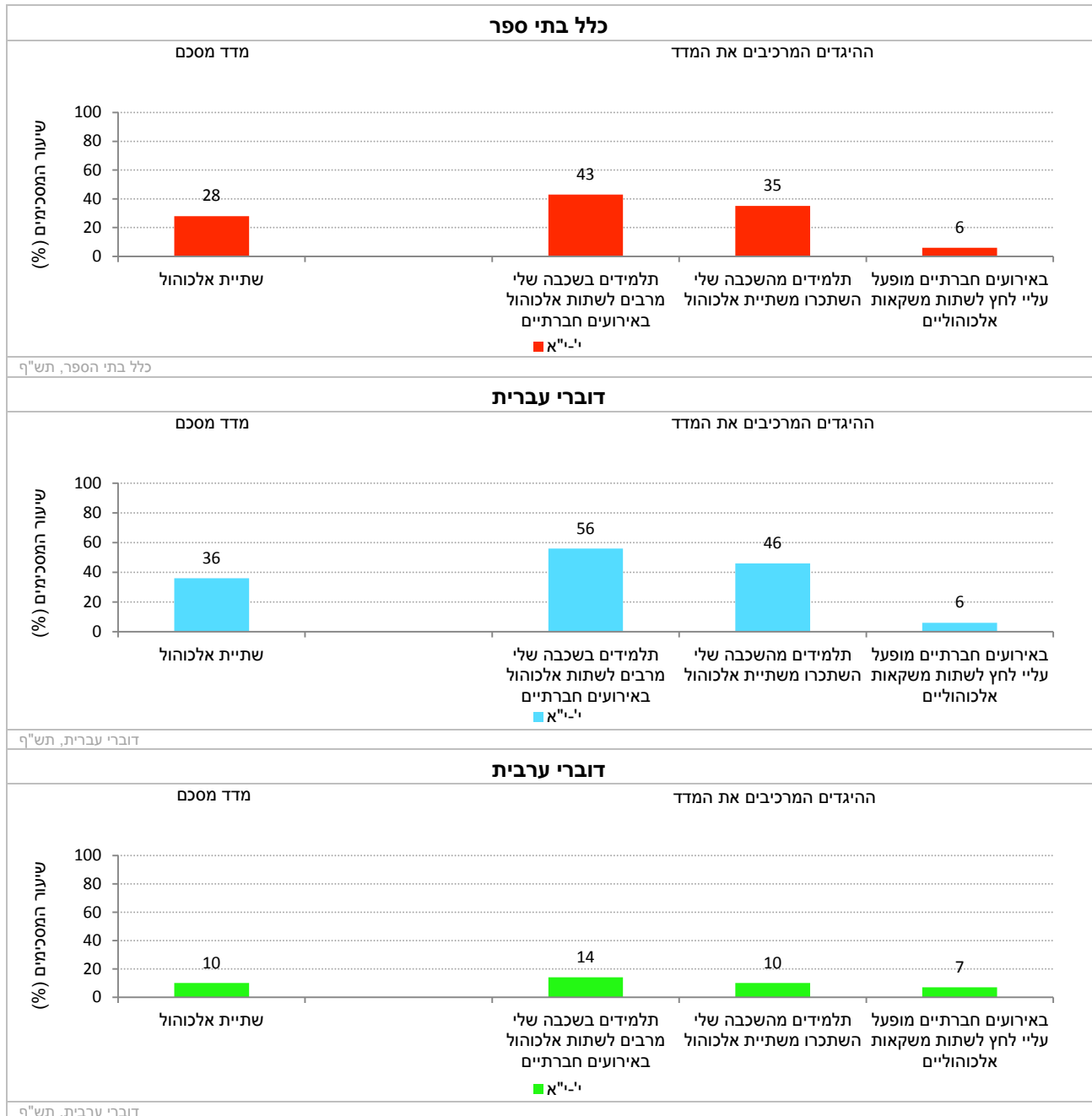

* במדד זה ערכים נמוכים מצביעים על שיעורי דיווח נמוכים על המדד המסכם "שתיית אלכוהול".

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 27 מוצגים נתוני המדד המסכם "שתיית אלכוהול בקרב התלמידים" בחט"ע וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף, בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 27: דיווחי התלמידים על שתיית אלכוהול בקרב התלמידים: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה (תש"ף)

* לתשומת ליבך: במדד זה ערכים גבוהים מצביעים על שיעורי דיווח גבוהים על המדד המסכם "שתיית אלכוהול".

סביבה פדגוגית

הסביבה הלימודית בבית הספר נוגעת לכל הגורמים האנושיים והחומריים המשפיעים על הסביבה והמעורבים בפעילותה. עד כה עסקנו בהיבטים שונים של האקלים הבית ספרי, דוגמת יחסים בין באי בית הספר, תחושת מוגנות וביטחון, משמעת והתנהגות ועוד. בחלק זה של הדוח נעסוק בהיבטים שונים של **הסביבה הפדגוגית**, דהיינו הסביבה שבה מתרחשים תהליכי ההוראה-למידה-הערכה של התלמידים, בבית הספר או מחוצה לו, ואשר יכולים לקדם את הידע, את המיומנויות ואת ההישגים הלימודיים של התלמידים.

החלק העוסק בסביבה הפדגוגית מציג טווח רחב של נושאים הקשורים להיבטים רגשיים-מוטיבציוניים שחווים התלמידים, לדרכי הוראה-למידה-הערכה, לחינוך חברתי-ערכי בבית הספר ועוד.

5. היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה

חלק זה עוסק בהיבטים הרגשיים-מוטיבציוניים בלמידה, תוך התמקדות במידת המסוגלות, הסקרנות והעניין שמפגינים התלמידים בלמידה. תחילה יוצגו הממצאים והתובנות העיקריות בנושא זה ובהמשך יוצגו נתוני המדדים המסכמים וההיגדים בפירוט.

ממצאים עיקריים

- כ-75% מן התלמידים בשכבת הגיל ה'ו', וכ-50% בשכבת הגיל ז'י"א דיווחו על **מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה**. שיעורי דיווח גבוהים יותר נרשמו בקרב תלמידים בבתי ספר דוברי ערבית בהשוואה לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית בכל שכבות הגיל (פער של כ-25%).
- בקרב דוברי עברית נרשמה יציבות מתשע"ה (שנת המדידה הראשונה), אך בשנה האחרונה חלה ירידה בשיעור הדיווח בשכבות הגיל ז'ט' ו-י"א שיש להמשיך לעקוב אחריה. בקרב דוברי ערבית נצפתה יציבות (עם תנודתיות) החל מתשע"ה בשכבות הגיל יסודי וחס"ב. בחט"ע נרשמה מגמת ירידה (עם תנודתיות) לאורך השנים.
- כאשר ממקדים את המבט בהיגדים הנפרדים מעבר לממד המסכם עולה, שהתלמידים מדווחים בשיעורים גבוהים יותר על תחושות של **בטחון ביכולת להצליח ועל ייחוס חשיבות לידע הנרכש בלימודים**, אך פחות מכך על **סקרנות, עניין והנאה מהלימודים**. זאת ועוד, ניכר שככל שעולים בשכבות הגיל כך תחושות ההנאה, העניין והסקרנות יורדות באופן ניכר. הדברים נכונים לשני מגזרי השפה.

5.1 מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

תלמידים הלומדים מתוך עניין, סקרנות והנאה מגלים מעורבות רבה בלמידה ושמחים להתמודד עם משימות חדשות. הלמידה שלהם נעשית מתוך הנעה פנימית ורצון חופשי ללמוד, ולכן תהליך הלמידה שלהם מתמשך לאורך זמן ועשוי להתקיים במסגרות למידה שונות.

המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה" מבקש ללמוד באיזו מידה התלמידים מדווחים על מאפיינים של למידה מסוג זה, דהיינו באיזו מידה התלמידים לומדים מתוך סקרנות, מגלים עניין בלימודים ומייחסים להם ערך, ועד כמה הלימודים מקנים לתלמידים תחושה של מסוגלות וביטחון ביכולותיהם.

נתונים אלה נאספו בקרב כלל התלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י'י"א). תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם בין השנים תשע"ה-תש"ף, ולאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו לשנת תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית. נתונים אלה נאספו לראשונה בשנה"ל תשע"ה.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

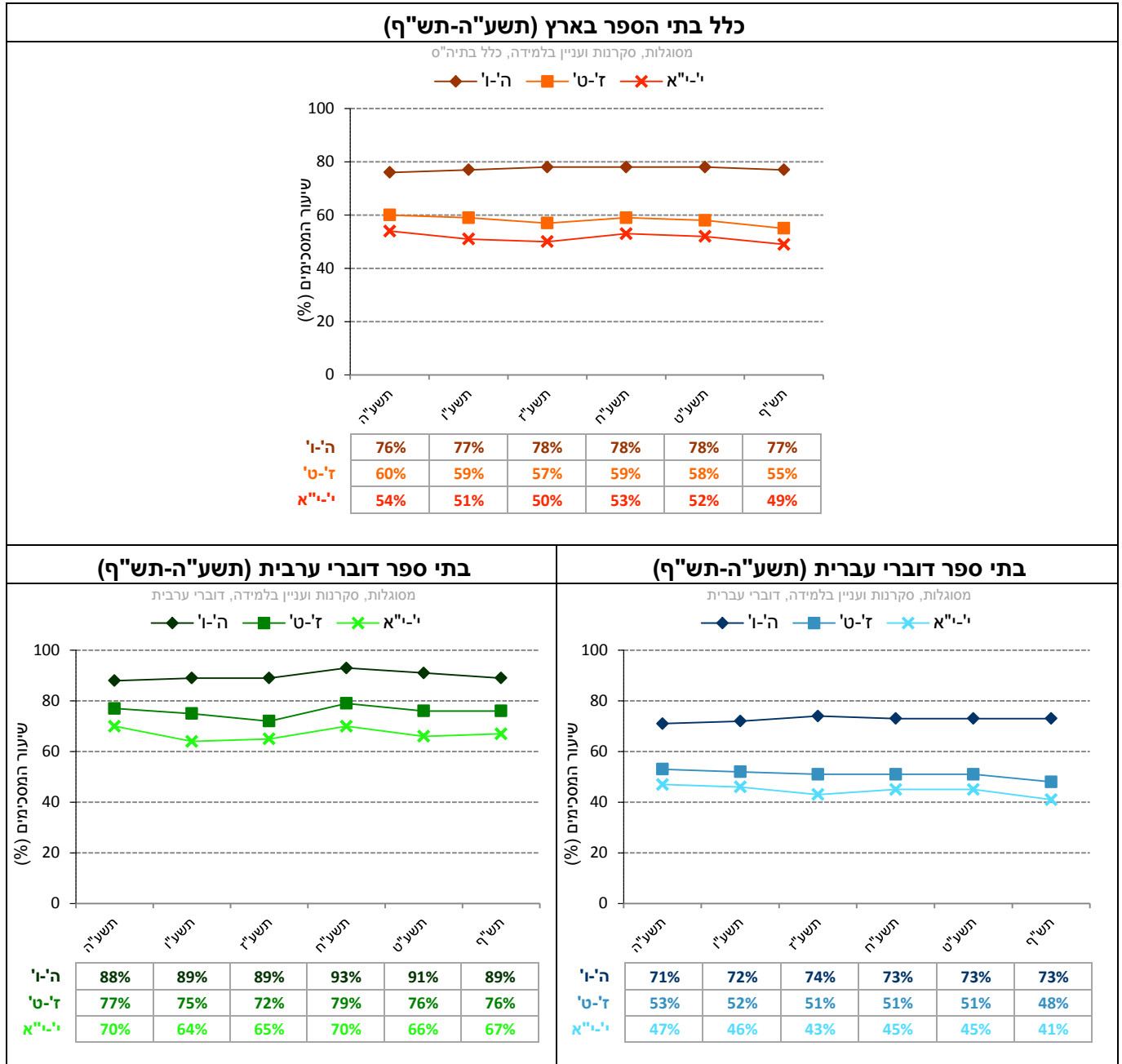
מדד מסכם: מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה*
א. "אני מרגיש סקרנות ועניין כלפי הדברים שאני לומד בבית הספר"
ב. "הדברים שמלמדים אותי בבית הספר מקנים לי ידע רב וחשוב"
ג. "אני בטוח שאוכל להצליח בלימודים גם אם המשימות יהיו קשות"
ד. "הדברים שאני לומד בבית הספר עוזרים לי גם מחוץ לשעות הלימודים"
ה. "אני נהנה מהדברים שאני לומד בבית הספר"

*סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד, וערכיו נעים בין 0 ל-100.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תשע"ה-תש"ף)

בתרשים 28 מוצגים נתוני המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה" בשנים תשע"ה-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

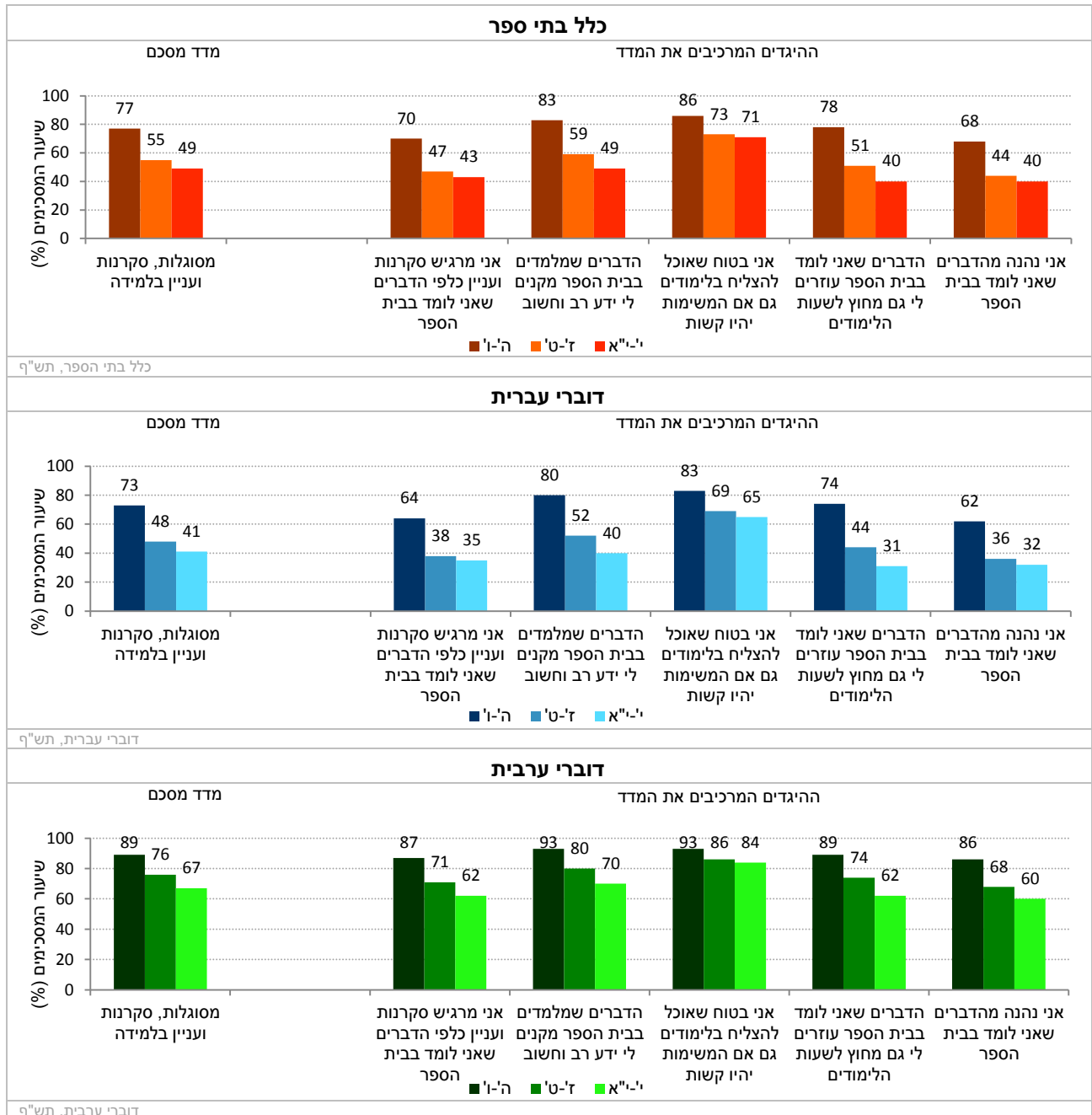
תרשים 28: דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה: נתוני המדד המסכם בשנים תשע"ה-תש"ף

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 29 מוצגים נתוני המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 29: דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)

6. דרכי הוראה-למידה-הערכה

תהליכי ההוראה-למידה-הערכה המתקיימים בכיתות הם לב ליבו של התהליך הפדגוגי. לנוכח האתגרים שמציבה לפנינו המאה ה-21, אחד היעדים שקבעה לעצמה מערכת החינוך הוא להנחיל ללומדים ידע, מיומנויות וערכים הנדרשים לתפקוד מיטבי בתקופה זו. לשם כך יש צורך בחינוך שנותן מענה למאפיינים של מציאות משתנה, מקדם את העניין והמעורבות של התלמיד בלמידה ומעדכן את התכנים כך שיהיו רלוונטיים לצורכי הלומד והחברה.

בפרק זה נבחנו שני היבטים מרכזיים של תהליכי הוראה-למידה-הערכה בכיתות שעשויים לתרום לפיתוח לומדים בעלי ידע, מיומנויות וערכים הנדרשים לתפקוד מיטבי במאה ה-21: **הוראה-למידה-הערכה איכותיות ושימוש בתקשוב לצרכי למידה והיבחנות.**

6.1 הוראה-למידה-הערכה איכותיות

פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות מתאפיינות בתהליכי למידה מעמיקים וחוויתיים, המערבים את התלמידים באופן פעיל בלמידה והרלוונטיים לעולמם. המטרה של דרכי הוראה-למידה-הערכה איכותיות היא לפתח לומדים בעלי ידע, מיומנויות וערכים המסוגלים לעבוד באופן שיתופי מצד אחד ועצמאי מצד אחר. למידה כזו מעוררת אצל התלמידים סקרנות ועניין והיא בעלת ערך ללומד ולחברה.

בתתי-הפרקים הבאים נבחן לפי דיווחי התלמידים באיזו מידה באים לידי ביטוי בבית הספר היבטים שונים של דרכי הוראה-למידה-הערכה איכותיות: **הוראה מעניינת וברורה, פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות וקבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה.**

תחילה יוצגו הממצאים והתובנות העיקריות בנושא זה ובהמשך יוצגו נתוני המדדים המסכמים וההיגדים בפירוט.

ממצאים עיקריים

- הנושא של הוראה-למידה-הערכה איכותיות נבחן באמצעות דיווחי התלמידים בנושאים הבאים: **תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה; פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות וקבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים.**
- שיעורי הדיווח על שלושת המדדים המסכמים עומדים על כשלושה רבעים בבתי ספר יסודיים ועל כמחצית בחט"ב ובחט"ע. שיעורי ההסכמה של תלמידים דוברי ערבית גבוהים בכ-15% בהשוואה לאלו של דוברי עברית, בכל המדדים המסכמים ובכול שכבות הגיל.
- מבין כל ההיגדים שנבדקו במדד **הוראה מעניינת וברורה**, שיעורי הדיווח הנמוכים ביותר נרשמו בהיגדים שעסקו בהוראה **מעניינת** ובהוראה המעודדת **חשיבה והתעמקות**, לעומת שיעורי הסכמה גבוהה יותר עם היגדים הבוחנים את המידה בה **המורים מסבירים את החומר בברור**. מתוך כך עולה ההשערה שנכון לעכשיו על פי תפיסת התלמידים תהליכי הקניית הידע גוברים על תהליכים של גירוי הסקרנות והתעמקות בחומר הנלמד.
- ככלל, במדדים המסכמים שנסקרו לעיל, נרשמה בקרב דוברי עברית יציבות בשיעורי הדיווח לאורך חמש שנים למעט ירידות קלות בחט"ע בתש"ף. בקרב תלמידים דוברי ערבית בחט"ב ובחט"ע נרשמה בדרך-כלל התייצבות בתש"ף וזאת לאחר עליות ניכרות בכל המדדים בשנת תשע"ח. בקרב תלמידים דוברי ערבית בבתי ספר יסודיים יש לשים לב לירידות בשנה האחרונה במדדים פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות וקבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים.

6.1.1 תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

התלמידים נשאלו באיזו מידה ההוראה בכיתה מעוררת חשק ללמוד, מעניינת, מסייעת להבנה ומעודדת חשיבה והעמקה. על בסיס שורה של היגדים בנושאים אלו חושב המדד המסכם "תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה".

נתונים אלה נאספו בקרב תלמידים משכבות הגיל: יסודי (ה'ו') וחט"ב (ז'ט') החל משנה"ל תשע"ד ובקרב תלמידי חט"ע (י"א) החל משנה"ל תשע"ב. תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם בין השנים תשע"ב-תש"ף, לאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו לשנת תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

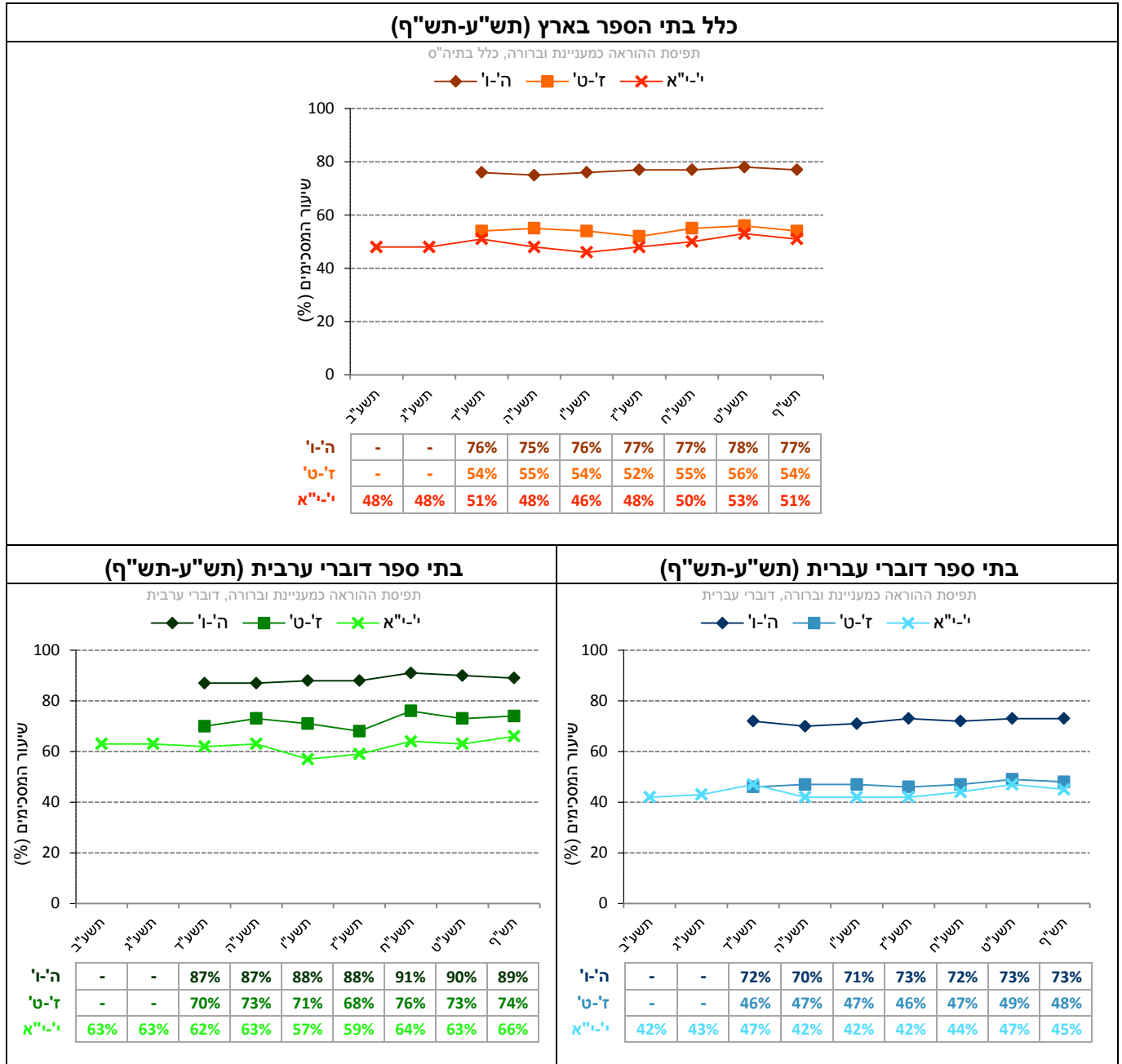
מדד מסכם: תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה*
הוראה ברורה
א. "רוב המורים מסבירים באופן ברור את החומר שהם מלמדים"
ב. "רוב המורים שלי מלמדים באופן שגורם לי להבין את החומר"
ג. "רוב המורים שלי יודעים ללמד טוב"
הוראה מעניינת
ד. "רוב המורים מלמדים באופן מעניין המעורר חשק להקשיב להם וללמוד"
ה. "רוב המורים מלמדים באופן שמעודד אותי לחשוב על החומר ולהתעמק בו"

*סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד, וערכיו נעים בין 0 ל-100.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תשע"ב-תש"ף)

בתרשים 30 מוצגים נתוני המדד המסכם "תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה" בשנים תשע"ב-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

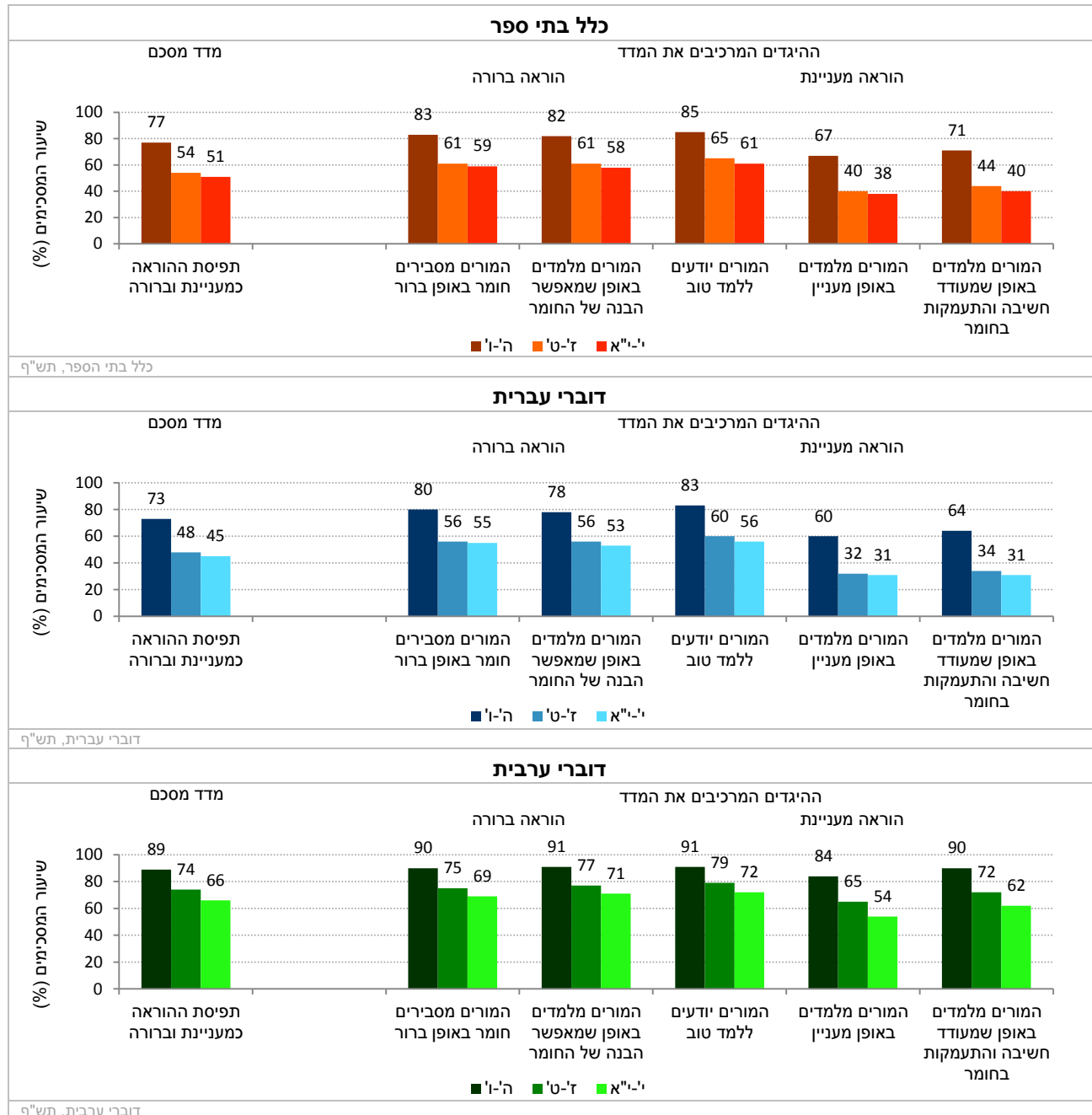
תרשים 30: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה: נתוני המדד המסכם בשנים תשע"ב-תש"ף

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 31 מוצגים נתוני המדד המסכם "תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 31: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)

6.1.2 פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

מערכת החינוך שואפת לטפח תלמידים המתאפיינים בסקרנות, בחדוות למידה וביכולת חקירה ולמידה עצמאית. לצורך כך ניתן להשתמש בדרכי הוראה-למידה-הערכה כגון למידה בדרך החקר, למידה מבוססת פרויקטים, למידה שיתופית של תלמידים, למידה פעילה ועוד.

נתונים אלה נאספו בקרב כלל התלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י'יא). תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם בין השנים תשע"ה-תש"ף ולאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו לשנת תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית. נתונים אלה נאספו לראשונה בשנה"ל תשע"ה.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

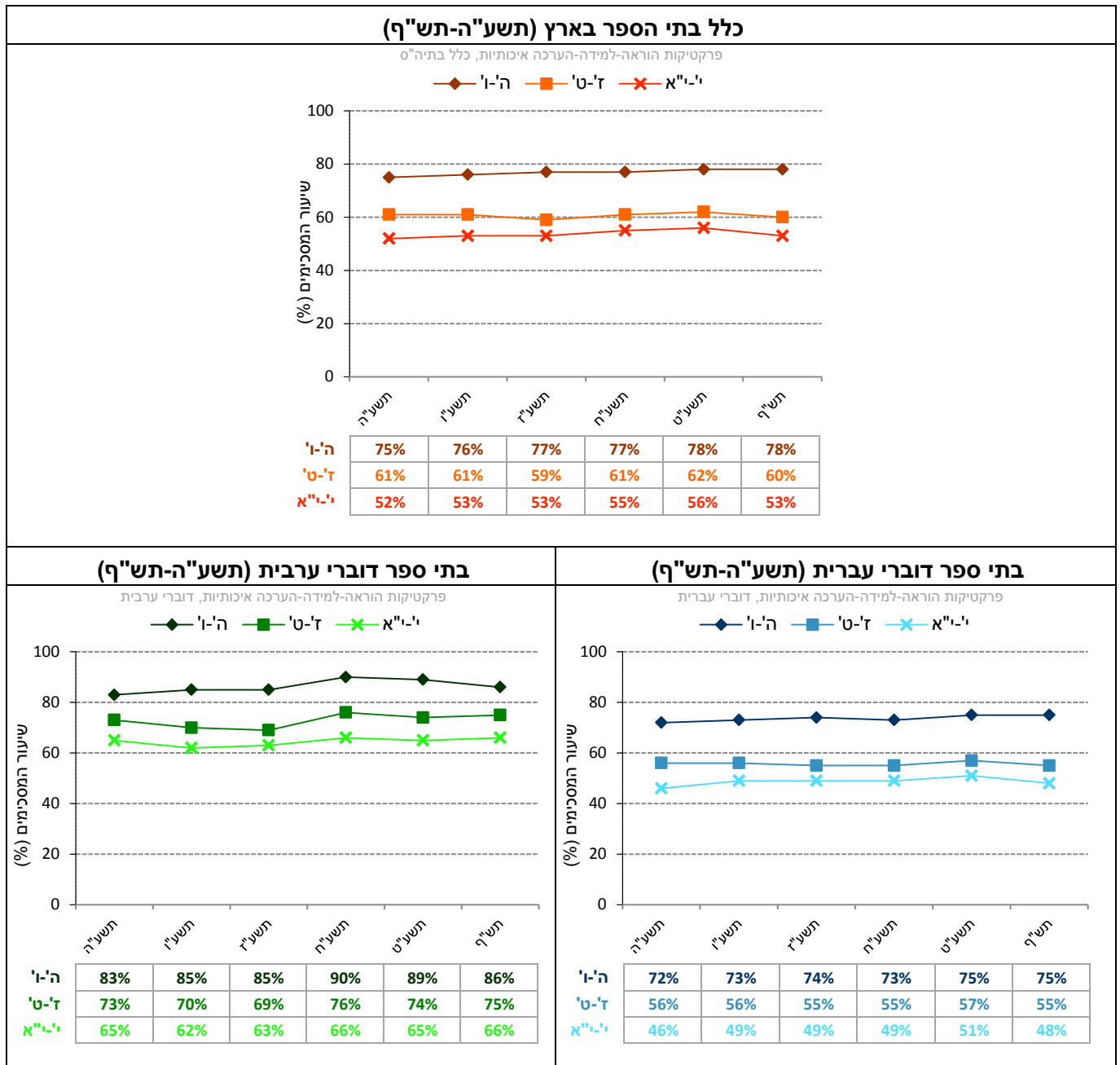
מדד מסכם: פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות*
א. "המורים בבית הספר מכוונים אותנו ללמוד בדרכים שונות, כגון עבודות חקר, ביצוע תצפיות, למידה המבוססת על פרויקטים וכו"
ב. "המורים בבית הספר מעריכים את העבודה שלנו לא רק על פי הישגים במבחנים אלא גם על פי מידע אחר (למשל: עבודת חקר שעשיתי, תצפית שערכתי, פרויקט שעשיתי וכו)"
ג. "ככלל, אני מרגיש שהמורים בבית הספר מעודדים אותנו להיות פעילים במהלך הלמידה: לשאול שאלות, להציג את עבודתנו בפני הכיתה, לצאת לפעילויות לימוד מחוץ לכיתה וכו"
ד. "במהלך השיעורים המורים בבית הספר מקשרים את החומר הנלמד לנושאים נוספים (למשל למקצועות אחרים, לאירועים בחדשות וכו)"
ה. "רוב המורים מטילים עלינו משימות של עבודה משותפת עם תלמידים אחרים"
ו. "תלמידים בכיתתי עובדים על משימות שונות באופן עצמאי במסגרת השיעורים"

*סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד, וערכיו נעים בין 0 ל-100.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תשע"ה-תש"ף)

בתרשים 32 מוצגים נתוני המדד המסכם "פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות" בשנים תשע"ה-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

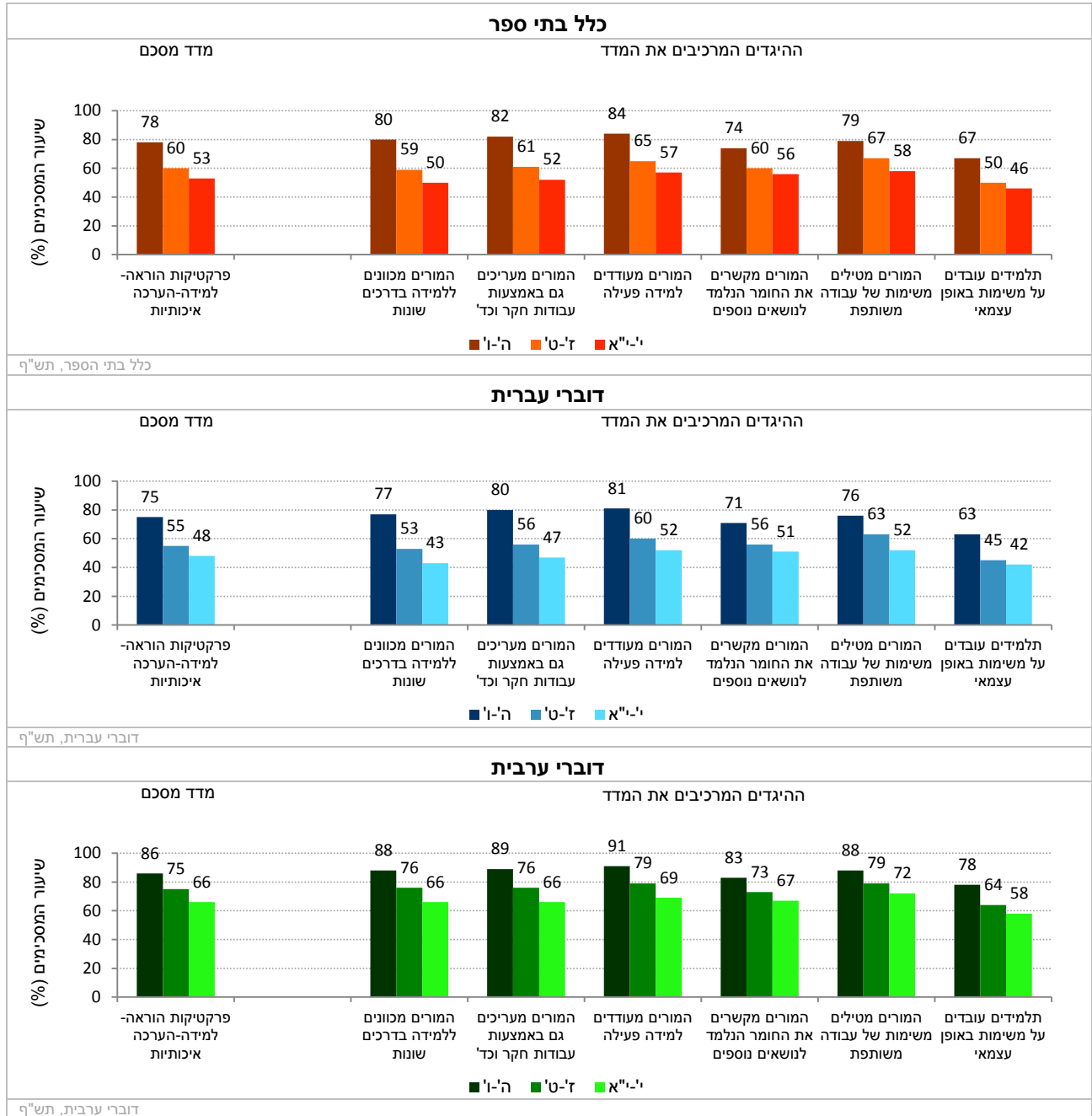
תרשים 32: דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות: נתוני המדד המסכם בשנים תשע"ה-תש"ף

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 33 מוצגים נתוני המדד המסכם "פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 33: דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)

6.1.3 קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

הערכה ומשוב הם חלק בלתי נפרד מתהליכי ההוראה-למידה. הערכה ומשוב יעילים מסייעים לתלמידים להגיע לתובנות במהלך הלמידה, מעמיקים את ההבנה והחשיבה שלהם ויכולים לקדם את ביצועיהם הלימודיים. משוב הניתן לתלמיד, בכתב ובעל פה, על עבודתו ולמידתו עשוי להשפיע לטובה על הישגיו באופן משמעותי.

המדד המסכם "קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים" מבקש לבחון את דיווחי התלמידים בדבר קבלת משוב מהמורים ובדבר המידה שבה משוב זה כולל מידע והנחיה בנוגע לתכנון צעדיהם הבאים בלמידה.

נתונים אלה נאספו בקרב כלל התלמידים בכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י'י"א). תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם בין השנים תש"ע-תש"ף, לאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו לשנת תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

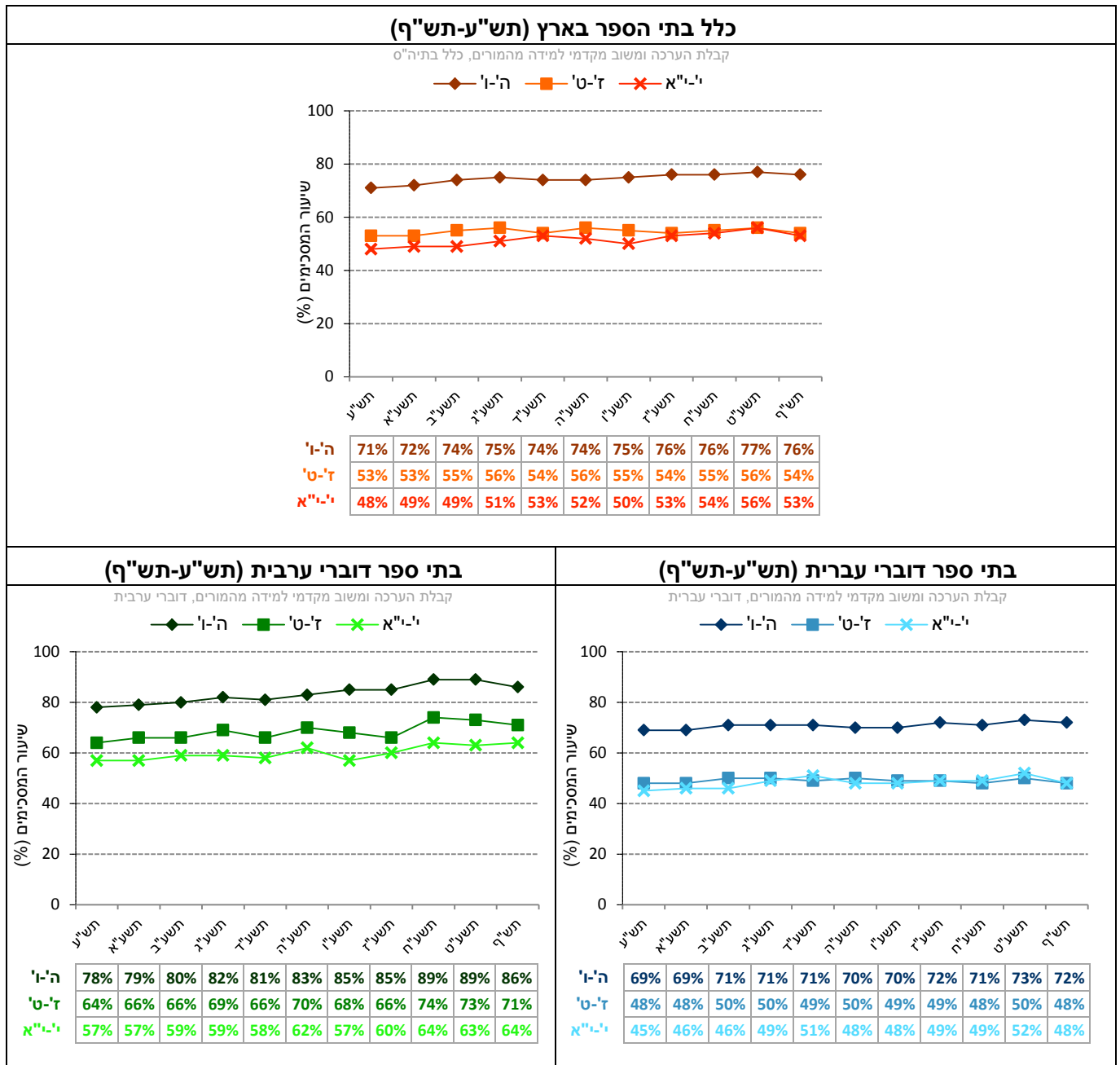
מדד מסכם: קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים*
א. "רוב המורים מסבירים לכל תלמיד באופן אישי מה בדיוק עליו לעשות כדי להשתפר בלימודים"
ב. "כשהתלמידים מתקשים להבין את החומר, רוב המורים מסבירים להם מה הם יכולים לעשות כדי להבין טוב יותר"
ג. "כשהמורים מחזירים לנו עבודה או מבחן, רובם כותבים ליד התשובות מה נכון ומה צריך לשפר"
ד. "כשתלמיד בכיתה לא מצליח במבחן או בעבודה, רוב המורים עוזרים לו להבין למה זה קרה"
ה. "רוב המורים מקפידים לעדכן אותי על מצבי בלימודים"
ו. "רוב המורים מוודאים שהתלמידים מבינים את החומר הנלמד לפני שממשיכים לנושא הבא"

*סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד, וערכיו נעים בין 0 ל-100.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תש"ע-תש"ף)

בתרשים 34 מוצגים נתוני המדד המסכם "קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים" בשנים תש"ע-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

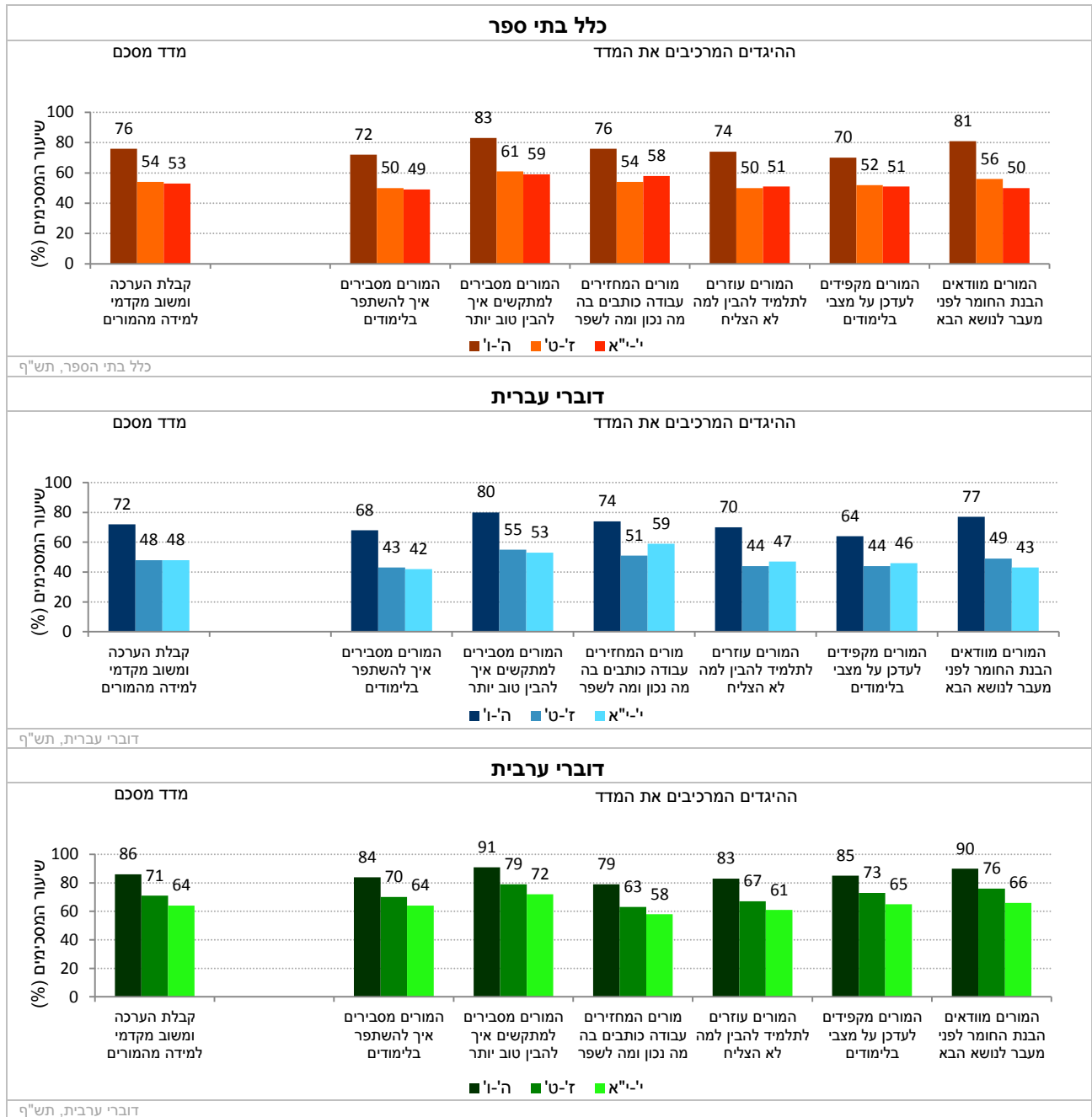
תרשים 34: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים: נתוני המדד המסכם בשנים תש"ע-תש"ף

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 35 מוצגים נתוני המדד המסכם "קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 35: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)

6.2 שימוש בתקשוב לצורכי למידה

המעבר לעידן הדיגיטלי של המאה ה-21 מוביל להכנסת שינויים באורח החיים ולצורך בלמידה של מיומנויות חדשות המאפשרות השתלבות נאותה בסביבה ותרומה לחברה. מערכת החינוך שמה לה למטרה בשנים האחרונות להתאים את עצמה לעידן הטכנולוגי החדש, זאת באמצעות שילוב של טכנולוגיות התקשוב באופן מיטבי בבתי הספר, תוך טיפוח מיומנויות המאה ה-21 (כמו שימוש בכלים מתקדמים ושימוש בטכנולוגיות מידע) בקרב התלמידים.

תת-פרק זה מציג את דיווחי התלמידים על אודות שימוש בתקשוב לצורכי למידה והיבחנות.

תחילה יוצגו הממצאים והתובנות העיקריות בנושא זה ובהמשך יוצגו נתוני המדד המסכם וההיגדים בפירוט.

ממצאים עיקריים

- בחלק הזה יוצגו נתונים על אודות שימוש בתקשוב לצורכי למידה והיבחנות. תלמידים נשאלו לגבי המידה שבהם הם משתמשים במחשב לצורכי חיפוש מידע באינטרנט, עיבוד מידע והצגתו, לימוד ותרגול באתרים לימודיים וביצוע משימות של היבחנות באמצעות המחשב.
- כ-60% מהתלמידים בכיתות ה'ו' וכמחצית מבין התלמידים בשכבות ז'י"א דיווחו על שימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות. בעוד שבקרב תלמידים דוברי ערבית ניכרים פערים גדולים בין שכבות הגיל השונות בשיעורי הדיווח (כ-70% ביסודי, כ-60% בחט"ב וכ-50% בחט"ע), הרי שבקרב דוברי ערבית אין כמעט הבדלים בין שכבות הגיל חט"ב וחט"ע (כמחצית בכל שכבת גיל) ואילו שיעורי הדיווח בשכבת הגיל יסודי גבוהים יותר (כ-60%).
- השנה נרשמו עליות משמעותיות בשיעורי הדיווח על שימוש בתקשוב לצורכי למידה והיבחנות בקרב דוברי ערבית בכל שכבות הגיל (עלייה של כ-12%). בקרב דוברי ערבית נרשמה עלייה בשכבת גיל יסודי, ירידה בחט"ב ויציבות בחט"ע.
- על פי דיווחי התלמידים, השימוש במחשב במסגרת הלמידה הוא בעיקר לצורך חיפוש מידע באינטרנט, בעוד שביצוע של משימות היבחנות באמצעות המחשב שכיח הרבה פחות. יש לשים לב להיבט זה בעיקר לנוכח מאמצי המשרד לשלב בחינות ממוחשבות במסגרת בחינות הבגרות.

6.2.1 אופן השימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

המדד המסכם "אופן השימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות" מבקש לבחון את המידה שבה תלמידים משתמשים במחשב לצורכי חיפוש מידע באינטרנט, עיבוד מידע והצגתו, לימוד ותרגול באתרים לימודיים וביצוע משימות של היבחנות באמצעות המחשב.

נתונים אלה נאספו בקרב כלל התלמידים משכבות הגיל: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י"א). הנתונים נאספו לראשונה בתשע"ו. תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם בין השנים תשע"ו-תש"ף. לאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו לשנת תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

מדד מסכם: אופן השימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות**
א. "אתה מבצע משימות של חיפוש מידע באינטרנט"
ב. "אתה מבצע משימות של עיבוד מידע והצגתו באמצעות המחשב (למשל: וורד, אקסל, הכנת מצגת וכד')"
ג. "אתה מבצע משימות של לימוד ותרגול באמצעות המחשב באתרים לימודיים (הכוונה למשל לפתרון תרגילים במתמטיקה או באנגלית או במקצוע אחר באמצעות מחשב)"
ד. "אתה מבצע משימות של היבחנות באמצעות המחשב (למשל: מבחן או בוחן באמצעות המחשב)"

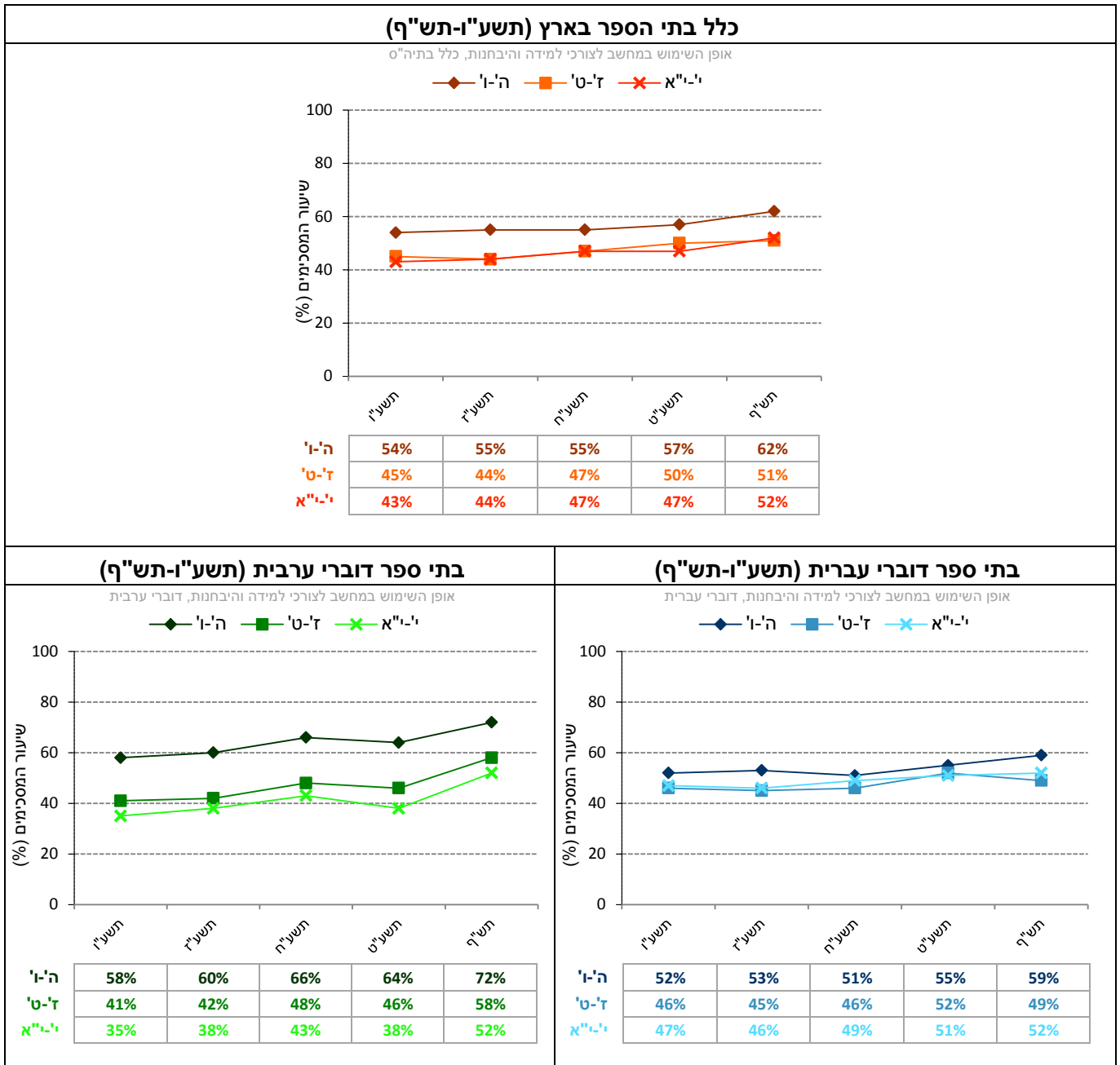
* התלמידים התבקשו לציין באיזו תדירות הם מבצעים כל אחת מן הפעילויות המתוארות בהיגדים על סולם בן ארבע דרגות: (0) "אף פעם או כמעט אף פעם"; (1) "פעם בכמה חודשים"; (2) "פעם או פעמיים בחודש"; (3) "לפחות פעם בשבוע". לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("פעם או פעמיים בחודש" או "לפחות פעם בשבוע") כמדווחים על האירוע. המדד המסכם הוא הממוצע של שיעור המדווחים על ההיגדים השונים בנושא וערכיו נעים בין 0 ל-100.

** בעקבות קיצור השאלון בשנת תש"ף שיעור גדול יותר של תלמידים השיב להיגדים אלו (עלייה של כ-6%). ניתוח נתוני השנים הקודמות העלה, כי הלא משיבים בעבר בהיגדים אלו התאפיינו בעמדות שליליות יותר כלפי האקלים והסביבה הפדגוגית, זאת בהשוואה לעמדות המשיבים בתש"ף. לפיכך יתכן והשיפור שמתבטא בערכי המדד נמוך במעט מהשיפור בפועל.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תשע"ו-תש"ף)

בתרשים 36 מוצגים נתוני המדד המסכם "אופן השימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות" בשנים תשע"ו-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

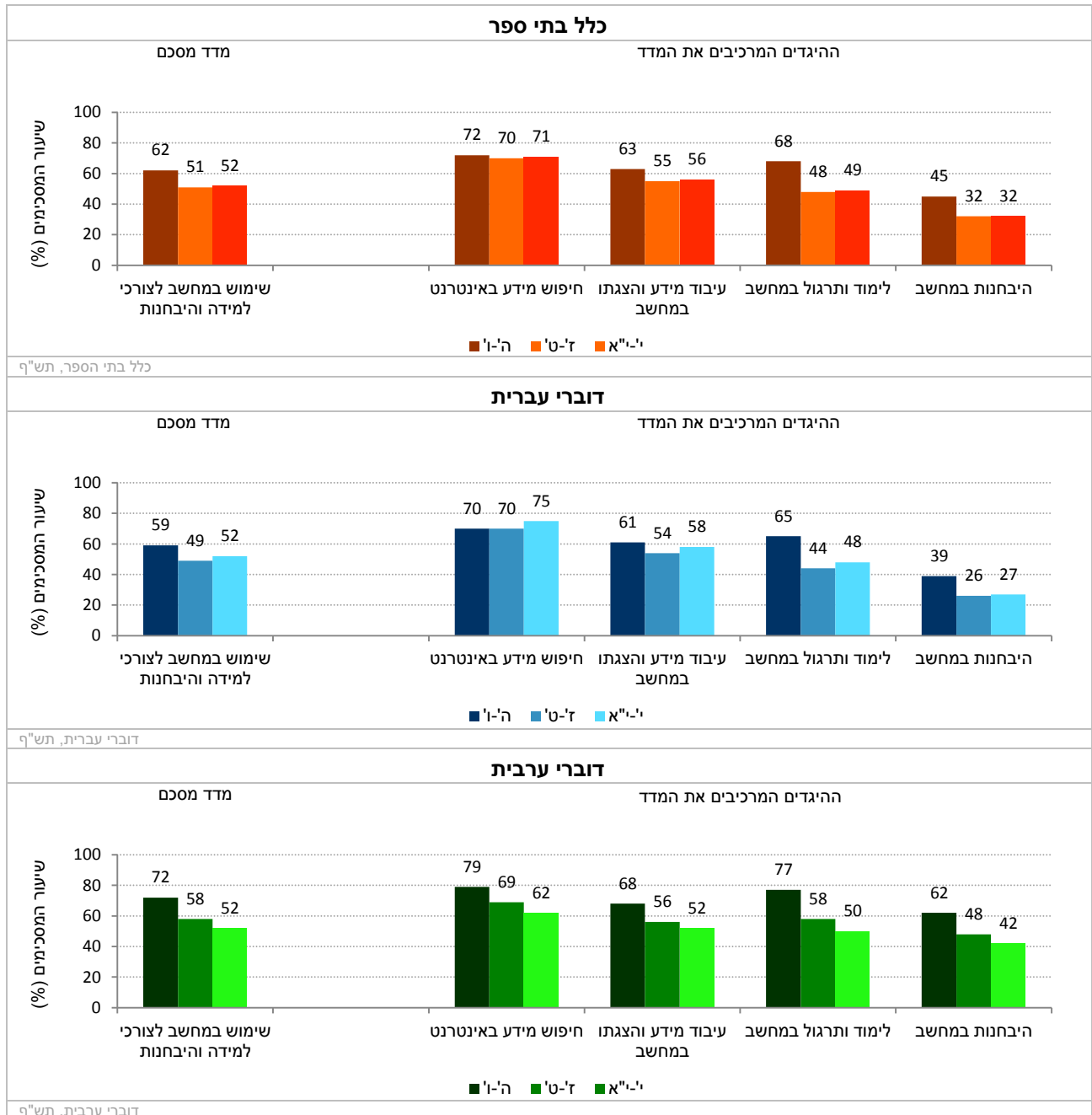
תרשים 36: דיווחי התלמידים על אופן השימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות: נתוני המדד המסכם בשנים תשע"ו-תש"ף

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 37 מוצגים נתוני המדד המסכם "אופן השימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 37: דיווחי תלמידים על אופן השימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)

7. חינוך חברתי-ערכי בבית הספר

עד כה עסקנו בהיבטים שונים של האקלים והסביבה הפדגוגית בבית הספר. בפרק הנוכחי נעסוק בהיבט מרכזי נוסף של העשייה החינוכית: החינוך החברתי-ערכי. מערכת החינוך בישראל מייחסת חשיבות רבה לפיתוח ערכים חברתיים בקרב תלמידיה, שיאפשרו להם לתפקד כאזרחים התורמים לחברה. השגת יעד חינוכי זה מחייב התנסות מעשית ולימוד פעיל דוגמת מעורבות חברתית, ולא רק לימוד תיאורטי.

הפרק הנוכחי יעסוק בשני נושאים עיקריים: מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית של תלמידים, והיעדר סובלנות כלפי האחר והשונה בבית הספר.

תחילה יוצגו הממצאים והתובנות העיקריות בנושא זה ובהמשך יוצגו נתוני המדדים המסכמים וההיגדים בפירוט.

ממצאים עיקריים

- פרק זה עוסק בהיבטים שונים של החינוך החברתי-ערכי בבית הספר: **מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית של תלמידים והיעדר סובלנות כלפי האחר והשונה.**
- לפי דיווחי מרבית התלמידים (כ- 70% בבתי ספר יסודיים ויותר ממחצית בחט"ב ובחט"ע) בית הספר **משקיע מאמצים לעידוד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית**, כפי שמתבטא בעידוד תלמידים לעזור בפעילויות התנדבותיות, להיות חברים בתנועות נוער ולגלות מנהיגות. שיעורי הדיווח בקרב תלמידים דוברי ערבית גבוהים יותר בכ- 15% בהשוואה לדוברי עברית.
- לאורך חמש השנים האחרונות נרשמה עלייה מתונה בשיעורי הדיווח בבתי ספר יסודיים בשני מגזרי השפה. בחט"ב דוברות עברית נרשמה יציבות עם תנודתיות בחמש השנים האחרונות. ובחט"ע יש לשים לב לירידה משמעותית השנה (אחרי עלייה בשנה שעברה). בחט"ב ובחט"ע דוברות ערבית נרשמה עלייה משמעותית בתשע"ח שהתייצבה לאחר מכן.
- בסדרת שאלות נוספות נשאלו התלמידים על המידה בה הם נחשפים לגילויים של חוסר סובלנות כלפי קבוצות שונות של תלמידים. לפי דיווחי התלמידים מתקיים **שיח פוגעני כלפי קבוצות "אחרות": בני לאום אחר, בני/בנות מגדר אחר, תלמידים עם מוגבלויות, בשל מראה חיצוני, במי שמחזיק בדעה פוליטית שונה ועולים חדשים.**
- ככלל, שיעורי המדווחים גבוה יותר בחט"ב ובחט"ע ונע בין 6%-23%, בהשוואה לבתי ספר יסודיים שם שיעור המדווחים נע בין 4%-13%. נראה כי התופעה הנפוצה ביותר בחט"ב ובחט"ע (כ-20%) היא שפה פוגענית בשל **מראה חיצוני** וכלפי מי שמחזיק **בדעה פוליטית אחרת** ובקרב דוברי ערבית גם כלפי **בני/בנות מין אחר**. זאת ועוד, בעוד ששיעורי הדיווח גבוהים יותר בקרב דוברי עברית כשמדובר בפגיעה בשל מראה חיצוני ודעה פוליטית שונה, הרי שבקרב דוברי ערבית שיעורי הדיווח גבוהים יותר כאשר מדובר בתלמידים עם מוגבלויות.
- לצד זאת, בשנה האחרונה המשיכה מגמת הירידה בשיעורי הדיווח של התלמידים על קיומו של שיח פוגעני כלפי קבוצות שונות של תלמידים בשני מגזרי השפה, זאת למעט עלייה בשיעור הדיווח לגבי שפה פוגענת כלפי מי שמחזיק **בדעה פוליטית שונה** בקרב דוברי עברית (יש לציין כי בשנים 2019-2020 נערכו בישראל שלוש מערכות בחירות).

7.1 מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית" בוחן את המידה שבה בית הספר מעודד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית בשורה של תחומים: פעילות בתנועות נוער, התנדבות למען הקהילה, מנהיגות בין כתלי בית הספר ועוד.

נתונים אלה נאספו בקרב תלמידי החטיבה העליונה החל מתשע"ב. החל מתשע"ה נאספו הנתונים גם בקרב תלמידים משכבת גיל יסודי וחט"ב. תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית" בין השנים תשע"ב-תש"ף, ולאחר מכן מוצגים נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו לשנת תש"ף, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

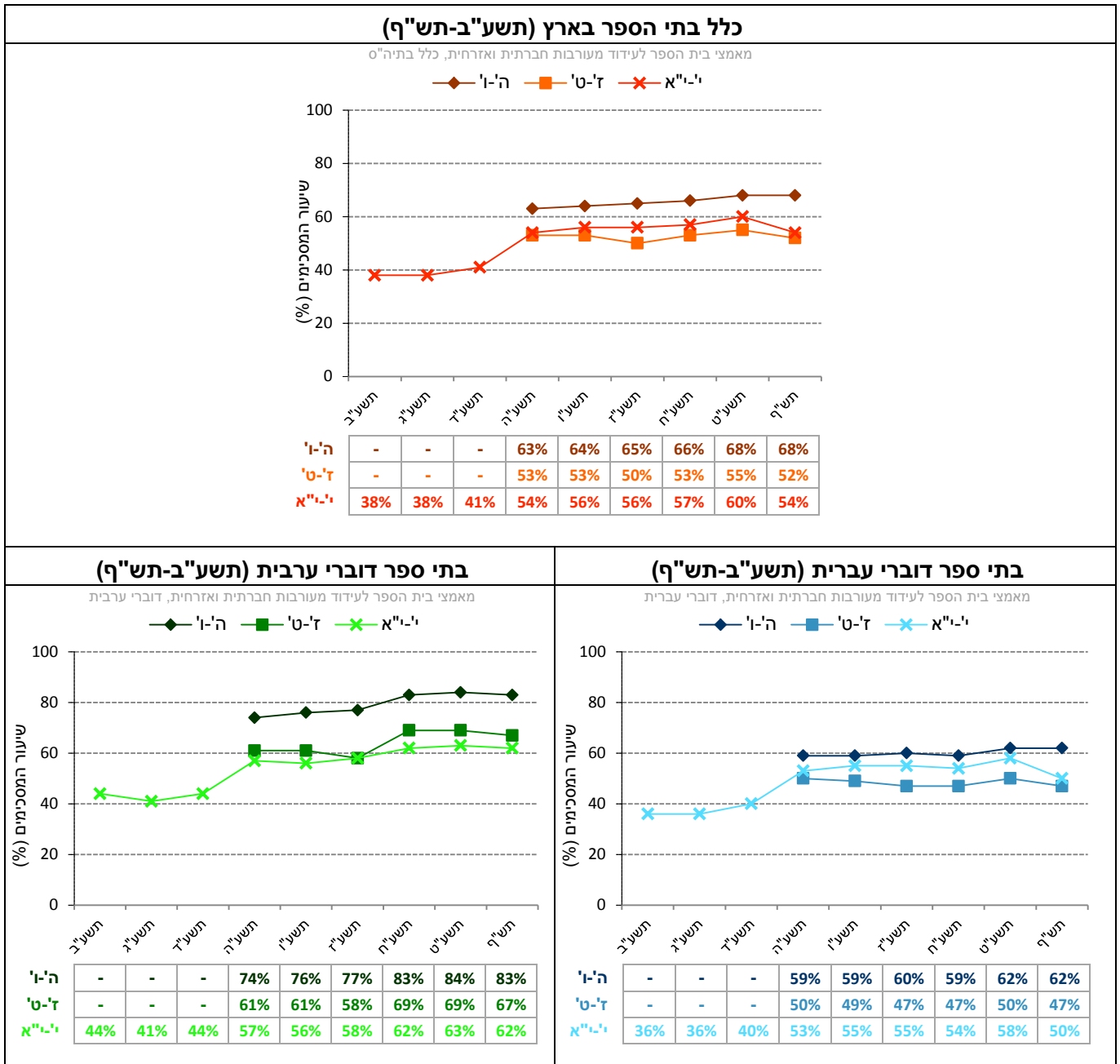
מדד מסכם: מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית*
א. "בבית הספר מעודדים תלמידים לגלות מנהיגות (למשל: להתנדב למועצת התלמידים, ליזום פרויקטים של שיפור בית ספרי ועוד)"
ב. "בבית הספר מעודדים את התלמידים להיות חברים בתנועת נוער"
ג. "בית הספר מעודד אותי לקחת חלק פעיל בחיים האזרחיים (כמו להתעניין בנושאים שעל סדר היום הציבורי בקהילה ובמדינה וכו')"
ד. "בית הספר מעודד אותי לעזור בפעילות התנדבותית למען הקהילה"
ה. "בית הספר מעודד אותי לקחת חלק במסגרות למעורבות חברתית (כמו מועצת תלמידים, חונכות וכו')"

* סולם התשובות על היגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגד, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד וערכיו נעים בין 0 ל-100.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תשע"ב-תש"ף)

בתרשים 38 מוצגים נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית" בשנים תשע"ב-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

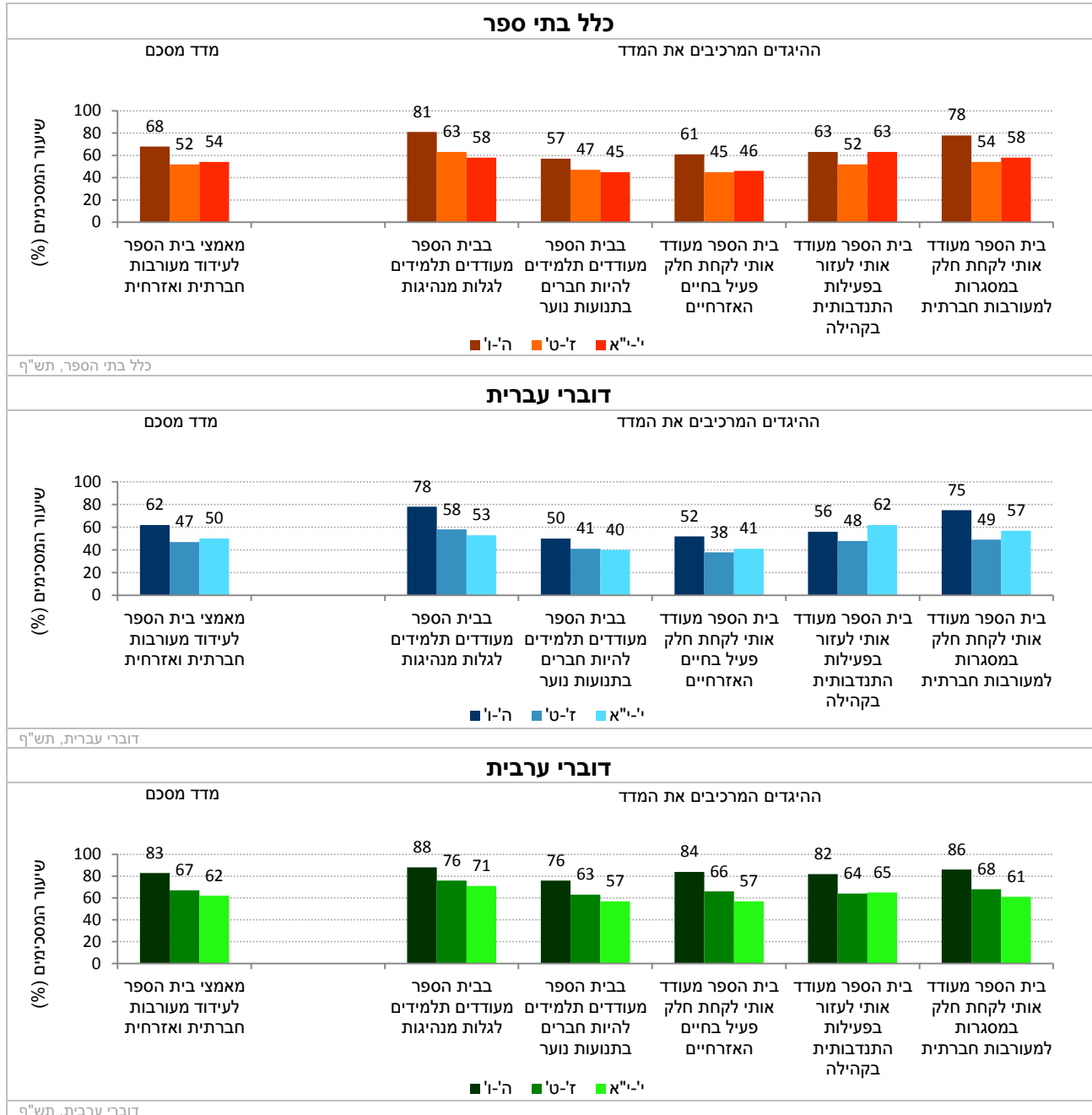
תרשים 38: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית: נתוני המדד המסכם בשנים תשע"ב-תש"ף

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תש"ף)

בתרשים 39 מוצגים נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית" וההיגדים המרכיבים אותו משנה"ל תש"ף בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 39: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים בחלוקה לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)

7.2 היעדר סובלנות כלפי האחר והשונה – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

החברה הישראלית מאופיינת בשונות חברתית המורכבת מדתות, תרבויות, ארצות מוצא, אנשים עם מוגבלויות, אנשים בעלי דעות פוליטיות שונות ועוד. שונות חברתית זו היא משאב רב-ערך המזמן לפתחנו הזדמנות ללמוד להכיל את השונה והאחר ולבנות חברה המושתתת על ערכים של כבוד האדם, שוויון, צדק, ערבות הדדית, סולידריות, סובלנות וקבלת האחר.⁶ תת-הפרק הנוכחי מנסה לבחון את היקף התופעה של חוסר סובלנות כלפי קבוצות תלמידים שונות.

הנושא "היעדר סובלנות כלפי האחר והשונה" בוחן את המידה שבה תלמידים נחשפים לגילויים של חוסר סובלנות כלפי בני/בנות לאום אחר, כלפי בני/בנות מין אחר, כלפי אנשים עם מוגבלות, בשל מראה חיצוני, כלפי מי שמחזיק בדעה פוליטית שונה וכלפי עולים חדשים. הנתונים נאספו לראשונה בשנה"ל תשע"ה.

הנתונים נאספו בקרב כלל התלמידים מכל שכבות הגיל: יסודי (ה'ו-ו'), חט"ב (ז'-ט') וחט"ע (י'-יא). בנושא זה לא חושב מדד מסכם, והנתונים של כל אחד מן ההיגדים מוצגים בנפרד. תחילה מוצגים נתוני ההיגדים בין השנים תשע"ה-תש"ף, ולאחר מכן מוצגים זה לצד זה נתוני ההיגדים לשנת תש"ף. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבת גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית.

להלן פירוט ההיגדים כפי שהם מוצגים בשאלון:

ללא מדד מסכם: היעדר סובלנות כלפי האחר והשונה **
א. "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה שפוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד'): בבני/בנות לאום אחר (יהודים, ערבים וכו') "
ב. "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה שפוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד'): בבני/בנות מין אחר (בנים, בנות) "
ג. "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה שפוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד'): באנשים עם מוגבלויות (כבדי ראייה, נכים וכו') "
ד. "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה שפוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד'): בגלל מראה חיצוני "
ה. "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה שפוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד'): במי שמחזיק בדעה פוליטית שונה (ימין/שמאל וכד') "
ו. "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה שפוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד'): בעולים חדשים**** "

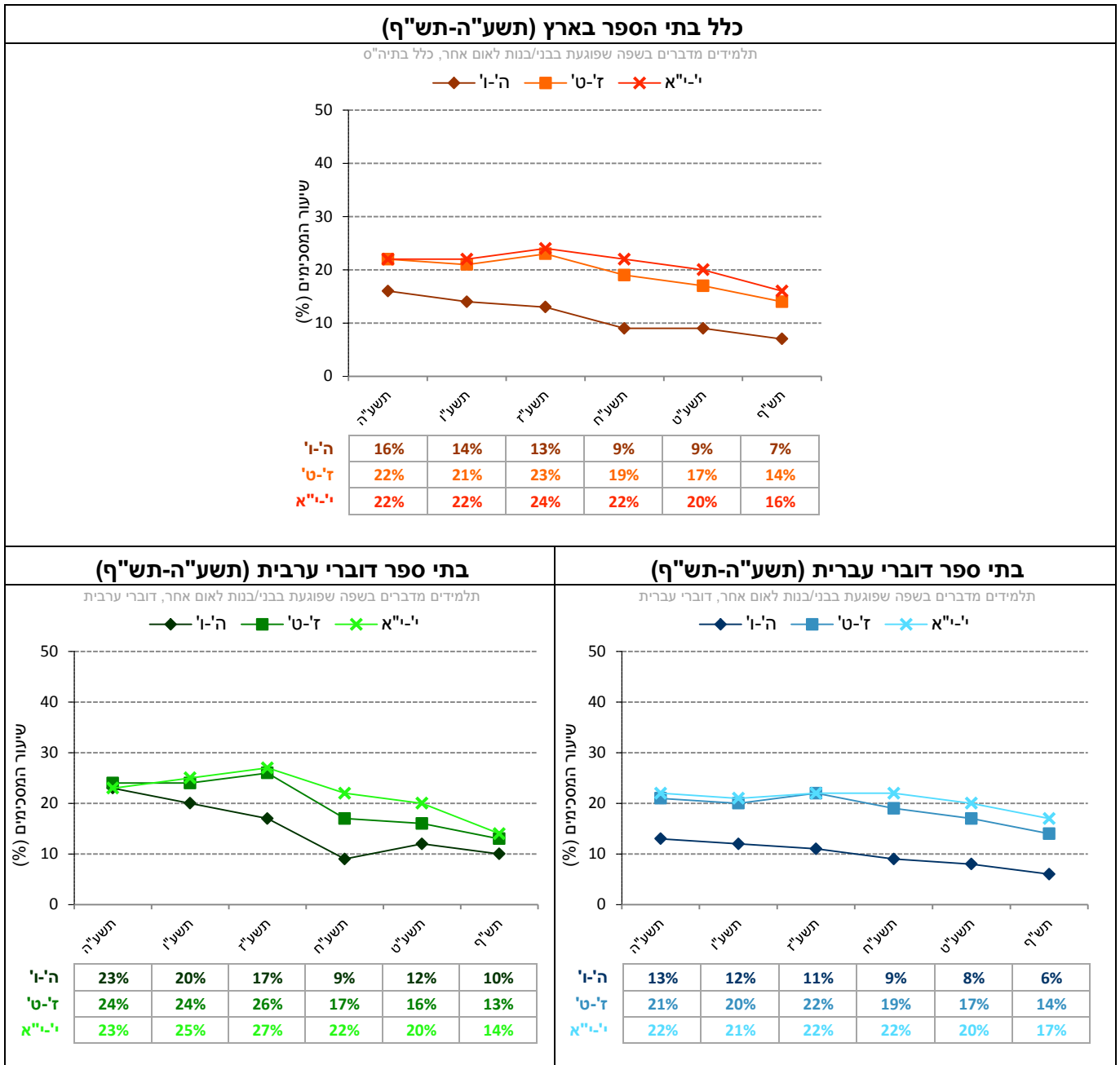
* סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (מסכים או מסכים מאוד) כמסכימים עם ההיגד, וחושב שיעורם (באחוזים).
 ** לתשומת ליבך: בלוח זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על תחושה חזקה יותר של היעדר סובלנות כלפי האחר והשונה, לפי דיווחי התלמידים
 *** היגד זה נבדק בקרב תלמידים דוברי עברית בלבד.

⁶ משרד החינוך (2013). האחר הוא אני. תהליך חינוכי ערכי לקידום חברת מופת. אוגדן עבור משרד החינוך, ברשויות המקומיות והחינוך הבלתי פורמלי.

השוואה לאורך שנים של ההיגדים (תשע"ה-תש"ף)

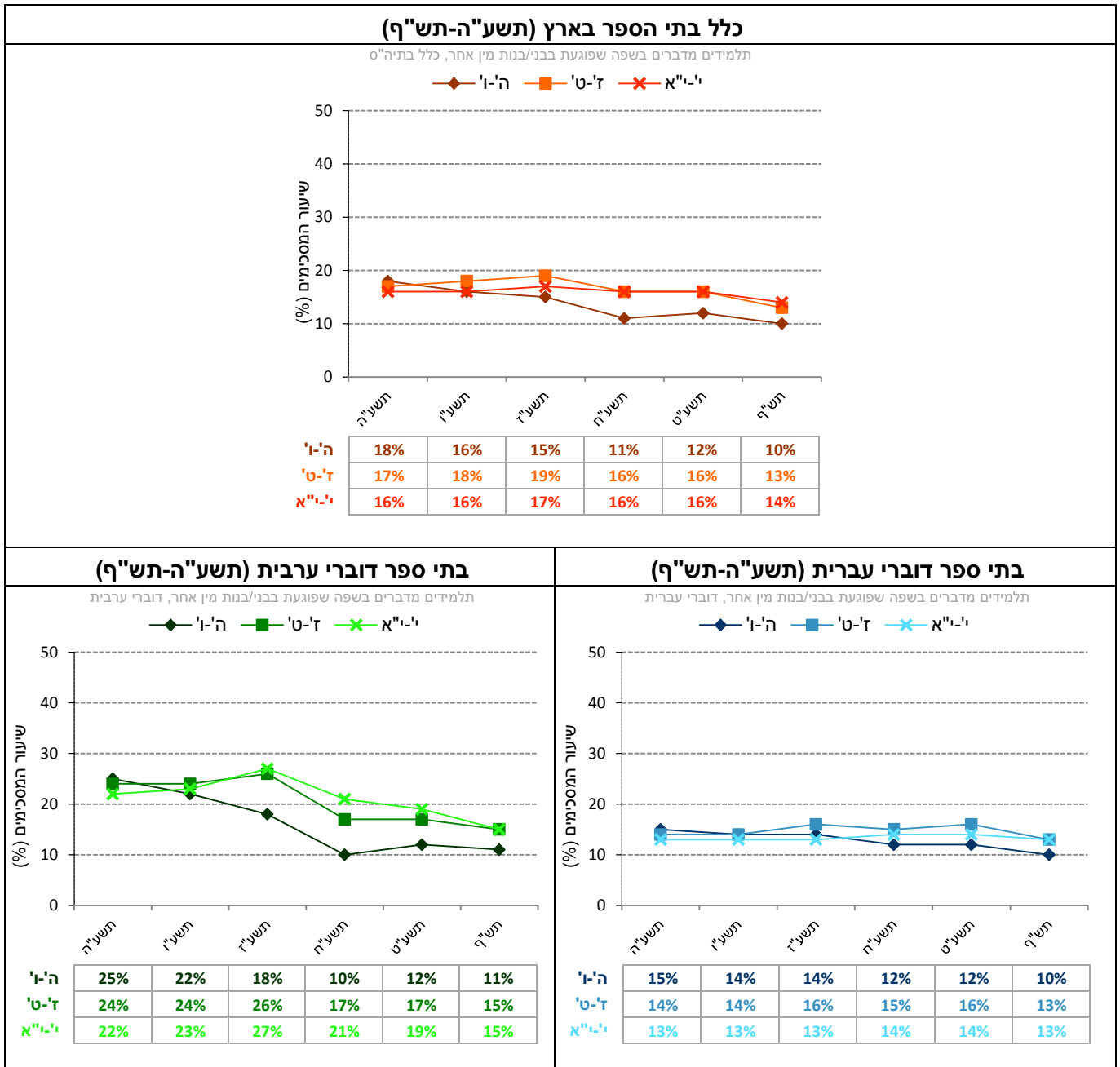
בתרשים 40 מוצגים נתוני ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') בבני/בנות לאום אחר" בשנים תשע"ה-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 40: דיווחי התלמידים על ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') בבני/בנות לאום אחר" בשנים תשע"ה-תש"ף

בתרשים 41 מוצגים נתוני ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') בבני/בנות מין אחר" בשנים תשע"ה-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 41: דיווחי התלמידים על ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') בבני/בנות מין אחר" בשנים תשע"ה-תש"ף

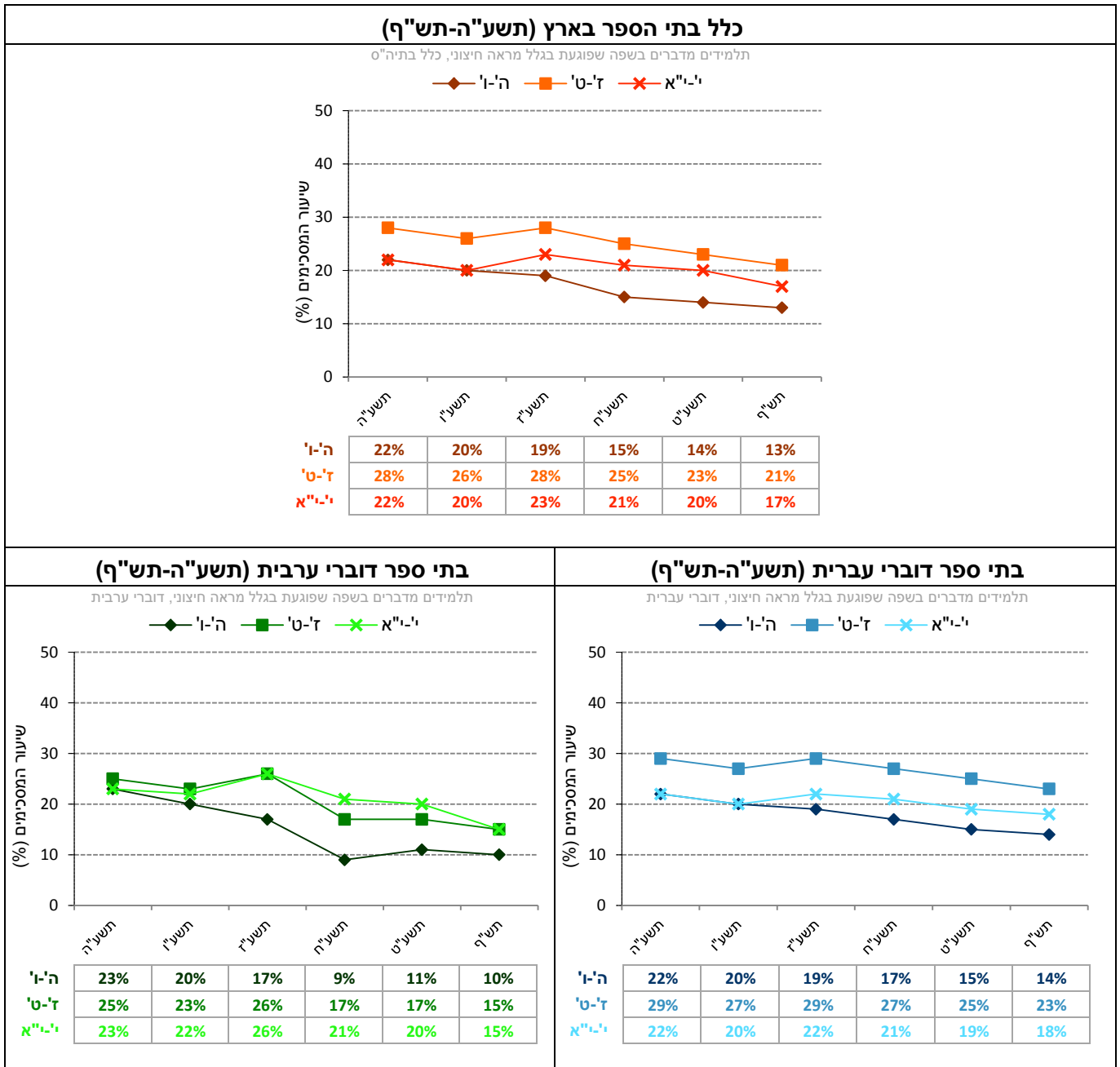
בתרשים 42 מוצגים נתוני ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') בתלמידים עם מוגבלויות" בשנים תשע"ה-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 42: דיווחי התלמידים על ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') בתלמידים עם מוגבלויות" בשנים תשע"ה-תש"ף

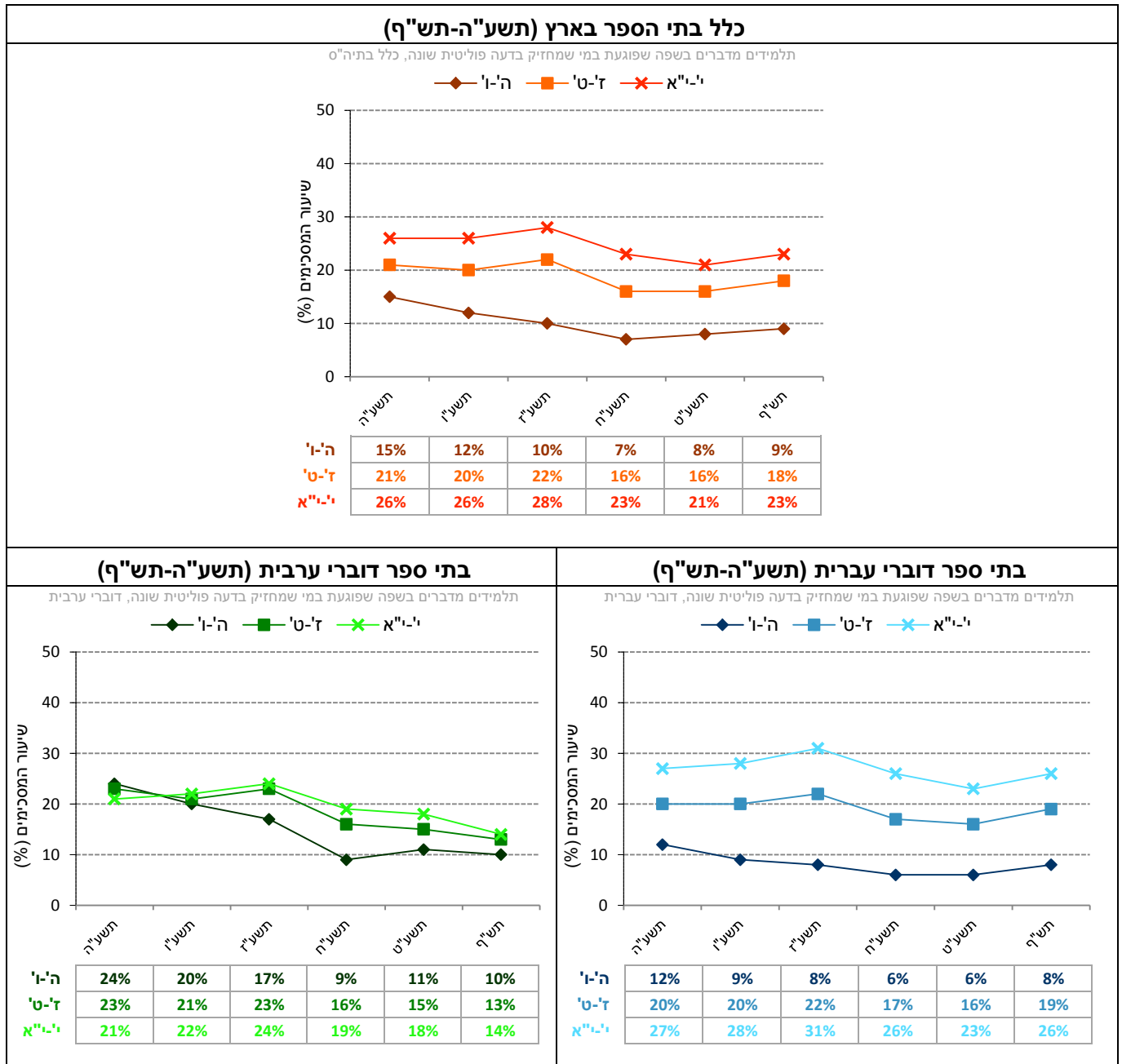
בתרשים 43 מוצגים נתוני ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') בגלל מראה חיצוני" בשנים תשע"ה-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 43: דיווחי התלמידים על ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') בגלל מראה חיצוני" בשנים תשע"ה-תש"ף

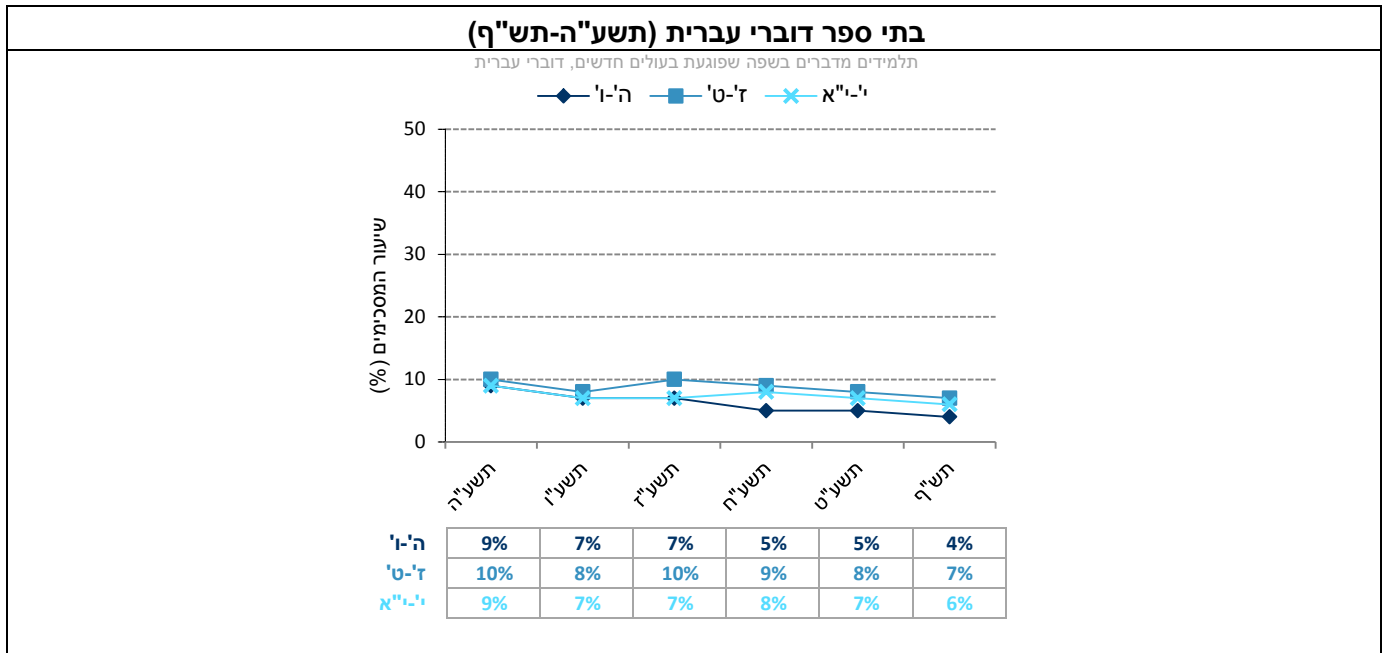
בתרשים 44 מוצגים נתוני ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') במי שמחזיק בדעה פוליטית שונה" בשנים תשע"ה-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 44: דיווחי התלמידים על ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות,; שפה בוטה וכד') במי שמחזיק בדעה פוליטית שונה" בשנים תשע"ה-תש"ף

בתרשים 45 מוצגים נתוני ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') בעולים חדשים" בשנים תשע"ה-תש"ף (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 45: דיווחי התלמידים על ההיגד "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') בעולים חדשים" בשנים תשע"ה-תש"ף*

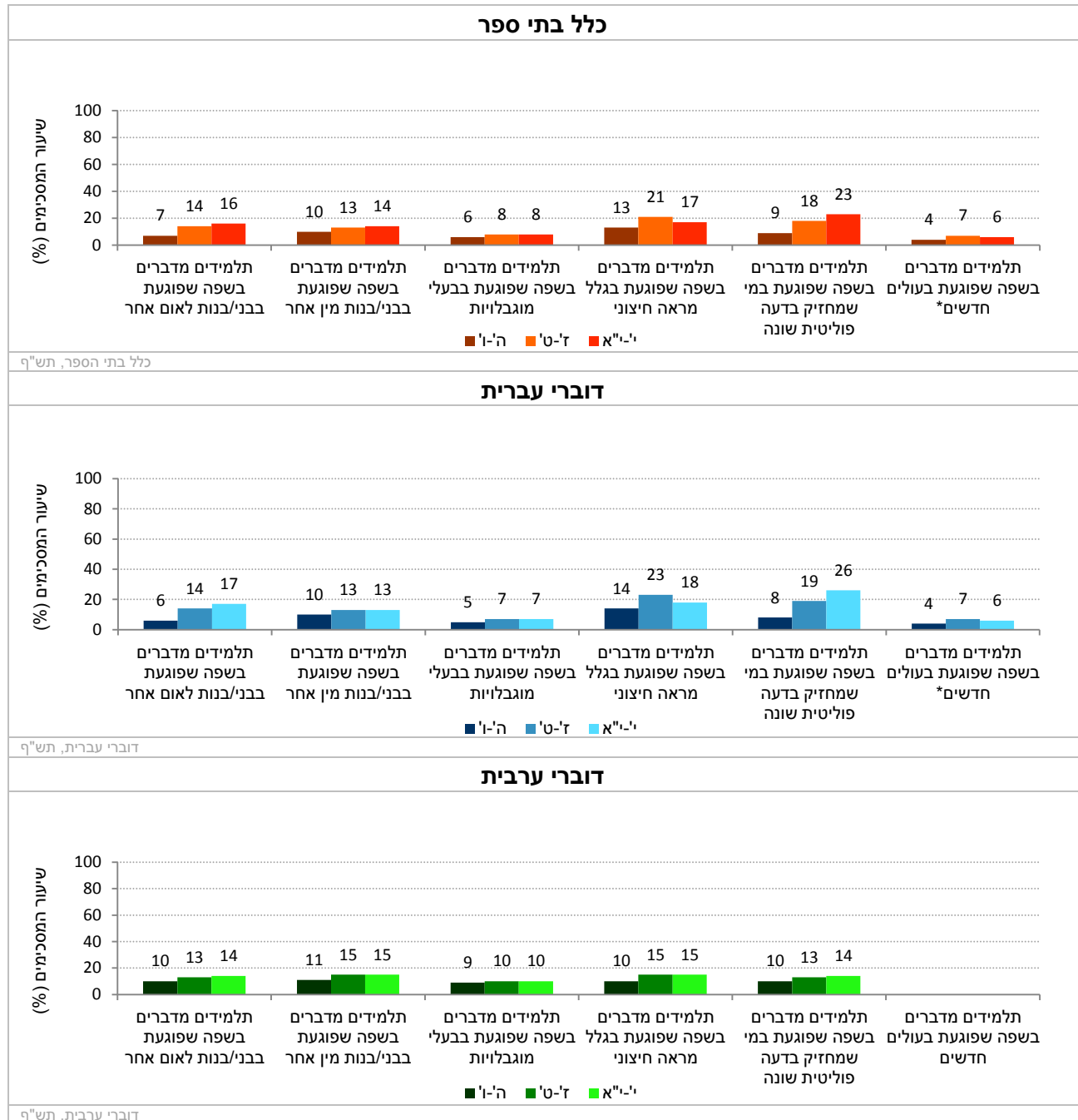

* היגד זה הוצג לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית בלבד.

כדי לראות את התמונה כולה נציג להלן את נתוני ההיגדים בתש"ף זה לצד זה.

בתרשים 46 מוצגים נתוני ההיגדים העוסקים ב"היעדר סובלנות כלפי האחר והשונה" משנה"ל תש"ף, לפי שכבת גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח תלמידים באתר ראמ"ה).

תרשים 46: דיווחי התלמידים על היעדר סובלנות כלפי האחר והשונה: שיעור המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבת גיל (תש"ף)

*ההיגד "תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה שפוגעת בעולים חדשים" נבדק בקרב תלמידים דוברי עברית בלבד.